

Regionalt tillväxtarbete 2020

Sammanställning av redovisningar från aktörer med regionalt
utvecklingsansvar och länsstyrelser

2021-04-14

Dnr Ä 2020-2838

**Regionalt tillväxtarbete 2020, Regleringsbrev för budgetåret 2020
avseende Tillväxtverket ÅK 3.25**

Beslutet att godkänna denna slutrapport har fattats av generaldirektör Gunilla Nordlöf. Handläggningen har gjorts av Lars Wikström, Monika Kväl och Camilla Randström. Den sistnämnda var föredragande för ärendet.

Östersund, 2021-04-14

Gunilla Nordlöf

Camilla Randström

Sammanfattning

År 2020 var ett annorlunda och utmanande år som präglades av omställning och kraftsamling i det regionala tillväxtarbetet. Regionerna har ställt om för att hantera konsekvenserna av coronapandemin och tagit steg i omställningen till en hållbar utveckling.

Utöver detta fokus på omställning känns många av de övergripande dragen igen från tidigare års sammanställningar. Det regionala tillväxtarbetet handlar om långsiktiga processer för att uppnå målet om *utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet*. Att mycket arbete fortgår på regional nivå trots pandemins stora påverkan på samhället visar samtidigt på en styrka i sig i det regionala tillväxtarbetet.

Bakgrund

Tillväxtverket har ett återkommande uppdrag i regleringsbrevet att sammanställa regioners, och i förekommande fall länsstyrelser, återskottningar av föregående budgetårs verksamhet. Denna sammanställning avser budgetåret 2020 och ger en kvalitativ bild av det regionala tillväxtarbetet. Den visar på insatser, resultat och utmaningar inom tematiska områden såsom innovation, företagande och kompetensförsörjning men även verktyg inom det regionala tillväxtarbetet såsom hållbarhetsintegrering och uppföljning. Sammanställningen följer återskottningskraven i regionernas villkorsbeslut, samt den mall med anvisningar för återskottningen som Tillväxtverket har skickat ut till regionerna.

Pandemin har ställt om det regionala tillväxtarbetet

Regionerna har omprioriterat och mobiliserat resurser tillsammans med andra aktörer i flernivåsystemet för att analysera och bemöta konsekvenserna av coronapandemin på näringsliv, arbetsmarknad, kultur- och föreningsliv. Omfattande insatser har genomförts för att stötta både företag och individer. Att hantera de akuta utmaningarna som pandemin fört med sig parallellt med det långsiktiga utvecklingsuppdraget lyfter vissa regioner som en utmaning i sig. En del strategiskt och långsiktigt arbete har fått stå till sidan till förmån för snabbare och kortare insatser.

Regionerna ställer om till en hållbar regional utveckling

Hållbarhet och Agenda 2030 är utgångspunkter för de regionala utvecklingsstrategierna som tydligare styr mot en hållbar utveckling jämfört med tidigare. Tillväxtverkets uppfattning är att regionerna fördjupat och konkretiserat arbetet med hållbarhet och Agenda 2030. Det framkommer insatser inom en bredd av områden från e-hälsa och

transportinfrastruktur till grön omställning i industrin. Nya regionala utvecklingsstrategier och ökade ambitioner i arbetet med hållbarhet har även gett avtryck i regionernas arbetssätt. Många regioner utforskar nya arbetssätt och samverkansformer för att genomföra de regionala utvecklingsstrategierna och bidra till Agenda 2030.

Samtidigt menar Tillväxtverket att regionerna behöver utveckla och operationalisera arbetet ytterligare. *Vägar till hållbar utveckling*¹ har en viktig roll för att fortsätta stärka regionernas kapacitet att ställa om till en hållbar regional utveckling.

Utmaningar kring nationell styrning och samverkan kvarstår

Utmaningar med nationell styrning och flernivåsamverkan påverkar regionernas långsiktiga utvecklingsarbete. Det handlar till exempel om bristande anpassning och framförhållning i nationella uppdrag, men även om bristande kunskaper och förståelse hos nationella myndigheter om det regionala utvecklingsansvaret.

Regionerna efterfrågar förbättrad flernivåsamverkan och ökad samverkan mellan politik- och sektorsområden. Regionerna lyfter även behov av långsiktiga mandat och finansiering för att kunna bemöta samhällsutmaningarna.

Tillväxtverket bedömer att behoven av att stärka systemperspektivet i det regionala tillväxtarbetet, samt att tydliggöra förväntningar och krav på samverkan i regleringsbrev och regeringsuppdrag till relevanta myndigheter, fortsatt kvarstår. Ett systemorienterat arbetssätt skulle möjliggöra samordning och samarbete mellan politikområden.

Potential att stärka arbetet med inomregionala skillnader

Övergripande har regionerna en funktionell syn på inomregionala skillnader. Det innebär att hela geografiska områden är i fokus. Tillväxtverket bedömer att möjligheten att tillvarata utvecklings- och tillväxtpotential skulle stärkas genom att konkretisera hur det övergripande synsättet leder till prioriteringar, insatser och resultat i det operativa arbetet.

Regional planering som verktyg för utveckling

Regional planering framkommer som ett allt viktigare verktyg som kan samla sociala, ekonomiska och fysiska frågor, och hantera dem utifrån varierande geografiska förutsättningar. Tillväxtverkets tidigare utlysningar inom området ger tydligt avtryck i regionernas

¹ Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

redovisningar vilket visar på att det finns ytterligare behov av insatser inom området.

Fokus på kompetensförsörjning och förutsättningar

Regionerna bedriver ett omfattande arbete med kompetensförsörjning och frågorna har hamnat mer i fokus med anledning av pandemin.

En kvarstående utmaning är att det finns stora skillnader mellan regionerna vilka förutsättningar de har att tillhandahålla analyser och prognoser, som är grunden för det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Det är avgörande för ett strategiskt kompetensförsörjningsarbete att alla regioner har tillgång till statistik och prognoser nedbrutet på regional nivå.

Det behövs även en långsiktig styrning för ett mer hållbart och strategiskt kompetensförsörjningsarbete. Därmed bör det regionala kompetensförsörjningsarbetet ingå som en grunduppgift i det regionala utvecklingsansvaret.

Samverkan har intensifierats till följd av pandemin

Samverkan fungerar väl och utvecklas mellan regioner och länsstyrelser respektive mellan regioner och statliga myndigheter, kommuner, organisationer samt näringsliv. Utvecklingen framkommer tydligast genom att samverkan och samråd har intensifierats med anledning av coronapandemin och för att hantera dess effekter. Det medför att mötes- och samverkansformer har utvecklats och fördjupats.

Samverkan med andra aktörer sker både på strategisk och operativ nivå och inom en mängd olika sakområden såsom kompetensförsörjning, kommersiell service och näringsliv. Samverkan är avgörande för förankring och genomförandet av insatser inom det regionala tillväxtarbetet och för att bidra till målen i de regionala utvecklingsstrategierna.

Fortsatt arbete för att möta samhällsutmaningarna

Avslutningsvis kan vi konstatera att regionernas roll och verksamhet innefattar en stor bredd av insatser och utmaningar inom en mängd områden och nivåer. 2020 var ett år som präglades av omställning och kraftsamling inom det regionala tillväxtarbetet. Samverkan mellan aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå, långsiktig kapacitet att arbeta med omställning till en hållbar utveckling, nya systemorienterade arbetssätt och förmåga att hantera inomregionala skillnader kommer vara fortsatt centralt för att möta de utmaningar samhället står inför.

Tillväxtverkets rekommendationer till regeringen

Utifrån sammanställningen och analysen av det regionala tillväxtarbetet 2020 rekommenderar Tillväxtverket regeringen att:

- Tillämpa systemorienterade arbetssätt inom den regionala utvecklingspolitiken för att möta samhällsutmaningarna.
- Ge Tillväxtverket uppdrag att, i samverkan med regioner och länsstyrelser, utveckla arbetsmodeller och lärande kring att arbeta med inomregionala skillnader.
- Ge Tillväxtverket uppdrag att, i samverkan med regionerna, Boverket samt andra relevanta myndigheter, stödja fortsatt utveckling av regional planering i hela landet.
- Ge regionerna en fortsatt långsiktig styrning och utpekat ansvar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Regeringen bör även säkerställa att alla regioner ges samma grundförutsättningar och möjligheter att arbeta med kompetensförsörjning.

Rekommendationerna beskrivs i sin helhet i kapitel 2.

Innehåll

1	Inledning och läsanvisningar.....	13
1.1	Bakgrund.....	13
1.2	Uppdrag och förutsättningar	14
1.3	Genomförande	16
1.4	Disposition	17
2	Slutsatser och rekommendationer.....	18
2.1	Övergripande slutsatser	18
2.2	Tillväxtverkets rekommendationer till regeringen	23
3	Sammanställning återsrapportering 1 – Regionalt tillväxtarbete	24
3.1	Det regionala utvecklingsansvaret.....	24
3.1.1	De regionala utvecklingsstrategierna.....	25
3.1.2	Aktuella utmaningar	29
3.1.3	Övriga medskick.....	33
3.1.4	Inomregionala skillnader - hänsyn till olika förutsättningar	34
3.1.5	Sammanfattande analys	39
3.2	Innovation och företagande.....	42
3.2.1	Innovation – Insatser och utmaningar	43
3.2.2	Företagande och entreprenörskap – Insatser och utmaningar	46
3.2.3	Tidigare insatser inom innovation och företagande med resultat.....	49
3.2.4	Sammanfattande analys	49
3.3	Attraktiva miljöer och tillgänglighet	51
3.3.1	Attraktiva miljöer och tillgänglighet – Insatser och utmaningar	52
3.3.2	Kommersiell och offentlig service – Insatser och utmaningar.....	59
3.3.3	Bredbandsutbyggnad – Insatser och utmaningar	63
3.3.4	Tidigare insatser inom attraktiva miljöer och tillgänglighet med resultat	66
3.3.5	Sammanfattande analys	67
3.4	Kompetensförsörjning	69
3.4.1	Det regionala kompetensförsörjningsarbetet – årets arbete	70
3.4.2	Mål och uppföljning.....	71
3.4.3	Analys och prognoser	72
3.4.4	Validering – Insatser och utmaningar	75
3.4.5	Yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning – Insatser och utmaningar	77

3.4.6	Etablering av lärcentrum – Insatser och utmaningar.....	79
3.4.7	Tidigare insatser inom kompetensförsörjning med resultat.....	80
3.4.8	Sammanfattande analys	81
3.5	Internationellt samarbete.....	83
3.5.1	Internationellt samarbete – Insatser och utmaningar.....	84
3.5.2	Insatser inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen.....	88
3.5.3	Mål och resultat	90
3.5.4	Tidigare insatser inom internationellt samarbete med resultat...	91
3.5.5	Sammanfattande analys	92
4	Sammanställning återsrapportering 2 – Fördelning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder	95
4.1.1	Fördelning av 1:1-medel mellan insatser	96
4.1.2	Strategi för fördelning eller prioriteringsordning	96
4.1.3	Anslaget bidrag till måluppfyllelse i regionala utvecklingsstrategin	97
4.1.4	Anslaget bidrag till måluppfyllelse i regionala strukturfondsprogram.....	98
4.1.5	Anslaget bidrag till måluppfyllelse i territoriella samarbetsprogram.....	99
4.1.6	Användning av anslaget i relation till andra medel	101
4.1.7	Inomregionala skillnader - anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.....	102
4.1.8	Inomregionala skillnader – andra medel för regionalt tillväxtarbete.....	104
4.1.9	Sammanfattande analys	105
5	Sammanställning återsrapportering 3 – Samverkan med andra aktörer	108
5.1.1	Samverkan med länsstyrelsen.....	108
5.1.2	Samverkan med andra statliga myndigheter	113
5.1.3	Samverkan med kommuner	116
5.1.4	Samråd med organisationer	121
5.1.5	Samråd med näringsliv	124
5.1.6	Sammanfattande analys	128
6	Sammanställning av återsrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala tillväxtarbetet	130
6.1	Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet.....	130
6.1.1	Hållbarhetsintegrering av den regionala utvecklingsstrategin ..	131
6.1.2	Hållbarhetsintegrering i andra strategier	132

6.1.3	Hållbarhetsintegrering i analyser	132
6.1.4	Hållbarhetsintegrering av program	133
6.1.5	Hållbarhetsintegrering av insatser	134
6.1.6	Sammanfattande analys	136
6.2	Jämställd regional tillväxt	138
6.2.1	Jämställd regional tillväxt – Insatser och utmaningar	138
6.2.2	Sammanfattande analys	143
6.3	Integration och mångfald	144
6.3.1	Integration och mångfald – Insatser och utmaningar	145
6.3.2	Sammanfattande analys	151
6.4	Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet	152
6.4.1	Insatser och utmaningar	153
6.4.2	Sammanfattande analys	155
7	Sammanställning återrapporering 5 – Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet	158
7.1.1	Plan eller strategi för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering	159
7.1.2	Beskrivning av arbetet	160
7.1.3	Genomförda insatser	162
7.1.4	Finansiering av insatser – 1:1 medel	164
7.1.5	Lärande från analyser, uppföljningar och utvärderingar	165
7.1.6	Sammanfattande analys	166
8	Erbjudande att redovisa arbete som bidrar till Agenda 2030	168
8.1.1	Beskrivning av arbetet	168
8.1.2	Sammanfattande analys	174

1 Inledning och läsanvisningar

1.1 Bakgrund

Under 2020 övergick regeringen från en regional tillväxtpolitik till en regional utvecklingspolitik. Detta för att politikområdet bättre ska stämma överens med målet som antogs av riksdagen i december 2019: *Utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet.*² Politikområdet har ett tydligare fokus på hållbar utveckling, jämfört med tidigare fokus på hållbar tillväxt. Regionala utvecklingspolitiken har alltså fått ett nytt mål, en ny benämning och en tydligare inriktning mot hållbar utveckling. I denna sammanställning använder Tillväxtverket begreppet regional tillväxtpolitik. Regional tillväxtpolitik låg till grund för de villkorsbeslut och regleringsbrev som är utgångspunkter för den sammanställning som görs i rapporten. I Tillväxtverkets rekommendationer till regeringen används däremot benämningen regional utvecklingspolitik, eftersom de är framåtsyftande.

En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 var det centrala styrdokumentet för den regionala tillväxtpolitiken.³ Strategins främsta syfte var att vägleda det regionala tillväxtarbetet i Sveriges regioner mot den regionala tillväxtpolitikens främsta mål: *utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet.* Regeringen har också ett särskilt mål för jämställd regional tillväxt. Det är att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala tillväxtarbetet och få tillgång till tillväxtresurser. Den regionala tillväxtpolitiken ska vidare bidra till det långsiktiga klimatmålet, etappmålen för minskad klimatpåverkan samt övriga relevanta miljömål, genomförandet av Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling samt bidra till att uppnå landsbygdspolitikens mål.⁴

Strategin beskriver fyra huvudsakliga samhällsutmaningar som den regionala tillväxtpolitiken ska bidra till att möta. De identifierade utmaningarna är demografisk utveckling, globalisering, klimat, miljö och energi samt social sammanhållning.

För att styra arbetet mot politikens mål och för att möta de identifierade samhällsutmaningarna pekar regeringen ut fyra

² Prop. 2019/20:100, *2020 års ekonomiska vårproposition*, Stockholm: Finansdepartementet.

³ Strategin var det centrala styrdokumentet under 2020. Under året pågick ett arbete för att ta fram en ny nationell strategi. Regeringen beslutade i mars 2021 om skrivelsen *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*.

⁴ Prop. 2019/20:1, *Budgetpropositionen för 2020*, Stockholm: Finansdepartementet.

prioriterade områden: innovation och företagande, attraktiva miljöer och tillgänglighet, kompetensförsörjning samt internationellt samarbete. Ett flertal insatser som sker inom det regionala tillväxtarbetet knyter därför an till dessa fyra prioriteringar.

Regional tillväxtpolitik finansieras via flera utgiftsområden i statsbudgeten, Europeiska unionen och av regionalt utvecklingsansvariga aktörer (regionerna) som själva kan avsätta medel från egna skatteintäkter. Det är ett tvärsektoriellt politikområde, vilket innebär att de insatser som genomförs sker inom flera sektorer, på skilda styrnivåer och av många aktörer med olika mandat, förmågor och förutsättningar. Detta gör att flernivå- och sektorssamverkan är centralt i operationaliseringen av politikområdet.

Den regionala tillväxtpolitikens effekter är ofta svåra att mäta och särskilja från övergripande konjunktur- och strukturförändringar som kan ha olika påverkan på utvecklingen i skilda regioner. För att följa upp politiken finns det därför dels indikatorer för att följa utvecklingen i Sveriges regioner, dels indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområdet och dess medfinansiering. Utöver detta görs årligen en uppföljning av Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder. Regionerna följer också upp resultat och effekter av sitt regionala tillväxtarbete genom bland annat uppföljning av de regionala utvecklingsstrategierna.

Regionerna ansvarar för att samordna och utveckla det regionala arbetet för hållbar tillväxt och utveckling i respektive län. Deras uppgifter styrs av lag och förordning som bland annat anger att regionerna årligen ska redovisa resultaten av det regionala tillväxtarbetet till regeringen. Den nationella strategin och dess prioriteringar ligger till grund för den återslagning som regionerna gör årligen enligt de villkorsbeslut som regeringen ger regionerna. Till skrivningarna i villkorsbesluten kommer också en särskild rapporteringsmall som preciserar återslagningskraven.

Tillväxtverket har sedan ett antal år tillbaka i uppdrag, enligt regleringsbrev, att sammanställa återslagningar av det regionala tillväxtarbetet från regioner och, för vissa återslagningskrav, även länsstyrelser. Denna sammanställning avser budgetåret 2020.

1.2 Uppdrag och förutsättningar

Tillväxtverket har i uppdrag att redovisa en årlig sammanställning av redovisningar om hållbart regionalt tillväxtarbete från aktörer med regionalt utvecklingsansvar och samtliga länsstyrelser inom ramen för återslagningar och uppdrag i villkorsbeslut respektive regleringsbrev.⁵ Former för återslagningen och hur

⁵ Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Tillväxtverket.

redovisningarna används har diskuterats i samtal mellan regionerna, Näringsdepartementet och Tillväxtverket.

Tillväxtverket har sedan 2019 ansvaret för utformningen av mallen för återrapporeringarna. Ett visst revideringsarbete genomfördes inför 2019, i samarbete med regionerna och Näringsdepartementet.

Tillväxtverket ville med detta öka jämförbarheten, förtydliga vissa frågor och minska risken för tolkningsproblematik. Mallen för 2020 har endast mindre justeringar jämfört med mallen för 2019. För att förtydliga resultatredovisningen ytterligare har Tillväxtverket lagt till att resultat ska redovisas fördelat på prestationer respektive effekter på kort och lång sikt. Regionerna erbjöds att komma in med synpunkter på mallen under våren innan den skickades ut i september 2020.

Tillväxtverket har påbörjat ett metodutvecklingsarbete i syfte att på sikt digitalisera och därmed underlätta processen med återrapporeringen. Det innebär att återrapporeringen för 2020 har besvarats både i Word-mallen samt i sju digitala enkäter som motsvarar respektive återrapporering.

Sammanställningen bygger på återrapporeringar från samtliga Sveriges 21 regioner och i förekommande fall (återrapporering 2 och 3) Sveriges 21 länsstyrelser (totalt mer än 1 000 sidor). Materialet som sammanställts i denna rapport är alltså omfattande. Insatser redovisas inom fem återrapporeringsområden och ett erbjudande, som i sin tur bryts ner i delområden och mer preciserade, om än relativt öppna, frågeställningar. Ur ett jämförande perspektiv finns det vissa utmaningar med materialet:

- Detaljeringsgraden skiljer sig i åt. Dels mellan de olika återrapporeringskraven, dels mellan regionerna.
- Återrapporeringskraven är relativt öppna för tolkning, vilket gör att svaren till viss del skiljer sig åt.
- Ett flertal insatser kan rapporteras under flera återrapporeringskrav vilket påverkar möjligheterna att dra jämförande slutsatser samt medför risk för dubbelrapportering (en risk som dock minskats något genom tydliga instruktioner i mallen om att använda hänvisningar mellan olika frågor).
- I återrapporeringskraven efterfrågas en resultatbeskrivning för återrapporeringarna. Resultatbeskrivningen ska beröra resultat i form av prestationer och effekter på kort och lång sikt. Här skiljer sig rapporteringen till viss del åt, vilket försvårar jämförelser och öppnar upp för tolkningsproblem.

Värt att notera är att redovisade insatser finansieras av fler källor än Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder, även om anslaget lyfts fram som centralt i genomförandet av tillväxtarbetet.

1.3 Genomförande

Sammanställningen är kvalitativ till sin karaktär. Det innebär att Tillväxtverket systematiskt har läst, kategoriserat, analyserat och tolkat redovisningarna. Ambitionen är att ge en samlad bild av det regionala tillväxtarbetet så som det uttrycks i redovisningarna och illustrerar detta med exempel på insatser som har lyfts av regionerna själva. Sammanställningen bygger på Tillväxtverkets tolkningar av det som regionerna beskriver i sina återrapporteringar. Det innebär att bilden inte nödvändigtvis är heltäckande, utan att många fler insatser och resultat kan ha åstadkommit i regionerna. Det innebär också att en viss tolkningsproblematik kan förekomma, där Tillväxtverket har valt att inte ta in kompletteringar utan att arbeta från befintligt material.

Vidare är det viktigt att komma ihåg att sammanställningen enbart bygger på regionernas redovisningar och således speglar deras syn. Det är återrapporteringskraven och inte de enskilda regionerna som står i fokus i sammanställningen. Genomförandet av sammanställningen har skett i följande steg:

1. Samtliga rapporter har lästs, kategoriserats och analyserats. En kvalitativ sammanställning har sedan utformats för varje enskilt återrapporteringskrav för samtliga regioner, och i förekommande fall länsstyrelser. Denna bygger på frågeställningarna i mallen. Fokus ligger på att kategorisera olika typer av svar och att ge exempel på insatser som har genomförts under 2020. Varje avsnitt avslutas med en sammanfattande analys.
2. I nästa steg följde en kvalitetssäkring, där samtliga återrapporteringskrav har ställts mot annan tematisk rapportering som har gjorts inom området och/eller kvalitetssäkrats av personer med tematisk sakkompetens från stora delar av Tillväxtverkets organisation.

I de inrapporterade områden där tabeller har fyllts i av regionerna har dessa sammanställts tematiskt och redovisas i bilagan. Ambitionen är att tabellbilagorna ska ge en övergripande bild av vad respektive aktör redovisat under de olika återrapporteringskraven samt utgöra en slags "uppslagsverk" om översiktlig, lättöverskådlig kunskap om olika insatser behövs, antingen tematiskt eller regionvis. Tabellbilagan står inte för sig själv, utan syftar till att ge ytterligare exempel på insatser samt en utförligare bild av måluppfyllelse.

1.4 Disposition

Sammanställningen följer återrapporteringskraven och anvisningar för rapportering. Samtliga kapitel inleds med en kort redogörelse av återrapporteringskravet och avslutas med en sammanfattande analys.

Kapitel	Innehåll
1	Inledning och läsanvisningar
2	Slutsatser och rekommendationer
3	Återrapportering 1 <i>Det regionala utvecklingsansvaret, Innovation och företagande, Attraktiva miljöer och tillgänglighet, Kompetensförsörjning och Internationellt samarbete.</i>
4	Återrapportering 2 <i>Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.</i>
5	Återrapportering 3 <i>Samverkan med länsstyrelsen, Samverkan med andra statliga myndigheter, Samverkan med kommuner, Samverkan med organisationer och Samråd med näringsliv.</i>
6	Återrapportering 4 <i>Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet, Jämställd regional tillväxt, Integration och mångfald och Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet.</i>
7	Återrapportering 5 <i>Genomförda analyser, uppföljningar och utvärderingar.</i>
8	Återrapportering 6 <i>Erbjudande att redovisa arbete som bidrar till Agenda 2030.</i>

2 Slutsatser och rekommendationer

År 2020 var ett annorlunda och utmanande år präglad av coronapandemin. För Sveriges 21 regioner innebar det en omställning av det regionala tillväxtarbetet för att analysera och bemöta effekterna av pandemin, parallellt med att hantera det långsiktiga utvecklingsuppdraget. Även omställningen till en hållbar utveckling framkommer som centralt.

Utöver detta fokus på omställning känns flera övergripande drag igen från tidigare års sammanställningar. Det handlar bland annat om utmaningar med det regionala utvecklingsansvaret och kompetensförsörjning, ett omfattande och likartat arbete med innovation och företagande samt en samverkan i konstant rörelse. Det visar på en styrka i sig att det regionala tillväxtarbetet i stort fortgår, trots pandemins stora påverkan på samhället.

Utöver coronapandemin har andra övergripande förändringsprocesser påverkat året som gått. *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020* går mot sitt slut och EU:s sammanhållningspolitik går in i en ny period, 2021–2027. Under 2020 inleddes också en ny planeringsomgång av transportinfrastruktur. Dessa processer för med sig förändringar i tillväxtarbetet på regional nivå och påverkar regionernas arbete i olika avseenden, vilket framkommer i redovisningarna.

I detta kapitel beskriver Tillväxtverket övergripande slutsatser utifrån sammanställningen av regionernas, och i förekommande fall länsstyrelsernas, återskottningar. Tillväxtverket lämnar även fyra rekommendationer till regeringen.

2.1 Övergripande slutsatser

Pandemin har ställt om det regionala tillväxtarbetet

I och med coronapandemin har regionerna ställt om sitt regionala tillväxtarbete. Regionerna har omprioriterat och en del strategiskt och långsiktigt arbete har fått stå till sidan till förmån för snabbare och kortare insatser. Regionerna har riktat om resurser för att följa och analysera effekterna av coronapandemin, ofta med fokus på näringslivet.

Vidare handlar regionernas arbete om att mildra de negativa effekterna av pandemin genom att stödja både företag och individer. Bland annat genom informationsstödande insatser, direkta stöd till företag och ekonomiska lättnader i samverkan med kommuner i form av exempelvis gratis markupplåtelse för uteserveringar. Kompetensförsörjningsfrågorna har kommit än mer i fokus och vissa planerade insatser har skjötits tidigare till följd av coronapandemin. Sedan tidigare etablerade samverkansformer har varit en viktig grund för att hantera utmaningarna som pandemin fört med sig, men även

nya forum för samverkan har etablerats. Såväl regionerna som länsstyrelserna redovisar att samverkan med olika aktörer har intensifierats under året. Det förekommer även exempel på insatser som till en början var av kortare karaktär som har vidareutvecklats och blivit permanenta.

Regionernas omställning för att hantera coronapandemins effekter handlar även om att stötta och ställa om besöksnäring och kultur. Det framkommer även en ökad efterfrågan på bredband och att de digitala klyftorna blir tydligare.

Hemsändningsbidraget har använts i större utsträckning än tidigare vilket bland annat medfört att riskgrupper kunnat få dagligvaror hemlevererade samtidigt som små butiker på landsbygder fått ett tillskott i omsättningen.

Att hantera de akuta utmaningarna som pandemin fört med sig parallellt med det långsiktiga utvecklingsuppdraget lyfter vissa regioner som en utmaning i sig. Det förekommer såväl att ambitionsnivåer har fått justerats i genomförandet av olika insatser och att projekt försenats på grund av pandemin. Liksom medvetna val om att exempelvis behålla fokus på jämställdhet i analyser av pandemins effekter och intensifierade satsningar kring integration och mångfald. Redovisningarna visar sammantaget att regionerna har kapacitet att ställa om arbetet utifrån rådande läge. Tillväxtverket menar att en grundkapacitet att hantera omställning utifrån framtida fluktuationer i samhället är av stor vikt för ett hållbart utvecklingsarbete.

Det regionala tillväxtarbetet har även ställt om till digitala alternativ vilket övergripande förefaller ha fungerat väl. Det har dock varit en utmaning i större processer såsom revidering av regionala utvecklingsstrategier och programmering av strukturfonderna. Där finns ett större behov av att träffas fysiskt för att fördjupa dialoger.

Regionerna ställer om till en hållbar regional utveckling

De regionala utvecklingsstrategierna är fortfarande i en fas av omvandling. I stort sett samtliga regionala utvecklingsstrategier har nu hållbarhet och Agenda 2030 som utgångspunkt. Strategierna styr tydligare mot en hållbar utveckling jämfört med tidigare. Utöver hållbarhetsintegrering av övergripande strategier och program framkommer i årets redovisningar även konkreta insatser inom en bredd av områden från e-hälsa och besöksnäring till transportinfrastruktur och grön omställning inom industrin. Tillväxtverkets bedömer att regionerna fördjupat och konkretiserat arbetet med hållbarhet och Agenda 2030.

Nya regionala utvecklingsstrategier och ökade ambitioner i arbetet med hållbarhet har även gett avtryck i regionernas arbetssätt. Ungefär hälften av regionerna redovisar att de utvecklar nya arbetssätt och

samverkansarenor för att genomföra den regionala utvecklingsstrategin och bidra till Agenda 2030.

Samtidigt som regionerna tagit steg i omställningen till en hållbar regional utveckling menar Tillväxtverket att regionerna behöver utveckla och operationalisera arbetet ytterligare. De tre hållbarhetsdimensionerna och Agenda 2030 styr riktningen framåt men arbetet är komplext och regionerna har kommit olika långt i sitt arbete. *Vägar till hållbar utveckling*⁶ har en viktig roll för att fortsätta stärka regionernas kapacitet att ställa om till en hållbar regional utveckling. Det handlar bland annat om att hantera utmaningar med att integrera alla de tre hållbarhetsdimensionerna i det regionala tillväxtarbetet, att belysa och hantera målkonflikter och fortsatt utveckling av nya arbetssätt.

För att möta samhällsutmaningarna och bidra till genomförandet av Agenda 2030 anser Tillväxtverket att det är centralt att samtliga regioner har en bibehållen kapacitet att arbeta med omställning till en hållbar regional utveckling även efter att *Vägar till hållbar utveckling* har slutförts.

Utmaningar kring nationell styrning och samverkan kvarstår

Utmaningarna som regionerna lyfte förra året kopplat till det regionala utvecklingsansvaret kvarstår till stor del. Utmaningarna handlar framför allt om nationell styrning och den regionala tillväxtpolitikens roll i flernivåsystemet. Det handlar bland annat om bristande framförhållning och regional anpassning i nationella uppdrag. Vidare är bristande förståelse och kunskaper hos nationella myndigheter om det regionala utvecklingsansvaret en utmaning för regionernas långsiktiga utvecklingsarbete. Ett antal regioner lyfter också utmaningar med programmeringsarbetet för perioden 2021–2027. Bristande samordning, dialog och tydlighet från nationell nivå försvårar ett systematiskt arbete med programmeringen.

Med en regional tillväxtpolitik som spänner över flera politikområden och har ett tydligare fokus på hållbar utveckling än tidigare efterfrågar regionerna förbättrad flernivåsamverkan och ökad samverkan mellan politik- och sektorsområden. Regionerna lyfter även behov av långsiktiga mandat och finansiering för att kunna bemöta de långsiktiga utmaningarna som politiken ska bidra till att lösa.

Tillväxtverket bedömer att behoven av att stärka systemperspektivet i det regionala tillväxtarbetet, samt att tydliggöra förväntningar och krav på samverkan i regleringsbrev och regeringsuppdrag till relevanta myndigheter, fortsatt kvarstår. Vi menar även att ett

⁶ Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

systemorienterat arbetssätt skulle möjliggöra samordning och samarbete mellan politikområden.

Potential att stärka arbetet med inomregionala skillnader

Övergripande har regionerna en funktionell syn på inomregionala skillnader. Det finns nyanser i hur de uttrycker detta men regionerna har en enhetlig utgångspunkt i de skiftande förutsättningar som följer av inomregionala skillnader. Det innebär att hela geografin många gånger är i fokus.

De regionala utvecklingsstrategierna är ett viktigt verktyg för att tydliggöra och hantera inomregionala skillnader. Antingen genom att framtagandet av strategin bygger på kunskap och samverkan som speglar de skiftande förutsättningarna inom regionen. Eller genom att det operativa genomförandet av strategin ska hantera inomregionala skillnader. Vidare beskriver regionerna även kunskapsutveckling och interna arbetsmodeller för att säkra olika geografiska perspektiv. Det framkommer även ambitioner om att stärka arbetet med att hantera de olika förutsättningar och behov som finns i regionerna.

Tillväxtverket bedömer att möjligheten att tillvarata utvecklings- och tillväxtpotential skulle stärkas genom att konkretisera hur det övergripande synsättet på inomregionala skillnader leder till prioriteringar, insatser och resultat i det operativa arbetet.

Regional planering som verktyg för utveckling

Ytterligare ett sätt att hantera inomregionala skillnader är genom att arbeta med regional planering. Förra året konstaterade Tillväxtverket att antalet regioner som arbetar med insatser kopplade till regional planering har ökat de senaste åren. Att regional planering är ett centralt verktyg i det regionala tillväxtarbetet bekräftas i årets redovisningar. Regionerna redovisar en bredd av insatser inom området såsom strukturbilder, bostadsförsörjning, näringslivets behov av mark och energi men även andra områden inom det regionala tillväxtarbetet såsom jämställdhet, klimat och tillgång till service.

Regional planering framkommer som ett allt viktigare verktyg som kan samla sociala, ekonomiska och fysiska frågor, och hantera dem utifrån varierande geografiska förutsättningar. Tillväxtverkets tidigare utlysningar inom området ger tydligt avtryck i regionernas redovisningar vilket visar på att det finns ytterligare behov av insatser inom området.

Fokus på kompetensförsörjning och förutsättningar

Regionerna bedriver ett omfattande arbete med kompetensförsörjning. Utöver det arbete som utgår från erbjudande i villkorsbeslut framkommer det att regionerna genomför ytterligare en mängd insatser för att fördjupa och komplettera arbetet. Som tidigare

nämnts har kompetensförsörjningsfrågorna hamnat mer i fokus med anledning av coronapandemin.

Analyser och prognoser är grunden för det regionala kompetensförsörjningsarbetet. En kvarstående utmaning är att det finns stora skillnader mellan regionerna vilka förutsättningar de har att tillhandahålla dessa kunskapsunderlag. För att skapa likvärdiga förutsättningar för det strategiska kompetensförsörjningsarbetet är det avgörande att alla regioner har tillgång till statistik och prognoser nedbrutet på regional nivå.

Regionerna visar på att den tydliga inriktning för kompetensförsörjningsområdet som framgick av villkorsbeslutet 2018 har lagt grunden för en struktur för arbetet. För att fortsätta och utveckla detta arbete behövs en långsiktig styrning för ett mer hållbart och strategiskt kompetensförsörjningsarbete. Därmed bör det regionala kompetensförsörjningsarbetet ingå som en grunduppgift i det regionala utvecklingsansvaret.

Intensifierad samverkan till följd av pandemin

Samverkan mellan aktörer i samhället är en förutsättning för förankring och genomförandet av insatser inom det regionala tillväxtarbetet och för att bidra till målen i de regionala utvecklingsstrategierna. Regionerna och länsstyrelserna beskriver deras samverkan som både väl etablerad och väl fungerande. Dessutom framkommer att regionernas samverkan med statliga myndigheter, kommuner, organisationer och näringsliv fortsätter utvecklas, sker mer kontinuerligt och inom fler sakområden.

Denna utveckling framkommer tydligast genom att samverkan och samråd har intensifierats med anledning av coronapandemin och för att hantera effekter av den. Regionerna redovisar i sammanhanget samverkan med kommuner, länsstyrelser och myndigheter samt samråd med näringsliv och organisationer. Genom en ökad samverkan har mötes- och samverkansformer utvecklats och fördjupats.

Samverkan med andra aktörer sker både på strategisk och operativ nivå och inom en mängd olika sakområden såsom kompetensförsörjning, kommersiell service och näringslivsutveckling. Det framkommer att samverkan är behovsstyrd och fokus under året har, utöver samverkan kring pandemin, varit revideringsprocesser för regionala utvecklingsstrategier.

Fortsatt arbete för att möta samhällsutmaningarna

Avslutningsvis kan vi konstatera att regionernas roll och verksamhet innefattar en stor bredd av insatser och utmaningar inom en mängd områden och nivåer. 2020 var ett år som präglades av omställning och kraftsamling inom det regionala tillväxtarbetet. Samverkan mellan aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå, långsiktig kapacitet att arbeta med omställning till en hållbar utveckling, nya

systemorienterade arbetssätt och förmåga att hantera inomregionala skillnader kommer vara fortsatt centralt för att möta de utmaningar samhället står inför.

2.2 Tillväxtverkets rekommendationer till regeringen

Utifrån sammanställningen och analysen av det regionala tillväxtarbetet 2020 rekommenderar Tillväxtverket regeringen att:

- Tillämpa systemorienterade arbetssätt inom den regionala utvecklingspolitiken för att möta samhällsutmaningarna. Nya arbetssätt behövs för att klara omställningen till en hållbar utveckling. Det kräver samarbete och samordning mellan politik- och sektorsområden samt mellan olika förvaltningsnivåer.
- Ge Tillväxtverket uppdrag att, i samverkan med regioner och länsstyrelser, utveckla arbetsmodeller och lärande kring att arbeta med inomregionala skillnader. Ett sådant uppdrag bidrar till att stärka de territoriella perspektiven och därmed ett effektivare arbete mot målen för såväl den regionala utvecklingspolitiken som den sammanhållna landsbygdspolitiken.
- Ge Tillväxtverket uppdrag att, i samverkan med regionerna, Boverket samt andra relevanta myndigheter, stödja fortsatt utveckling av regional planering i hela landet. Genom att bistå med kunskap, nätverk och verktyg kan lokala, regionala och nationella planeringsprocesser bättre samordnas vilket bidrar till ett effektivare regionalt utvecklingsarbete. Ett sådant uppdrag syftar även till att ge regionerna mer likvärdiga förutsättningar att bedriva regional planering.
- Ge regionerna en fortsatt långsiktig styrning och utpekat ansvar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Regeringen bör även säkerställa att alla regioner ges samma grundförutsättningar och möjligheter att arbeta med kompetensförsörjning, bland annat gäller det tillgång till finansiering, statistik och prognoser.⁷

⁷ Se även Tillväxtverkets rekommendationer till regeringen i rapporten *Delredovisning av uppdrag att stödja regionalt kompetensförsörjningsarbete 2018–2020 N2017/07839/RTS*.

3 Sammanställning återrapportering 1 – Regionalt tillväxtarbete

Återrapportering 1 är kopplad till prioriteringarna i *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020*. Redovisningen innehåller områdena:

- Det regionala utvecklingsansvaret (1.1).
- Innovation och företagande (1.2).
- Attraktiva miljöer och tillgänglighet (1.3).
- Kompetensförsörjning (1.4).
- Internationellt samarbete (1.5).

Nytt för årets rapportering är att resultat ska beskrivas fördelat på prestationer respektive effekter på kort och lång sikt. Frågorna om inomregionala skillnader respektive utmaningar gällande det regionala utvecklingsansvaret har förtydligats. Frågorna om inomregionala skillnader vad gäller anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder och andra medel har flyttats till återrapportering 2. Punkten om miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor har tagits bort i årets återrapportering.

3.1 Det regionala utvecklingsansvaret

Alla Sveriges 21 regioner har sedan januari 2019 ett lagstadgat regionalt utvecklingsansvar.⁸ Det innebär att regionerna ansvarar för att samordna och utveckla arbetet för en hållbar regional tillväxt och utveckling i respektive län. Återrapporteringen av det regionala utvecklingsansvaret är med för tredje året.⁹

Instruktionen för återrapporteringen består av att:

- Kortfattat beskriva hur arbetet med den regionala utvecklingsstrategin och samordningen av insatser för genomförandet av strategin bedrivits under året.
- Kortfattat beskriva vilka utmaningar som har varit särskilt aktuella under året vad gäller det regionala utvecklingsansvaret och hur dessa har hanterats. Såväl utmaningar med det regionala utvecklingsarbetet som mer generella samhällsutmaningar efterfrågas.
- Kortfattat beskriva om, och i sådana fall hur, hänsyn har tagits till de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet (till exempel landsbygder, mindre städer och större städer) när det gäller regionens prioriteringar och insatser under året.

⁸ Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar.

⁹ Rubriken för återrapporteringen är det regionala utvecklingsansvaret men frågorna rör de regionala utvecklingsstrategierna, aktuella utmaningar och inomregionala skillnader. Alltså bara en delmängd av det regionala utvecklingsansvaret.

Samtliga regioner har svarat på åiterrapporteringen. Regionernas redovisningar skiljer sig åt både i omfattning och detaljeringsgrad. Det är därför viktigt att notera att ett utelämnande i texten nedan inte nödvändigtvis innebär att en region inte har genomfört insatser eller arbetat på ett visst sätt.

3.1.1 De regionala utvecklingsstrategierna

De regionala utvecklingsstrategierna är en del av de lag- och förordningsstyrda delarna inom utvecklingsansvaret.¹⁰ Strategierna hanterar regionernas långsiktiga utvecklingsfrågor och ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet ska vara en integrerad del av strategierna. De ligger också till grund för samordning och mobilisering av aktörer samt är utgångspunkt för underliggande strategier och program. Samtliga regioner har besvarat punkten.

Status för utvecklingsstrategierna

Tillväxtverket har de senaste åren pekat på att de regionala utvecklingsstrategierna står inför en stor omvandling.¹¹ Även under 2020 ser vi detta. Fyra regioner¹² har antagit nya strategier. Tio regioner¹³ redovisar ett pågående arbete för att ta fram en ny eller reviderad strategi. Vissa av dessa processer¹⁴ har förskjutits på grund av coronapandemin. Som framgår av tabellen nedan kommer några av strategierna vara antagna när Tillväxtverket lämnar sammanställningen till Regeringskansliet. Tre regioner¹⁵ anger att de under året konstaterat att strategierna ska ses över. Fyra regioner¹⁶ är i genomförandefas av sina regionala utvecklingsstrategier.

¹⁰ Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar och förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete.

¹¹ Se till exempel Tillväxtverket, *Regionalt tillväxtarbete 2019 – Insatser och resultat under det gångna året*, 2020 och Tillväxtverket, *Regionalt tillväxtarbete 2018*, 2019.

¹² Skåne, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland.

¹³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Uppsala, Värmland, Västra Götaland, Östergötland.

¹⁴ Dalarna, Gävleborg, Värmland, Östergötland.

¹⁵ Kalmar, Sörmland, Örebro.

¹⁶ Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm.

Region	Status regional utvecklingsstrategi
Blekinge	Arbete pågår för ny strategi, beräknas gå ut på remiss under våren 2021.
Dalarna	Arbete pågår för ny strategi, planeras antas vid halvårsskiftet 2021.
Gotland	Arbete pågår för ny strategi, planeras antas februari 2021.
Gävleborg	Arbete pågår för ny strategi. Beslut framskjutet på grund av pandemin men arbete utifrån den nya strategin påbörjades under 2020.
Halland	Arbete pågår för ny strategi, planeras antas april 2021.
Jämtland Härjedalen	Revidering av strategi pågår, planeras antas under början av 2021.
Jönköping	Strategin är i genomförandefas.
Kalmar	Aktualitetsprövning av strategin under 2021, beslut om ny strategi ska fattas under 2022.
Kronoberg	Strategin är i genomförandefas.
Norrbottn	Strategin är i genomförandefas.
Skåne	Ny strategi antagen juni 2020.
Stockholm	Strategin är i genomförandefas.
Sörmland	En strukturbild för Sörmland har fastställts och är en del av strategin. Identifierat behov av att revidera och komplettera två delar i strategin.
Uppsala	Revidering av strategi pågår, planeras antas februari 2021.
Värmland	Arbete för en ny strategi pågår, planeras antas juni 2021.
Västerbotten	Ny strategi antagen november 2020.
Västernorrland	Ny strategi antagen februari 2020.
Västmanland	Ny strategi antagen juni 2020.
Västra Götaland	Arbete pågår för ny strategi, antas i början av 2021.
Örebro	En översyn av strategin ska göras under 2021, beslut om uppdaterad strategi planeras kring årsskiftet 2021/2022.
Östergötland	Arbete för ny strategi pågår, planeras antas hösten 2021.

Samtliga av de regioner¹⁷ som antagit respektive arbetar fram eller reviderar regionala utvecklingsstrategier beskriver processen som väl förankrad. Fokus ligger på dialog och remissrundor med ett stort och brett antal aktörer.

Nästan alla regioner¹⁸ beskriver att de tre hållbarhetsdimensionerna är integrerade i den regionala utvecklingsstrategin. Sörmland skriver till exempel att *Vägar till hållbar utveckling*¹⁹ "kommer att stärka vår regionala utvecklingsstrategi genom att hållbarhet ses som en förutsättning och hävstång för utveckling".²⁰ Av dessa anger merparten av regionerna²¹ dessutom att deras regionala utvecklingsstrategi tar utgångspunkt i eller har integrerat Agenda 2030. Västerbotten beskriver till exempel att en stor del av deras insatser redan idag bidrar till Agenda 2030-målen, men att det kommer bli än tydligare när den nya regionala utvecklingsstrategin börjar implementeras och följas upp.

Se även avsnitt 6.1 Hållbarhetsintegrering av det regionala tillväxtarbetet och kapitel 8 Erbjudande att redovisa arbete som bidrar till Agenda 2030.

Samordning för genomförande av utvecklingsstrategierna

Processerna för nya eller reviderade regionala utvecklingsstrategier beskrivs som en viktig grund även i genomförandet av dem. Gävleborg skriver till exempel:

Processen med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi har resulterat i ett tydligt styrdokument och även givit ytterligare kraft och sammanhållning i det regionala utvecklingsarbetet. Detta är viktigt att hålla fast vid, speciellt under rådande pandemi.²²

¹⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

¹⁸ Östergötland beskriver inte hållbarhetsintegrering av den regionala utvecklingsstrategin.

¹⁹ Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

²⁰ Sörmland, 2021.

²¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²² Gävleborg, 2021.

Nästan alla regioner²³ redovisar att de samordnar insatser för att genomföra sina utvecklingsstrategier. Framför allt redovisar regionerna två olika kategorier av arbete. Dels handlar det om att ta fram/utveckla underliggande program/handlingsplaner/strategier som konkretiserar genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin.²⁴ Dels omfattar arbetet olika samverkansformer.²⁵

När det gäller arbetet med att ta fram/utveckla underliggande program/handlingsplaner/strategier som konkretiserar genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin sker det i samverkan med ett stort antal aktörer. Västra Götaland nämner bland annat 14 program för hållbar utveckling inom olika områden, samt delregionala genomförandeplaner som utarbetats tillsammans med kommunalförbunden i Fyrbodalen, Skaraborg och Sjuhärads kommuner. Västernorrland beskriver att samtliga strategier, planer och program som tagits fram under året har förtydligats i förhållande till den regionala utvecklingsstrategin samt genomlysts ur ett hållbarhetsperspektiv.

När det gäller arbetet med olika samverkansformer sker det på olika nivåer och handlar framför allt om:

- Politisk nivå, företrädesvis mellan region- och kommunpolitiker.
- Tjänstepersonsnivå, från kollegiala nätverk till bredare partnerskap med lokala och regionala aktörer.
- Flernivåsamverkan mellan region, lokala och regionala aktörer i offentlig sektor, näringsliv, högskola/universitet och civilsamhälle.
- Länsövergripande samverkan med andra regioner.
- Öppna forum och mötesplatser för ett brett deltagande.

Samverkan med aktörer lyfts som en förutsättning för genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna. Regionernas relation med kommunerna är central, både på politisk och tjänstepersonsnivå. Örebro beskriver till exempel ett regionalt samverkansråd och Västerbotten en struktur med kommunchefsberedning och beredning för regional utveckling. Flernivåsamverkan beskriver bland annat Norrbotten genom Regionalt forum som är en mötesplats för kommuner, myndigheter och organisationer. Kalmar beskriver hur de kontinuerligt diskuterar prioriteringarna i utvecklingsstrategin och

²³ Delfrågan om samordning av insatser för genomförandet av strategin besvaras inte av Värmland och Östergötland.

²⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²⁵ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

stämmer av handlingsprogram tillsammans med kommuner, Linnéuniversitet och näringslivsföreträdare.

Länsövergripande samverkan lyfter till exempel Västra Götaland som tillsammans med Halland arbetat för att ta fram regionalfondsprogrammet för Västsverige och regionala prioriteringar för Europeiska socialfonden. I Kronoberg arrangeras årliga vår- och höstforum där en bredd av aktörer bjuds in för att få kunskapspåfyllnad och bidra till att lösa olika utmaningar i den regionala utvecklingsstrategin. Se även kapitel 5 Samverkan med andra aktörer.

Några regioner²⁶ beskriver också att de testat och utvecklar nya arbetssätt för att genomföra den regionala utvecklingsstrategin, främst handlar det om ett utmaningsdrivet arbetssätt. Till exempel ser Västernorrland behov av en mer utmaningsdriven samverkan utifrån deras nya mer integrerade regionala utvecklingsstrategi. De har därför avvecklat politiska forum och tjänstepersonsgrupperingar som utgick från den tidigare regionala utvecklingsstrategin. Istället är en utvecklingsprocess påbörjad för att utifrån utmaningar och behov identifiera och involvera aktörer som behöver samverka för att nå lösningar och resultat i det regionala utvecklingsarbetet.

3.1.2 Aktuella utmaningar

Samtliga regioner har svarat på frågan om utmaningar med det regionala utvecklingsarbetet och mer generella samhällsutmaningar, samt hur dessa hanteras.

Utmaningar med coronapandemin

Coronapandemin har präglat det gångna året och har inneburit en utmaning för det regionala utvecklingsarbetet. Det anger samtliga regioner. Regionerna beskriver pandemins stora påverkan på samhället, inom näringsliv, arbetsmarknad, kultur- och föreningsliv samt hur olika grupper, sektorer och geografier påverkas. De långsiktiga effekterna, både på samhället i stort och för det regionala utvecklingsarbetet beskrivs vara svåra att bedöma.

För det regionala utvecklingsarbetet handlar utmaningarna om att ställa om arbetet för att minska de negativa effekterna av pandemin parallellt med att hantera ett långsiktigt utvecklingsuppdrag. Kronoberg skriver att det "varit en särskild utmaning att hantera en förväntan om snabba kraftfulla åtgärder till drabbade sektorer med ett uppdrag som handlar om att driva en långsiktigt hållbar utveckling."²⁷ Spännvidden av att hantera dessa två spår parallellt kan illustreras av

²⁶ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Västernorrland, Örebro.

²⁷ Kronoberg, 2021.

å ena sidan Örebro: "Det mer långsiktiga förändringsarbetet fanns inte förutsättningar att driva alla gånger utan istället blev fokus, vad kan och behöver vi göra just nu för att stödja företag och individer".²⁸ Å andra sidan beskriver Västra Götaland att de kunnat bedriva kortsiktiga insatser för att mildra krisen, samtidigt som de inte förlorat siktet på samhällets långsiktiga utmaningar och de investeringar som behöver göras för att ställa om till en hållbar region.

Regionerna beskriver ett omfattande arbete med att mobilisera resurser för att analysera och bemöta pandemins effekter. Olika former av kartläggningar, nulägesanalyser och gemensamma lägesbilder tas fram för att kunna prioritera rätt insatser. I Norrbotten har till exempel Handelskammaren gjort kartläggningar för att få en tydlig bild av företagens behov. Kronoberg beskriver att analys och påverkansarbete för att statliga insatser ska falla väl ut har varit en viktig uppgift. Exempel som illustrerar insatser för att lindra de negativa konsekvenserna av pandemin är:

- Företagsakuter i samtliga kommuner i Norrbotten.
- En utbildningsakut i Skåne.
- Omställningscheckar med högre grad av finansiering än ordinarie företagsstöd i Värmland.
- Utveckling av nya projekt i Jönköping.
- Stödpaket inom kulturområdet i Örebro.
- Dialog och samverkan med kommuner, näringslivets organisationer, Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen med flera i Kalmar.

Se även kapitel 3.2 Innovation och företagande, 3.3 Attraktiva miljöer och tillgänglighet, 3.4 Kompetensförsörjning, 5 Samverkan med andra aktörer och 7 Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet.

Ett antal regioner²⁹ beskriver att ytterligare en utmaning för det regionala utvecklingsarbetet kopplat till pandemin är att ställa om större processer till digitala. Dels har processer med revidering eller framtagande av strategier påverkats, dels programmering av nya EU-program. Dalarna beskriver till exempel att omfattande dialoger om den nya regionala utvecklingsstrategin genomförts digitalt, men att dialogerna hade kunnat fördjupas i fysiska möten. Norrbotten lyfter utmaningen med att skriva det nya programmet Interreg Aurora när aktörerna inte kan träffas fysiskt och bygga upp den tillit som behövs i den nya större geografin.

²⁸ Örebro, 2021.

²⁹ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Örebro.

Utmaningar med det regionala utvecklingsarbetet

Utöver utmaningar kopplade till coronapandemin beskriver drygt hälften av regionerna³⁰ ytterligare utmaningar med det regionala utvecklingsarbetet.

Flera regioner³¹ lyfter kritik mot nationell nivå. Det handlar om bristande anpassning till regionala behov och förutsättningar i uppdrag/erbjudanden, samt uteblivna eller sena uppdrag. Långsiktighet i både formulering och finansiering efterfrågas för att nödvändiga regionala effekter ska kunna uppnås inom till exempel kompetensförsörjning.

Det handlar även om utmaningar kopplat till flernivåsamverkan och att det regionala utvecklingsuppdraget påverkas av flera politik- och sektorsområden. Bristande förståelse och kunskaper hos nationella myndigheter om det regionala utvecklingsansvaret beskrivs som en utmaning. Västernorrland skriver: "Oavsett strävan efter att bygga strukturer och regionala lösningar riskeras regionala satsningar kortslutas av nationella myndighetsbeslut, med stora negativa konsekvenser regionalt och lokalt".³² Ökade krav på myndigheter att utgå ifrån lokala och regionala förutsättningar efterfrågas, liksom en förbättrad samordning av resurser, kunskap och finansiering.

Vidare handlar kritiken om bristande samordning, dialog och tydlighet från nationell nivå vad det gäller programmeringen av strukturfonderna. Det finns även utmaningar med att hantera företagsstöd i Nyps2020 och bristande nationellt stöd i att anpassa systemet utifrån regionala behov.

Några regioner³³ berör utmaningar kring tillgång till ekonomiska resurser. Till exempel lyfter Norrbotten negativa konsekvenser av det bortdragna stödet från Landsbygdsprogrammet för både företag och individer. Västernorrland menar att ett bredare regionalt utvecklingsuppdrag, samtidigt som regionerna, kommunerna och länsstyrelsernas finansiella kapacitet minskar, behöver kompletterande verktyg och utvecklad flernivåsamverkan.

Ett fåtal regioner³⁴ tar upp att den regionala tillväxtpolitiken är i förändring, med ett tydligare fokus på hållbar utveckling och omställning, som en utmaning. Det handlar till exempel om

³⁰ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

³¹ Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

³² Västernorrland, 2021.

³³ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Västernorrland.

³⁴ Dalarna, Gävleborg, Halland, Västernorrland.

utmaningar med att balansera olika målbilder och hantera mållkonflikter. Gävleborg lyfter att det är ett problem att statliga myndigheter inte hanterar hållbarhet på ett sätt som motsvarar de krav som ställs på det regionala tillväxtarbetet.

Utmaningar kopplade till internt arbete och kapacitet lyfter några regioner³⁵. Nyare regioner som Dalarna och Kalmar skriver om att tidigare utmaningar utifrån regionbildningen, såsom intern samverkan, nu börjar hitta sina former. Dalarna lyfter även skillnader i utvecklingskapacitet mellan större och mindre kommuner. Besparingar och omorganisering i Norrbotten medför svårigheter att arbeta proaktivt, med samordning och koordinering.

Utmaningar kopplade till det regionala utvecklingsarbetet hanteras främst genom interna satsningar och utvecklingsarbete respektive dialog och diskussion med nationell nivå. För att stärka sin kapacitet och förmåga att arbeta med omställning i enlighet med Agenda 2030 väljer Västernorrland till exempel att inkludera intern verksamhetsutveckling och utvecklade arbetssätt i *Vägar till hållbar utveckling*. Gotland ger exempel på dialoger med Näringsdepartementet, Tillväxtverket och Energimyndigheten för att hantera utmaningar med flernivåsamverkan.

Andra samhällsutmaningar

Andra samhällsutmaningar, utöver pandemin, lyfter drygt hälften av regionerna³⁶. Det handlar om utmaningar såsom digital tillgänglighet och transportinfrastruktur, demografi, kompetensförsörjning, eleffekt, markanvändning, samhällets motståndskraft, klimat och miljö samt näringslivsstruktur. Några regioner³⁷ lyfter att de i revideringsprocesser av regionala utvecklingsstrategier eller i samband med analyser av pandemins konsekvenser sett att vissa utmaningar framför allt förstärkts.

Hanteringen av samhällsutmaningar sker främst genom strategiskt arbete. Till exempel arbetar regionerna för att på sikt minska sårbarhet i näringslivet, med att skapa samsyn om infrastrukturprioriteringar och påverkansinsatser kring långsiktig finansiering.

³⁵ Dalarna, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Västernorrland.

³⁶ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland.

³⁷ Blekinge, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Uppsala.

3.1.3 Övriga medskick

För andra året har regionerna under punkten övriga medskick möjligheten att fritt formulera vad de önskar föra fram.³⁸ Nedan lyfts huvuddragen. För en komplett redovisning av övriga medskick hänvisas till respektive regions åiterrapportering.

Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Blekinge och Halland lyfter behov av att se över fördelningen av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder. Ökade anslag skulle stärka det regionala utvecklingsarbetets möjligheter att hantera identifierade utmaningar och omställningen till en hållbar utveckling.

Stockholm framför att det är viktigt att fördelningen av statliga medel till regionala tillväxtåtgärder står i proportion till pandemins konsekvenser för regionens näringsliv och arbetsmarknad, storstadsspecifika utmaningar inom hållbar tillväxt samt till Stockholmsregionens roll i Sveriges ekonomiska tillväxt.

Med hänvisning till Tillväxtverkets rapport *Utvecklingskraft i hela Sverige 2030* efterfrågar Örebro en ökad flexibilitet i att styra regionalt via uppdrag, och inte enbart genom projekt finansierade av anslag 1:1 och uppföljning av dessa. Regionen menar att en större flexibilitet i användningen av anslag 1:1 vore av godo.

Nationell styrning

Skåne, Västmanland och Örebro efterfrågar ett tydligt och långsiktigt regionalt mandat i arbetet med kompetensförsörjning. Både Skåne och Västmanland påpekar dessutom att pandemin stärkt behovet av tydligare och effektivare styrning av arbetet med kompetensförsörjning. Skåne skriver att de gärna blir pilotregion för att ta fram en regional kompetensförsörjningsplan som genomförs med nationella medel. Västra Götaland lyfter, under deras redovisning av utmaningar, också behov av ett kompletterande strategiskt uppdrag kring kompetensförsörjning.

Västerbotten efterfrågar fortsatt ett tydliggörande av landsbygdsutvecklingsfrågor och rollfördelning mellan politikområden. Även Örebro är inne på ett liknande resonemang och skriver att det är angeläget att frågan om roller och ansvar mellan region och länsstyrelse tydliggörs.

Östergötland vill se ett ökat förtroende och handlingsutrymme för den regionala utvecklingskapaciteten. De lyfter att "ska-uppdrag" från nationellt håll kan krocka med prioriteringar på regional nivå och att

³⁸ Övriga medskick görs av Blekinge, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Skåne, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

det är viktigt att insatser som görs anpassas till regionala förutsättningar.

Västmanland är positiva till ett erbjudande till Sveriges regioner för det regionala genomförandet av Agenda 2030. Regionen menar att det skulle innebära ett effektivare genomförande av både Agenda 2030 och det regionala utvecklingsuppdraget. Även Västra Götaland berör ansvaret kring Agenda 2030, under sin redovisning av utmaningar. De menar att det regionala samordningsansvaret för Agenda 2030 bör ligga på regionerna, men att ansvaret för utbildning och information kan ligga på länsstyrelserna.

Samverkan

Skåne och Örebro lyfter att det är avgörande för ett framgångsrikt regionalt tillväxtarbete att nationell nivå fortsätter utveckla både styrning och samverkan mellan flera departement och myndigheter. I sammanhanget skriver Skåne också att de tidigare lyft behovet av en översyn av det regionala utvecklingsuppdraget, inklusive omfattning och finansiering, samt pekar på att förutsättningarna för det regionala tillväxtarbetet påverkas av flera utgiftsområden i statens budget.

Västra Götaland lyfter i sin tur att departement och myndigheter behöver ta hänsyn till att det finns stora skillnader i hur det regionala tillväxtarbetet kan bedrivas i stora respektive små regioner.

Jönköping, Kalmar, Skåne och Stockholm skriver att pandemin tydligt visat på vikten av samverkan över organisationsgränser och nivåer för att hantera utmaningar inom det regionala tillväxtarbetet. Skåne lyfter även samverkan över geografiska gränser som viktigt. Västra Götaland gör ett medskick om att pandemin visat på styrkan i det regionala tillväxtarbetet då regionerna vet vilka insatser som behövs och ger effekt.

Övrigt

Skåne skriver att effektbrist leder till höjda elpriser och svårigheter för verksamheter att få tillstånd att utöka sitt eluttag. De föreslår att regionerna får en roll i Svenska kraftnäts långsiktiga nätplanering, på samma sätt som regionerna har en roll i Trafikverkets långsiktiga infrastrukturplanering.

3.1.4 Inomregionala skillnader - hänsyn till olika förutsättningar

Samtliga regioner har svarat på återrapporteringspunkten där regionerna kortfattat ska beskriva om, och i så fall hur, de tagit hänsyn till de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet när det gäller prioriteringar och insatser under året. Återrapporteringen är förändrad jämfört med 2019, då den bestod av två delar. En generell del med fokus på inomregionala skillnader, samt en del med fokus på landsbygders särskilda förutsättningar. Det senare som en följd av lanseringen av den sammanhållna landsbygdspolitiken under 2018.

Sammanställningen struktureras i fyra kategorier med utgångspunkt i redovisningarnas innehåll. Den första fångar upp vilka grundläggande förhållningssätt som regionerna redovisar vad gäller inomregionala skillnader. Övriga tre avser de mer operativa insatserna fördelat på rubrikerna:

- Inomregionala skillnader som ett integrerat perspektiv.
- Riktade insatser för en viss geografi.
- Verktyg som hanterar inomregionala skillnader.

Övergripande synsätt på inomregionala skillnader

18 regioner³⁹ beskriver någon typ av övergripande synsätt på inomregionala skillnader.

- I Kalmar beskriver regionen skillnaderna som stora och växande, vilket lett till att regionen nu bedriver ett utvecklingsarbete för att kunna möta denna utveckling.
- Stockholm ger som enda region mer konkreta exempel på vad skillnaderna består i – och lyfter i detta fram variationerna vad gäller utbildningsnivåer, förvärvsfrekvens och arbetslöshet.
- I Gävleborg lyfter regionen fram att geografiska och funktionella perspektiv ger ett tydligt avtryck i det regionala utvecklingsarbetet och att detta innebär att hänsyn ska tas till de olika förutsättningar som synliggörs.
- På Gotland betonar regionen att det är *hela* Gotland som ska utvecklas, för att inte förstärka dikotomin mellan stad och land. Regionen lyfter också fram att det är relevant att prata om landsbygder i plural för att synliggöra bredden och variationen i de territoriella skillnaderna.
- I Skåne lyfter regionen fram sin egen roll som samlande aktör med fokus på att stärka förutsättningarna för utveckling i hela regionen, där landsbygder och städer ses som förutsättningar för varandra.
- I Kronoberg lyfter regionen fram att den vill "komma bort från kommungränser som hinder för inomregionala satsningar" genom att "prata mer om arbetsmarknadsregioner, platsutveckling, ortsutveckling och stråktänk".⁴⁰

Inomregionala skillnader som ett integrerat perspektiv

Regionerna redovisar exempel på hur de hanterar inomregionala skillnader som ett integrerat perspektiv inom sakområden som i sig

³⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland. Övriga regioner ger exempel på hur de hanterar inomregionala skillnader i det mer operativa arbetet.

⁴⁰ Kronoberg, 2021.

inte riktar sig mot en viss geografi. Exempel på detta återfinns inom samtliga prioriteringar i den nationella strategin. De tre områden med flest exempel är innovation och näringsliv, utbildning och kompetensförsörjning samt transportinfrastruktur.

Insatserna inom innovation och näringsliv har två huvudsakliga inriktningar.

Den ena inriktningen fokuserar på hanteringen av företagsstöd⁴¹. Fokus ligger på att med hjälp av uppföljningar synliggöra var i geografin företagen finns som tar emot stöden.

I Västmanland redovisar regionen att den geografiska fördelningen förbättrats, där andelen stöd som går till företag i länets två största tätorter minskat från höga nivåer. Vilken fördelning som är önskvärd framgår inte. Örebro redovisar som enda region ett geografiskt riktat företagsstöd. Det gäller det så kallade mikrobidraget, som ges till företag i hela länet förutom i Örebro tätort, som har en betydligt högre tillväxt- och investeringstakt än övriga delar av regionen.

Den andra inriktningen fokuserar på innovationsstrukturerna. Gävleborg, Värmland och Västra Götaland lyfter fram detta. I Gävleborg arbetar regionen tillsammans med andra aktörer för att det företags- och innovationsfrämjande systemet ska vara tillgängligt för alla invånare och företag, oavsett var aktörerna finns i länet. I Värmland och Västra Götaland ligger i stället fokus på att satsningar fokuseras till olika platser i regionerna.

Fyra regioner redovisar insatser inom utbildning och kompetensförsörjning, som är av påtagligt olika karaktär.

- I Gävleborg anpassar regionen arbetssätten utifrån olika förutsättningar i arbetet med att genom systemåtgärder och metodutveckling inkludera fler på arbetsmarknaden.
- I Kronoberg anpassar regionen arbetet med vuxenutbildning, utifrån kommunernas skiftande möjligheter att medverka.
- I Västernorrland pågår flera insatser som syftar till att skapa flexibla utbildningsformer och validering i alla delar av länet. Detta sker utifrån prioriteringen *Upplevd närhet* inom den regionala utvecklingsstrategin.
- I Örebro pågår ett arbete med en så kallad utbildningswebb, som gör det möjligt att söka utbildning oavsett var man bor.
- I Örebro har regionen också genomfört en kartläggning av behoven av kompetensförsörjning inom besöksnäringen, som lyfts fram som mycket viktig för utvecklingen i landsbygderna.

Fem regioner⁴² redovisar insatser som handlar om transportinfrastruktur. I fyra av fallen ligger fokus på

⁴¹ Gävleborg, Halland, Norrbotten, Västmanland, Skåne, Örebro.

⁴² Kronoberg, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

transportplanering ur olika perspektiv. I Västernorrland ligger fokus i stället på det påverkansarbete som regionen driver tillsammans med andra aktörer för stärkta investeringar i fysisk infrastruktur – med syfte att bygga ihop regionens olika delar och skapa balans mellan land och stad.

Andra tematiskt riktade insatser som regionerna lyfter fram finns inom områden som digital tillgänglighet, digitalisering av företag i landsbygder, besöksnäring och kultur.⁴³

Riktade insatser för en viss geografi

Regionerna redovisar också insatser inom sakområden som är direkt riktade till en viss del av geografin, och det gäller nästan uteslutande landsbygder och glesa strukturer. De två sakområden som regionerna lyfter fram i högst utsträckning är service och bredband.

Noterbart är att bara en tredjedel av regionerna⁴⁴ nämner service och ännu lägre andel⁴⁵ bredbandsutbyggnad, trots att samtliga regioner genomför insatser inom dessa områden.

En i sammanhanget annorlunda hållning kommer från Östergötland som låter arbetet med service illustrera ett skifte i synsätt. Numera gör regionen insatser utifrån platsbaserade analyser, och inte utifrån vad som till exempel klassas som landsbygder. Insatserna sker också inom ramen för det generella stödsystemet, och inte som särskilda satsningar.

Andra exempel från serviceområdet som inte gäller de regionala serviceprogrammen (vilket samtliga regioner ansvarar för) eller finansiellt stöd finns i Norrbotten med projekten *DigiBy* och *Predictive Movement*. Båda projekten adresserar möjligheterna att utveckla service i glesa strukturer. I det första fallet genom nya digitala lösningar för att öka tillämpningen av digitaliseringens möjligheter för serviceutveckling. I det andra fallet genom utveckling av en digital plattform för samordnade paket-, brev- och persontransporter i glesa miljöer.

Inga insatser riktas mot städer eller täta strukturer. Deras förutsättningar saknas helt förutom i redovisningen från Sörmland där regionen lyfter fram att:

De prioriteringar som styr Region Sörmlands insatser utgår från länet som helhet, dock finns ofta såväl förstärkt behov av

⁴³ Ett särskilt område gäller service i glesa strukturer, men dessa insatser redovisas under avsnitt 3.3.2 Kommersiell och offentliga service.

⁴⁴ Gävleborg, Halland, Norrbotten, Uppsala, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁵ Gävleborg, Halland, Skåne, Västernorrland, Örebro.

insatser som en vilja att bidra i de kommuner som har en större befolkning och därmed större utmaningar att möta.⁴⁶

Verktyg som hanterar inomregionala skillnader

I detta avsnitt fokuserar vi på de verktyg som regionerna lyfter fram för att hantera inomregionala skillnader i sin verksamhet – som inte är bundna till ett visst sakområde. De regionala utvecklingsstrategierna utgör en tydlig utgångspunkt för detta, men regionerna redovisar också verktyg som handlar om till exempel finansiering⁴⁷, kunskapsutveckling och interna beslutsmodeller. Bland dessa exempel finns för regionerna både interna och externa insatser.

Tretton av regionerna⁴⁸ lyfter fram de regionala utvecklingsstrategierna. Fokus ligger i vissa fall på att framtagandet av strategierna bygger på kunskap och samverkan som speglar skiftande förutsättningar inom regionerna. Detta är fallet i till exempel Jämtland Härjedalen och Uppsala. Fokus ligger i andra fall på hur strategierna ska fungera som verktyg för att i det operativa genomförandet hantera inomregionala skillnader. Det sistnämnda sker främst på övergripande nivå, i form av till exempel övergripande prioriteringar eller på ett principiellt plan. I Dalarna formulerat som:

Som en princip för genomförandet föreslås i förslaget till ny RUS att utvecklingsarbetet i länet ska vara platsbaserat. Att utarbeta metoder för detta kommer att vara en viktig del i det fortsatta arbetet. Kopplat till detta kan konstateras att en förflyttning av medel för landsbygdsutveckling från länsstyrelse till region sannolikt skulle ge mer kraft i arbetet.⁴⁹

Olika typer av analyser och kunskapsutveckling lyfts fram av flera regioner som verktyg för att hantera inomregionala skillnader – allra mest synligt genom arbetet med strukturbilder/regional planering.⁵⁰ I Sörmland beslutade regionen om nu gällande strukturbild under 2020. I det fortsatta arbetet ska strukturbilden användas som verktyg för att till exempel stärka utvecklingsstråken för inomregional tillgänglighet, öka samspelet mellan noder och dess omland samt för att upprätthålla tillgänglighet till service, inte minst i regionens landsbygder.

⁴⁶ Södermanland, 2021.

⁴⁷ Läs mer om detta under avsnitt 4.1.7 och 4.1.8 som handlar om fördelning av Anslag 1:1 och andra medel för regionalt tillväxtarbete.

⁴⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁹ Dalarna, 2021.

⁵⁰ Halland, Sörmland, Skåne, Västra Götaland. Se avsnitt 3.3.1 Attraktiva miljöer och tillgänglighet för mer utförlig beskrivning av regionernas arbete med strukturbilder och regional planering.

Gotland och Kronoberg redovisar som enda regioner mer specifika verktyg för att säkra upp hanteringen av territoriella perspektiv. I Kronobergs fall arbetar regionen med en modell för hållbarhetssäkring, och i det ingår att analysera hur en strategi eller satsning påverkar olika geografier. På Gotland görs insatser för att integrera ett landsbygdsperspektiv i utvecklingsarbetet. Det handlar till exempel om att strategiskt utveckla det territoriella angreppssättet och metodmässigt stärka sektorsövergripande arbetssätt. Som en del i detta har regionen utvecklat en arbetsmodell för landsbygdsutveckling. Avsikten framåt är att landsbygdssäkringen ska inkluderas i utarbetandet av riktlinjer för hållbarhetsintegrering.

Blekinge redovisar en i sammanhanget unik insats. Under 2020 färdigställde de arbetet med strategiska noder, vilken är en modell för att peka ut vilka platser som ur ett regionalt perspektiv är strategiskt viktiga. Noderna ska fungera som ett prioriteringsunderlag för att samla insatser, och kan vara både städer och landsbygd. Gemensamt är att de besitter egenskaper såsom ett visst antal serviceslag på orten, återkommande besöksanledningar och kulturutbud, arbetstillfällen och kollektivtrafikutbud.

Noterbart är att trots att tyngdpunkten i redovisningarna ligger på att särskilt hantera förutsättningar i glesa strukturer, är det bara en region som lyfter fram Lokalt Ledd Utveckling genom Leadermetoden som verktyg under denna återrapporteringspunkt. Det är Halland, som redovisar att de genom stöd till Leader finansierar projekt som bidrar till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. I återrapporteringarna som helhet nämns Leader framför allt under avsnitten om samverkan med organisationer och fördelning av Anslag 1:1. Och då finns också Gotland och Västernorrland bland de regioner som redovisar ambitioner att integrera Leader mer systematiskt i det regionala tillväxtarbetet.

3.1.5 Sammanfattande analys

När det gäller de regionala utvecklingsstrategierna ser Tillväxtverket, likt tidigare år, att de är i en fas av omvandling.

Revideringsprocesserna tycks följas av arbete med att konkretisera utvecklingsstrategierna genom till exempel handlingsprogram. Liksom förra årets redovisningar är integrering av hållbarhet och Agenda 2030 i de regionala utvecklingsstrategierna framträdande även i år. Strategier med dessa utgångspunkter börjar nu implementeras och följas upp.

Tillväxtverket konstaterar i slutrapporten om att lämna förslag på hur hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken kan stärkas att styrningen behöver ett tydligare fokus på hållbar utveckling. Men även att det behövs andra arbetssätt för att ställa om till en hållbar regional

utveckling.⁵¹ En följd av de nya regionala utvecklingsstrategierna verkar vara att regionerna utvecklar och använder nya arbetssätt, främst ett utmaningsdrivet sådant. Det framkommer i årets återsrapportering av det regionala utvecklingsansvaret, men även i andra återsrapporteringskrav.

Det mest framträdande i årets redovisningar är de utmaningar coronapandemin har fört med sig och hanteringen av dessa. Framför allt handlar det om omställningen av det regionala tillväxtarbetet för att analysera och bemöta effekterna av pandemin på näringsliv, arbetsmarknad, kultur- och föreningsliv. Pandemin har visat på kraft i det regionala tillväxtarbetet genom att regionerna mobiliserat resurser och genomfört omfattande insatser för att stötta både företag och individer. Samverkan med andra lokala, regionala och nationella aktörer har också varit centralt.

Tillväxtverket har tidigare lyft behov av att stärka systemperspektivet i det regionala tillväxtarbetet, samt att tydliggöra förväntningar och krav på samverkan i de regleringsbrev och regeringsuppdrag som lämnas till relevanta myndigheter.⁵² Regionernas redovisningar visar att behoven kvarstår. Utmaningar med nationell styrning, såsom bristande framförhållning och regional anpassning i uppdrag, och svårigheter i myndighetssamverkan påverkar regionernas arbete. Med en regional tillväxtpolitik som spänner över flera politikområden och har ett tydligare fokus på hållbar utveckling än tidigare efterfrågar regionerna förbättrad flernivåsamverkan och ökad samverkan mellan politik- och sektorsområden. Regionerna lyfter även behov av långsiktiga mandat och finansiering för att kunna bemöta de långsiktiga utmaningarna.

Samhällsutmaningarna som regionerna redovisar, såsom tillgänglighet, kompetensförsörjning, klimat och miljö känns igen från förra årets sammanställning samt regionernas redovisningar av framtida prioriteringar.⁵³

Samtliga regioner redovisar att inomregionala skillnader påverkar det regionala tillväxtarbetet. Tydligast avtryck sätter detta på deras övergripande synsätt, som är utpräglat funktionellt. Även om det finns nyanser i hur de uttrycker sig tar regionerna en enhetlig utgångspunkt i de skiftande förutsättningar som följer av inomregionala skillnader.

⁵¹ Tillväxtverket, *Slutrapport Förslag på hur hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken kan stärkas*, N2018/04488/RTS, 2020.

⁵² Tillväxtverket, *Regionalt tillväxtarbete efter 2020 – Regionernas framtida prioriteringar*, 2019.

⁵³ Tillväxtverket, *Regionalt tillväxtarbete efter 2020 – Regionernas framtida prioriteringar*, 2019.

Hela geografin är i fokus, och inte vissa delar baserat på till exempel indelningar i landsbygder och städer.

Detta synsätt bekräftar slutsatsen från redovisningarna 2019 och ligger delvis i linje med Tillväxtverkets analys av de regionala utvecklingsstrategierna⁵⁴. Av analysen framgår att vare sig utmaningar, visioner eller behov synliggörs ur ett territoriellt perspektiv i strategierna. Fokus ligger i stället på att skapa utveckling i hela regionerna och att detta är ett resultat av medvetna beslut.

Hur inomregionala skillnader påverkar regionernas insatser är mer diversifierat än deras övergripande synsätt. De insatser regionerna redovisar är såväl interna som externa, strategiska som operativa. Insatserna äger rum som integrerade perspektiv inom geografiskt obundna områden som näringslivsutveckling och kompetensförsörjning. Insatserna äger också rum inom geografiskt riktade områden som bredband och kommersiell service. Noterbart inom båda dessa kategorier är den nästan totala frånvaron av insatser som riktar sig mot utmaningar i städer eller täta strukturer. Den typen av skillnader kan förstås som en konsekvens av en rådande urban norm, där helheten utgår från städernas förutsättningar vilket gör att landsbygdernas förutsättningar betraktas som särskilda och i behov av riktade insatser. Hur stort förklaringsvärdet är i detta fall är däremot oklart. En tredje kategori av insatser gäller de verktyg som inte är bundna till specifika sakområden. Förutom regionala utvecklingsstrategier, handlar det till exempel om kunskapsutveckling och interna arbetsmodeller för att säkra geografiska perspektiv. Ett verktyg som precis som tidigare år nämns explicit är arbetet med regional planering. På samma sätt visar en kartläggning från 2020 att översiktsplaneringen är det kanske viktigaste verktyget för att hantera geografiska perspektiv på kommunal nivå. I det fallet med fokus på landsbygder.⁵⁵

I vilken utsträckning de inomregionala skillnaderna påverkar prioriteringar i det operativa arbetet framgår inte, med något enstaka undantag, av redovisningarna.

Regionernas redovisningar är både tydliga och enhetliga vad gäller övergripande synsätt på inomregionala skillnader. Däremot finns potential att konkretisera hur dessa synsätt leder till prioriteringar, insatser och effekter i det operativa arbetet. Till viss del handlar det sannolikt också om att utveckla arbetsmodeller och metoder. En region som är inne på just det sistnämnda är Dalarna, som lyfter det som en viktig uppgift för att kunna förverkliga de platsbaserade ambitionerna i den regionala utvecklingsstrategin.

⁵⁴ Tillväxtverket, *Geografier som inte syns - Om landsbygder och städer i de regionala utvecklingsstrategierna*, 2021.

⁵⁵ Tillväxtverket, *Att organisera landsbygdsfokus*, 2021.

Sammanfattning – Det regionala utvecklingsansvaret

- De regionala utvecklingsstrategierna är i fortsatt omvandling och följs av arbete med att konkretisera genomförandet.
- Hållbarhet och Agenda 2030 är centrala utgångspunkter i utvecklingsstrategierna och verkar föra med sig nya arbetssätt.
- Coronapandemin har präglat året och medfört en omställning av det regionala tillväxtarbetet för att minska de negativa effekterna, samtidigt som långsiktiga processer och utveckling hanteras.
- Utmaningar med nationell styrning och flernivåsamverkan påverkar regionernas långsiktiga utvecklingsarbete.
- Regionerna har en tydligt funktionell syn på inomregionala skillnader.
- Det är dock inte möjligt att se hur inomregionala skillnader påverkar regionernas prioriteringar med utgångspunkt i redovisningarna.
- 13 regioner nämner de regionala utvecklingsstrategierna som ett verktyg för att hantera inomregionala skillnader.
- Regionerna redovisar inga insatser eller prioriteringar som riktar sig mot utmaningar i täta strukturer eller städer.
- Halland lyfter som enda region under detta återrappporteringskrav Leader som ett sätt att stärka förutsättningar i landsbygder.

3.2 Innovation och företagande

Återrappporteringen gällande innovation och företagande har funnits med under ett antal år. Till skillnad från föregående års rapport har punkten miljödriven näringslivsutveckling och energifrågor tagits bort i mallen för återrappporteringen för år 2020.

Instruktionen för återrappporteringen består av att:

- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med innovation och företagande under året och eventuella utmaningar.
- Ge exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation respektive faktiska eller förväntade resultat på kort och lång sikt.
- Ge exempel på tidigare insatser inom området som har gett resultat under året.

Nedanstående sammanställning bygger på regionernas redovisningar. För en fullständig översikt över insatser, se bilaga 1.

3.2.1 Innovation – Insatser och utmaningar

Samtliga regioner redovisar insatser som syftar till att utveckla den regionala innovationskapaciteten och ger exempel på insatser som genomförts under året.

Arbetet inom innovationsområdet har i samtliga fall en koppling till regionala styrkeområden med utgångspunkt i respektive regions regionala utvecklingsstrategi och smart specialiseringsstrategi. I de fall där en smart specialiseringsstrategi saknas rapporteras om ett pågående arbete att ta fram en sådan. Tre regioner rapporterar att ett politiskt beslut kring en sådan strategi förväntas tas i början av år 2021.⁵⁶

En stor del av de insatser som regionerna redogör för handlar om att stärka innovationskapaciteten. Här agerar regionerna som nätverks- och samverkansaktör för att utveckla samarbetet inom regionen, mellan regionerna, på nationella arenor och i europeiska nätverk. Inom regionerna handlar det i stor utsträckning om att samla aktörer i olika typer av strategiska samverkansråd för att förankra inriktning och strategi för innovationsfrågorna samt bygga upp och utveckla kapacitet.

Samtliga regioner rapporterar om ett omfattande arbete kopplat till innovationssamverkan, attraktiva miljöer, innovationsnätverk och regionala innovationsmiljöer. Däribland ingår exempelvis insatser kopplade till arbete med:

- Inkubatorer, science parks, innovationskluster.⁵⁷
- Att utveckla samverkan mellan akademi, offentliga organisationer och företag.⁵⁸
- Ökad tillgänglighet till forsknings- och innovationsinfrastruktur.⁵⁹

Det övergripande syftet med ovan nämnda insatser är att stärka förutsättningarna för att nyttiggöra och kommersialisera produkter och tjänster samt att stötta företag i olika stadier av sin utveckling. Innovationsstödsystemet avspeglar vilken efterfrågan som finns hos

⁵⁶ Blekinge, Kalmar, Kronoberg.

⁵⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁵⁸ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁵⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

företag och akademi i regionen och det ger mervärde om de olika aktörerna samverkar.

Gröna näringar, miljö och hållbarhet förekommer frekvent och är ofta en del av regionernas valda prioriteringar.⁶⁰ Exempelvis rapporterar Kalmar och Gotland att bioinnovation respektive näringslivets klimat- och energiomställning är nya utpekade styrkeområden. Halland och Kronoberg rapporterar om ett projekt för att öka och stärka både företagens och den offentliga sektorns gröna och cirkulära omställning. Uppsala rapporterar att de knutit till sig ytterligare en främjande aktör, Green Innovation Park.

Insatsområden inom det innovationsfrämjande arbetet varierar inte i någon större utsträckning mellan regionerna. Det förekommer styrkeområden som flera regionerna arbetar med, även om det kan skilja sig åt hur regionerna arbetar och vad betoningen ligger på inom dessa områden. Exempel på dessa gemensamma styrkeområden är energi, turism, skogsbruk, livsmedels- och tillverkningsindustri.

Även om en stor del av innovationsarbetet i regionerna bedrivs likartat, och inom liknande områden, förekommer en del intressanta regionala insatser med tydlig koppling till respektive regions särskilda styrkeområden och framåtsyftande specialiseringar. Exempel på dessa är:

- Uppsala har *Life Science* som ett av sina fokusområden. De driver bland annat en nationell testbädd för produktion av bioläkemedel och ett kompetenscentrum med fokus på material och industriell 3D-printing inom den avancerade vården.
- Örebro bedriver satsningar på tillämpad Artificiell Intelligens, där initiativet *AI Impact Lab* initierats i samarbete med Örebro universitet. Detta arbete har gett regionen en nod inom initiativet *AI of Sweden* utifrån vilken en kandidatur mot *European Digital Innovation Hub* (EDIH) inom AI mobiliseras.
- Norrbotten och Skåne har forskningsanläggningarna *EISCAT*, *Max IV* och *European Spallation Source* (ESS) och undersöker tillsammans möjligheten att ta nästa kliv i utvecklingen och samordningen mellan Big Science-anläggningar i Sverige.

Regionerna i Östra Mellansverige och Norra Mellansverige ger stort utrymme i sina rapporter till det samarbete som bedrivs inom smart specialisering mellan regionerna. Exempelvis genom att utnyttja den samlade kapaciteten i respektive region och samordning av innovationssystem och lärosäten.⁶¹ Regionerna rapporterar att

⁶⁰ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁶¹ Dalarna, Gävleborg, Sörmland, Uppsala, Värmland Västmanland, Örebro, Östergötland.

samarbetet lett till starkare och attraktivare regioner där företagen fått tillgång till fler och bättre kompetenser och stöd. Resultat av detta samarbete har bland annat medfört att:

- Gävleborg samordnar ett regionövergripande vätgasråd med stora aktörer från stålindustri, energiindustri, akademi, statliga myndigheter samt Dalarna. Syftet är att finna lösningar för hållbar klimatsmart energiomställning.
- Regionerna i Norra Mellansverige⁶² har deltagit i EU-kommissionens pilotsatsning *Regions in Industrial Transition* genom vilken de kunnat genomföra en så kallad *High Impact Action*. Syftet har varit att metodutveckla innovationsprocesser för klimatsmart energiomställning inom industrin.
- Västmanland leder utvecklingen av en nationell innovationshub inom elektrifiering, energi och mobilitet med speciellt fokus på tunga transporter.

Något som sticker ut är att Blekinge rapporterar att de genom sin smart specialiseringsstrategi kommer inleda ett mer missionsorienterat arbetssätt gällande innovationsarbetet.

Ett fåtal regioner rapporterar att coronapandemin inneburit en utmaning för innovationsarbetet under året. De rapporterar bland annat att projekt har fått senareläggas eller inte fått önskad effekt.⁶³

Endast nio regioner rapporterar om andra utmaningar som uppkommer i relation till innovationsarbetet.⁶⁴ Några exempel är:

- Kronoberg rapporterar om dålig tillgång till utvecklingsmiljö med tydlig innovationshöjd, exempelvis science parks.
- Sörmland rapporterar om en låg grad av akademiskt samarbete och få regionala innovationsdrivande aktörer.
- Uppsala rapporterar om svårigheter som framkommer i och med kortsiktig och osäker extern projektfinansiering.
- Dalarna och Skåne rapporterar om det tidskrävande och utmanande arbetet att på kort tid ta fram ett starkt strategiskt program inför kommande programperiod.

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Samtliga regioner besvarar frågan om hur insatser bidragit till att uppnå fastställda mål och vilka resultat de medfört.

Regionerna hänvisar oftast till mål i regionala utvecklingsstrategin och smart specialiseringsstrategin. Vid insatser som finansieras med EU-medel förekommer också hänvisningar till det regionala

⁶² NUTS 2-region som omfattar Dalarna, Gävleborg, Värmland.

⁶³ Blekinge, Halland, Jönköping, Kronoberg, Örebro, Östergötland.

⁶⁴ Dalarna, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västernorrland och Västmanland, Östergötland.

strukturfondsprogrammet. Gävleborg refererar även till de globala målen inom Agenda 2030.

Resultat

Likt tidigare år besvarar regionerna frågan om resultat på varierande sätt. Resultatbeskrivningar förekommer integrerat både i text och i tabellform.

Samtliga regioner tar upp resultat av mer processrelaterad karaktär, som till exempel fastställande av en ny strategi, stärkt forskningskapacitet och fördjupad samverkan. Gävleborg rapporterar exempelvis att man inom projektet *Smart industri NMS 2* antagit en strategi för industriell omvandling i Norra Mellansverige, utvecklat en digital prototyp för lärande om industrin samt initierat en plattform för ökad samverkan mellan högskolor och universitet i Norra Mellansverige.⁶⁵

Den kategori som lyfts mest är resultat i form av prestationer. Exempelvis att projekt har satts i gång eller att utlysningar, strategier, samarbetsprojekt startats.⁶⁶ Blekinge rapporterar exempelvis att de har inrättat ett innovationsråd och framgångsrikt tagit fram ett utkast till en smart specialiseringsstrategi. De har även samlat aktörer inom innovationsstödsystemet för ökad mobilisering och samsyn kring gemensamma utmaningar.

Andra vanligt förekommande resultatbeskrivningar är indikatorer som antal ansökningar och beviljade ärenden, antal deltagare på digitala konferenser med mera.⁶⁷

3.2.2 Företagande och entreprenörskap – Insatser och utmaningar

Samtliga regioner redovisar insatser kopplade till företagande och entreprenörskap och ger exempel på vad som genomförts under året. I rapporterna framgår att företagsinsatser generellt sett inte har en lika tydlig koppling till regionala styrkeområden. Insatser tar till viss del utgångspunkt i regionala utvecklingsstrategier men är inte lika strategiskt länkade som innovationssatsningarna.

⁶⁵ NUTS 2-region som omfattar Dalarna, Gävleborg, Värmland.

⁶⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁶⁷ Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Östergötland.

Likt tidigare år redovisar samtliga regioner en rad insatser kopplade till rådgivning och information. Dessa insatser är ofta riktade specifikt till små medelstora företag.⁶⁸

Samtliga regioner redovisar insatser beträffande finansiering exempelvis genom affärsutvecklings- eller internationaliseringscheckar.

Internationalisering är ett återkommande tema i rapporteringarna. De flesta arbetar genom att etablera en regional exportsamverkan som en del av genomförandet av den svenska exportstrategin.⁶⁹ Det pågår också ett arbete med att stärka samverkan mellan aktörerna i det företagsfrämjande systemet. Detta för att underlätta för fler små och medelstora företag att nå en internationell marknad eller att vara delaktiga i internationella samarbeten.

Satsningar på grön omställning och hållbarhet är ett återkommande tema.⁷⁰ Stockholm har exempelvis under 2020 haft ett utlysningsfokus på hållbar regional besöksnäring. Värmland rapporterar om projektet *Miljödriven tillväxt i Värmland*. Målet är att få små och medelstora företag att investera i klimatsmarta produkter och tjänster eller satsa på tekniker som ger energieffektivisering i produktionen. Jämtland Härjedalen driver, tillsammans med Trøndelag, projektet *SMICE*. Syftet är att bidra med handgripligt stöd inom både industriell symbios, cirkulär affärsutveckling och cirkulär samhandling med digitala verktyg.

Smart industri nämns av flera regioner.⁷¹ Det övergripande syftet med smart industri är att bidra till förnyelse och stärkt omställningsförmåga i små och medelstora industriföretag, med fokus på digitalisering, kompetensförsörjning och hållbar produktion.

Likt tidigare år rapporterar samtliga regioner att Almi och även andra aktörer i det företagsfrämjande systemet spelar en viktig roll som utförare.

Samtliga regioner ger stort utrymme i rapporteringarna till utmaningen som coronapandemin medfört under året. Regionerna rapporterar att en rad insatser har tagits i kraft för att mildra effekterna av pandemin. Exempelvis via informationsstödjande

⁶⁸ Företag med upp till 249 anställda och en årsomsättning eller balansomslutning om högst 50 miljoner euro respektive 43 miljoner euro.

⁶⁹ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁷⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁷¹ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

insatser, ekonomiska lättnader och direkta stöd till företagen. Några exempel på insatser som utförts är:

- Västra Götaland har tillsatt cirka 20 miljoner kronor extra på företagsstöd för att bidra till att dämpa effekterna av pandemin i näringslivet. Bland annat genom en utlysning av medel som riktades till företag med innovativa lösningar i krisens spår.
- Stockholm mobiliserade den regionala exportsamverkan Sthlm Global. Insatserna inom Sthlm Global har i huvudsak varit rådgivning, scenarieanalyser, kompetenshöjande webinarier, match-making, olika former av finansieringslösningar och garantier samt affärsutvecklingscheckar.
- Norrbotten finansierade ett kompetenshöjande projekt speciellt utvecklat för små och medelstora företag inom besöksnäringen. Under åtta veckor fick 100 företag delta i ett utvecklingsprogram som omfattade teman som digitalisering, hållbarhet, affärsutveckling, marknadskännedom samt värdskap och service.

Andra utmaningar som återfinns i rapporterna är:

- Ett fåtal regioner rapporterar att ett akut bekymmer är tillgången på kvalificerad arbetskraft och att säkra kompetensen i små företag.⁷²
- Kronoberg och Örebro rapporterar att en finansiell utmaning är kortsiktigheten i den nationella finansieringen av regional exportsamverkan.
- Blekinge rapporterar att det är en utmaning att få det operativa arbetet med företagen att takta med regionens alla strategier och handlingsplaner.

Ett fåtal regioner⁷³ rapporterar om inomregionala skillnader. Likt föregående år gäller det då främst hur regionen jobbar med att företagsfrämjande insatser ska nå ut till alla regionens kommuner.

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Samtliga regioner besvarar frågan om hur insatser bidragit till att uppnå fastställda mål.

Det går inte att peka på några större skillnader i hur uppsatta mål rapporteras vad gäller insatser kopplat till företagande och entreprenörskap gentemot insatser för innovation, se mer under kapitel 3.2.1. Innovation – Insatser och utmaningar.

⁷² Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Västra Götaland, Örebro.

⁷³ Blekinge, Halland, Kronoberg, Norrbotten.

Resultat

Resultaten redovisas på liknande sätt som för innovationsinsatser. Insatser riktade mot företag och entreprenörskap har likt tidigare år oftast fokus på indikatorer. Skåne rapporterar exempelvis att de genom Exportcentrum Skåne fördelat 3 400 000 kronor i internationaliseringscheckar, vilket lett till att fler små medelstora företag i regionen växer.

Resultatbeskrivningar i form av prestationer återfinns också. Exempelvis rapporterar Värmland att man påbörjat arbetet med att ta fram en regional exporthandlingsplan.

3.2.3 Tidigare insatser inom innovation och företagande med resultat

En majoritet av regionerna har redovisat tidigare insatser.⁷⁴

Det råder stor variation på både vilken typ av insatserna och hur detaljrikt regionerna rapporterar i denna del. Det går därför inte att påvisa några avgörande skillnader vad gäller inriktningen på föregående års insatser och som utförts under 2020. Några exempel på insatser som regionerna redogör för är:

- Halland har arbetat med hälsoinnovation genom projektet *Leap for Life Halland* där regionens position inom området AI och datadriven vård stärkts avsevärt.
- Gävleborg har genom projektet *Upphandlingsdriven Innovation för Regional Tillväxt* belyst vad som är möjligt inom ramen för lagen om offentlig upphandling, och hur upphandling framgångsrikt kan bidra till innovation och hållbara lösningar.
- Skåne har finansierat *SMILE inkubatorn* för att stimulera nyföretagande inom *Life Science* området. Vilket bland annat lett till att man genomför inkubatorprogram för 25 bolag inom *Life Science*.
- Värmland har genom projektet *Akademien för smart specialisering* främjat och finansierat en rad innovativa och entreprenöriella aktiviteter med en stark koppling till lokala företag. Projektet utvärderades av OECD och visar att smart specialisering har verkat transformativt i Värmland genom att främja nya specialiseringar och färdigheter inom en rad olika sektorer.

3.2.4 Sammanfattande analys

I samtliga regioner pågår ett intensivt arbete av såväl innovationsstödjande som företagsfrämjande karaktär. En summering av regionernas redovisning och vår analys visar på nedanstående.

⁷⁴ Samtliga regioner utom Dalarna, Västerbotten.

Arbetet med innovation och företagande bedrivs generellt ganska likriktat och samma styrkeområden förekommer hos flera regioner. Men det kan skilja sig åt hur regionerna arbetar och vad betoningen ligger på inom dessa områden.

Det innovationsstödjande arbetet har stark förankring i regionala utvecklingsprogram och innovations- och smart specialiseringsstrategier. Företagsinsatser har dock generellt inte lika tydlig strategisk koppling till regionala styrkeområden.

Regionernas rapportering tycks inte skilja sig mycket från tidigare år. Tyngdpunkten vad gäller innovation ligger fortfarande på samverkan och nätverksskapande och vad gäller företagande på rådgivning och finansiering. Kopplat till innovationsarbetet agerar alltså regionerna främst som nätverks- och samverkansaktör medan de i arbetet med företagande antar rollen som finansiär och kunskapsaktör. Likt tidigare år tycks det företagsfrämjande arbetet vara beroende av ett fåtal externa utförare, som exempelvis Almi.

Insatser riktade mot gröna näringar, miljö och hållbarhet förekommer frekvent både inom innovation och företagande. Områdena beskrivs också ofta som valda prioriteringar. Dessa områden har fortsatt stort utrymme i regionernas återrapporteringar.

Den största skillnaden från förgående år är att stor del av insatserna som regionerna redovisar, särskilt inom företagande, har legat på att mildra effekterna av pandemin. Exempelvis via informationsstödjande insatser, ekonomiska lättnader och direkta stöd till företagen.

Vad gäller fokus i insatserna så handlar det mestadels om aktiviteter eller prestationer. När det gäller insatser direkt till företagen kan man ofta tala om kortsiktiga effekter.

De redovisade resultaten varierar från region till region och från insats till insats. Vanligast förekommande är resultat i form av att en satsning genomförts eller beskrivningar av att parameter stärks eller ökas. Det redovisas också resultat i form av olika indikatorsutfall. Det kan vara svårt att rapportera andra resultat vad gäller insatser som genomförts under året då det kan vara för tidigt att göra någon djupare analys.

Sammanfattning – Innovation och företagande

- Regionernas arbete med innovation och företagande bedrivs generellt likartat. Dock har innovationsinsatser tydligare förankring i regionala strategier än företagsinsatser.
- Inom innovationsarbetet agerar regionerna oftast som nätverks- och samverkansaktör.
- Inom det företagsfrämjande arbetet agerar regionerna oftast finansiär och kunskapsaktör.
- Samtliga regioner nämner smart specialisering och det finns goda förutsättningar för nationell och internationell samverkan.
- Det företagsfrämjande arbetet är beroende av ett fåtal externa utförare, som exempelvis Almi.
- Coronapandemin nämns av samtliga regioner som en stor utmaning under 2020 och har särskilt påverkat det företagsfrämjande arbetet.

3.3 Attraktiva miljöer och tillgänglighet

Samtliga regioner rapporterar insatser inom prioriteringen attraktiva miljöer och tillgänglighet. *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020* pekar på betydelsen av att skapa och utveckla attraktiva miljöer för kvinnor och män att vilja leva, bo, besöka och driva företag i. Utvecklingen av dessa platser och miljöer sker genom samverkan mellan kommuner, regioner och myndigheter, men även med företag och civilsamhälle.

Utgångspunkten i alla insatser startar från platsens specifika förutsättningar, och genom ett systematiskt och gemensamt arbete skapas attraktiva och konkurrenskraftiga kommuner och regioner.

Instruktionen för återslagrapporteringen består av att:

- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med attraktiva miljöer och tillgänglighet, kommersiell och offentlig service respektive bredbandsutbyggnad under året och eventuella utmaningar.
- Ge exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation respektive faktiska eller förväntade resultat på kort och lång sikt.
- Ge exempel på tidigare insatser inom området som har gett resultat under året.

Regionerna redovisar en mängd olika insatser. Inom attraktiva miljöer och tillgänglighet har vi sorterat insatserna i sex kategorier som även inkluderar avsnitten om kommersiell och offentlig service samt bredband. Dessa sex kategorier beskrivs nedan samt mer utförligt i respektive avsnitt:

- Insatser inom transportsystemet har en naturlig plats inom attraktiva miljöer och tillgänglighet och tar ett stort utrymme i regionernas rapporteringar. Det handlar bland annat om infrastrukturutbyggnad i större stråk och storregionala samverkansinsatser, men inkluderar även insatser kring cykel- och kollektivtrafik.
- Regional planering innefattar en bredd av strategiska insatser som exempelvis strukturbilder. Även mellankommunal samverkan och frågor kring bostadsförsörjning finns inom denna kategori. Nytt för årets rapportering är att några regioner även tar upp insatser för att hantera energiförsörjningsfrågor.
- Insatserna inom kategorin turism och besöksnäring handlar framför allt om marknadsföring och direkta insatser till näringslivet. I de rapporterade insatserna syns tydligt coronapandemins effekter.
- Kategorin kultur och fritid omfattar bland annat strategiska initiativ kring gestaltad livsmiljö och framtagande av kulturplaner. Även insatser direkt riktade till näringslivet rapporteras. Många av insatserna har även inom denna kategori präglats av coronapandemin.
- Insatser för kommersiell och offentlig service hålls samman av Regionala serviceprogram. Insatserna rör både stöd direkt till företag och olika samverkansarenor och kunskapsunderlag.
- Digital infrastruktur är en viktig förutsättning för det regionala utvecklingsarbetet. Samtliga regioner lyfter arbetet med bredbandsutbyggnaden i sina återsrapporteringar. Även utvecklingen av tjänster kopplat till digitaliseringen rapporteras inom området.

3.3.1 Attraktiva miljöer och tillgänglighet – Insatser och utmaningar

1. Insatser inom transportsystemet

Inom området attraktiva miljöer och tillgänglighet har transportfrågor en naturlig plats och tar stort utrymme i regionernas rapportering. Det är 20 regioner⁷⁵ som nämner områdets betydelse och av dem väljer 15 regioner⁷⁶ att även lyfta exempel på specifika insatser. I regionernas rapporteringar från 2019 nämns ett antal större järnvägsstråk vilka

⁷⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁷⁶ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

också nämns i år. Fyra regioner⁷⁷ beskriver samarbetet kopplat till Botniska korridoren och utöver det beskriver Västerbotten och Norrbotten arbetet med Norrbotniabanan. Tre regioner⁷⁸ nämner utbyggnad nya stambanor och två regioner⁷⁹ lyfter fram stråket Stockholm-Oslo. Västra Götaland tar upp stråket Hamburg-Oslo. Även storregionala satsningar redovisas inom denna kategori.⁸⁰ Nedan följer några exempel på hur dessa insatser beskrivs.

Norrbotten har under en lång tid samverkat med sju regioner i norra Sverige kring Botniska korridoren för att förbättra kommunikationerna i norra Sverige, Skandinavien och övriga Europa. En del av Botniska korridoren är Norrbotniabanan, där arbetet har varit fokuserat på att få med sträckan Skellefteå till Luleå i planprocessen.⁸¹

Blekinge skriver om det gemensamma arbetet inom Regionsamverkan Sydsverige (RSS): "Under året har en Systemanalys gjorts och en revidering av positionspapperet är gjort där gemensamma ställningstaganden pekats ut och uppdaterats".⁸²

Eftersom en ny planeringsomgång av transportinfrastrukturen har inletts under året avspeglas detta även i regionernas rapporteringar. I år nämner 13 regioner⁸³ arbetet med länstransportplaner eller regionala transportplaner, jämfört med endast fyra föregående år. 13 regioner⁸⁴ tar upp insatser relaterat till kollektivtrafik mer generellt eller mer specifikt arbete med regionala trafikförsörjningsprogram. Det är åtta regioner⁸⁵ som också specifikt lyfter godstransporter. Fyra regioner⁸⁶ nämner även flygtrafiken på olika sätt, där Gotland och Jämtland Härjedalen lyfter dess betydelse för regional utveckling. Nedan följer ett antal citat från regionernas återslagrapporteringar som exempel på detta.

⁷⁷ Dalarna, Gävleborg, Norrbotten, Västernorrland.

⁷⁸ Jönköping, Skåne, Västra Götaland.

⁷⁹ Uppsala, Örebro.

⁸⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Uppsala, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

⁸¹ Norrbotten, 2021.

⁸² Blekinge, 2021.

⁸³ Blekinge, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁸⁴ Blekinge, Dalarna, Halland, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁸⁵ Blekinge, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Skåne, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

⁸⁶ Gotland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Västernorrland.

Fokus har främst legat på arbete med en regional tågstrategi, input till nationell transportinfrastrukturplan, samt påbörjat arbete med ny regional transportinfrastrukturplan, även kallad länstransportplan.⁸⁷

Ett nytt Trafikförsörjningsprogram har tagits fram och remitterats av Kalmar länstrafik under året. Programmet kommer att ligga till grund för flera strategiska beslut gällande investeringar i infrastruktur kopplat till kollektivtrafik. Likaså har frågan om Bus Rapid Transit, BRT fortsatt och en gemensam målbild för kommande genomförandeprojekt längs E22 har tagits fram av alla berörda parter.⁸⁸

Jämtland Härjedalen skriver om Interreg-projektet *GreenFlyway*, en testarena för el-flyg och drönare:

Projektet bidrar till en långsiktigt hållbar utveckling av flyget samt till samverkan och utveckling mellan Sverige och Norge. Resultatet kommer att kunna bidra till långsiktigt hållbara transportlösningar.⁸⁹

Kopplat till insatser som kategoriserats inom transportsystemet framkommer i årets rapportering tydligt den nära relationen till klimat- och miljöutmaningarna. Det handlar både om mer generella beskrivningar av utmaningar med att ställa om transportsektorn till fossilfrihet som om satsningar på specifika projekt eller insatser. Ett område av insatser som tar särskilt utrymme är cykelfrågor som tio regioner⁹⁰ rapporterar om och som bidrar både till ett hållbart transportsystem och till en bättre folkhälsa. Här följer ett par exempel på hur detta beskrivs.

Transportsektorn har en utmaning i att bli mer hållbar och målet att vara fossilfri 2030 kommer kräva omfattande åtgärder inom flera områden, där ökad elektrifiering är ett. Klimat- och miljöutmaningarna i länet är i hög grad kopplade till transporter samt konsumtion och industrin.⁹¹

Kronoberg beskriver projektet *Hållbar mobilitet* så här: "Ett projekt som pågått mellan 2017 och 2020 med det övergripande målet att minska CO2-utsläppen i Kronobergs län".⁹²

⁸⁷ Blekinge, 2021.

⁸⁸ Kalmar, 2021.

⁸⁹ Jämtland Härjedalen, 2021.

⁹⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västra Götaland.

⁹¹ Gävleborg, 2021.

⁹² Kronoberg, 2021.

2. Regional planering

Insatser som kategoriseras som arbete med regional planering beskrivs av 15 regioner.⁹³ Det skiljer sig inte märkbart från föregående år då fjorton regioner rapporterade insatser inom kategorin. Denna kategori innehåller en bredd av insatser. Det handlar framför allt om strategiska insatser som exempelvis arbete med att ta fram strukturbilder.⁹⁴ Allt fler använder uttryck som relaterar till en enligt plan- och bygglagen reglerad regional fysisk planering.⁹⁵ Det formella ansvaret skiljer sig även åt med Gotlands kommunala ansvar samt Stockholm och Skåne som regionplaneorgan. Även mellankommunal samverkan kring exempelvis bostadsförsörjning⁹⁶ sorteras inom denna kategori. Nytt för årets rapportering är att tre regioner⁹⁷ även tar upp arbeten för att hantera energiförsörjningsfrågor. Inom kategorin pågår även storregionala satsningar inom Östra Mellansverige.⁹⁸ Nedan följer två exempel på hur dessa olika perspektiv beskrivs.

Storregional samverkan inom östra Mellansverige (ÖMS) med syfte att stärka samverkan och regional integration över länsgränser i ett storregionalt perspektiv. Medverkande län är Gävleborg, Uppsala, Stockholm, Västmanland, Örebro, Sörmland, Östergötland, samt Mälardalsrådet. Samverkan och insatser sker med utgångspunkt av inriktningsdokumentet *ÖMS 2050* för storregional samhällsplanering som är vägledande för regioner och kommuner.⁹⁹

Uppstart av projektet *MARKEN och näringslivet – tillgång, geografiska och branschspecifika förutsättningar i Halland* för att beskriva näringslivets behov utifrån ett mark- och energitillgångsperspektiv. Finansiering kommer från Tillväxtverkets utlysning *Stärk den regionala planeringen*. Projektet syftar till att ta fram och samverka kring nya

⁹³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

⁹⁴ Blekinge, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Sörmland, Östergötland.

⁹⁵ Halland, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Örebro, Östergötland.

⁹⁶ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Örebro, Östergötland.

⁹⁷ Gävleborg, Halland, Norrbotten.

⁹⁸ Gävleborg, Sörmland, Örebro.

⁹⁹ Gävleborg, 2021.

strategiska planeringsunderlag och planeringsprocesser som hanterar näringslivets behov av mark och energi.¹⁰⁰

3. Turism och besöksnäring

Tio av regionerna¹⁰¹ nämner turism eller besöksnäring i sin rapportering, lika många som föregående år. Insatserna som rapporteras inom kategorin handlar framför allt om marknadsföring och direkta insatser till näringslivet. Östergötland beskriver det så här: "Det regionala besöksnäringssuppdraget har två delar, att utveckla besöksnäringen samt att marknadsföra Östergötland. I båda dessa delar har året präglats av stora omställningsinsatser".¹⁰² Fem regioner¹⁰³ beskriver insatser som relaterar till marknadsföring av regionen som besöksdestination. Sju regioner¹⁰⁴ skriver om insatser direkt riktade till företagen. Tre regioner¹⁰⁵ nämner turism och besöksnäring i samband med andra kategorier. Inom denna kategori syns coronapandemins effekter tydligt i regionernas rapporteringar. I Örebro genomfördes till exempel hemesterkampanjer i syfte att "stärka omställningen av hemester eller svemester då företagen behövde vända sig till den svenska besökaren".¹⁰⁶

I Kalmar har ett projekt genomförts som ska "testa, utvärdera och sprida lösningar för klimatsmart och attraktivt resande till, från och inom Astrid Lindgrens Värld, Glasriket och Öland. Lösningarna ska utgöra goda exempel på klimatsmarta och attraktiva resor, tillgängliga för alla, och lyckade lösningar ska permanentas".¹⁰⁷

4. Kultur och fritid

Kategorin kultur och fritid lyfts fram i nio regioners¹⁰⁸ rapporteringar. Bland annat så har arbete med gestaltad livsmiljö tydligt tagit plats i årets rapportering, fyra regioner¹⁰⁹ lyfter insatser relaterat till detta. Insatser som relaterar mer direkt till kulturella och kreativa näringar

¹⁰⁰ Halland, 2021.

¹⁰¹ Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁰² Östergötland, 2021.

¹⁰³ Gotland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁰⁴ Jönköping, Norrbotten, Skåne, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁰⁵ Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten.

¹⁰⁶ Örebro, 2021.

¹⁰⁷ Kalmar, 2021.

¹⁰⁸ Blekinge, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁰⁹ Blekinge, Kronoberg, Skåne, Östergötland.

nämns relativt frekvent inom kategorin. Fyra regioner¹¹⁰ rapporterar sådana insatser. Tre regioner¹¹¹ nämner sitt arbete med kulturplan. Coronapandemins effekter har präglat insatserna i denna kategori, tre regioner¹¹² nämner detta.

Exempel på hur regionerna lyfter fram kultur och fritid i sina rapporteringar är Jönköping som lyfter utbildning för kulturella och kreativa näringar (coronastöd):

För att rusta de kulturella och kreativa näringarna inför framtiden och därmed bidra till att länet ska nå målet en attraktiv region och samtidigt stödja egenföretagare och små företag som är tufft drabbade av den pågående krisen inom KKN i Jönköpings län.¹¹³

Skåne i sin tur beskriver strategin för gestaltad livsmiljö – form, design arkitektur som antogs 2018:

Strategin för gestaltad livsmiljö syftar till att området ska stärkas för att möta rådande samhällsutmaningar och ge förutsättningar för goda och hållbara livsmiljöer ur såväl ekonomiskt, kulturellt, socialt och miljömässigt perspektiv.¹¹⁴

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Samtliga regioner förutom Västerbotten beskriver minst en insats som relaterar till specifika mål i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet eller de territoriella samarbetsprogrammen. Det är en ökning från förra året då 17 regioner gjorde det. Flera av regionerna¹¹⁵ hänvisar också till andra mål och strategier utöver den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet eller de territoriella samarbetsprogrammen. Fem regioner¹¹⁶ beskriver exempel på insatser där det saknas en tydlig koppling till specifika mål. Nedan följer ett antal exempel på hur regionernas beskrivningar av insatsernas bidrag till måluppfyllelse skiljer sig åt:

Byggande av cykelvägar och trafiksäkerhetsåtgärder på väg har genomförts inom ramen för länsplanens prioritering med

¹¹⁰ Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Västra Götaland.

¹¹¹ Kronoberg, Norrbotten, Örebro.

¹¹² Jönköping, Kronoberg, Västerbotten.

¹¹³ Jönköping, 2021.

¹¹⁴ Skåne, 2021.

¹¹⁵ Dalarna, Gotland, Halland, Sörmland, Västra Götaland.

¹¹⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jönköping, Sörmland.

koppling till Regional systemanalys och målen i Dalastrategin – Dalarna 2020, som ett led i att öka tillgängligheten.¹¹⁷

Regionens utvecklingsprocesser kopplat till det transportpolitiska området är en förutsättning för att kunna arbeta gemensamt med andra aktörer mot uppställda mål.¹¹⁸

Stödja övergång till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer, ökad energieffektivisering inom offentlig sektor och bostadssektorn ERUF IO4, investeringsprioritering 4 b. RUS Mål 3.¹¹⁹

Resultat

Likt avsnittet ovan kring hur insatserna har bidragit till att uppnå specifika mål, rapporterar samtliga regioner förutom Västerbotten vilka resultat som insatserna har medfört. Däremot varierar det hur regionerna beskriver olika insatser. Vissa regioner¹²⁰ beskriver både prestation och effekter, och vissa regioner¹²¹ skiljer på effekter på kort respektive lång sikt i några exempel. Kalmar redovisar exempel med endast prestationer, och tio regioner¹²² redovisar insatser med endast effekter. Nedan följer några exempel på hur regionerna redovisat.

Östergötland beskriver projektet *Analys av bostadsmarknaden och marknadsdjupet i Östergötland* på följande sätt:

Region Östergötlands olika forum för samverkan med kommunerna har fungerat som grund för arbetet. Konsultinsatser och gemensamt utvecklingsarbete har varvats. Presentation har skett på särskilt seminarium och löpande diskussioner har skett i olika samverkansforum. Effekter på kort sikt: Fördjupad kunskap i region och kommuner. Fördjupad dialog med kommunerna har åstadkommit. En förståelse för respektive organisations uppdrag. Effekter på lång sikt: En mer sammanhållen bostadsmarknad i Östergötland vilket skapar förutsättningar för ytterligare utveckling och tillväxt.¹²³

¹¹⁷ Dalarna, 2021.

¹¹⁸ Sörmland, 2021.

¹¹⁹ Västernorrland, 2021.

¹²⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹²¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Östergötland.

¹²² Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Uppsala, Västernorrland, Östergötland.

¹²³ Östergötland, 2021.

Uppsala beskriver projektet *Multikoll* på följande vis, vilket tolkats som att endast beskriva effekter:

Ökad tillgänglighet och ökad attraktivitet för kollektivtrafiken utanför stadskärnorna. Kort sikt: Tillgänglighetsanpassad infrastruktur på plats, fler reser med kollektivtrafiken. Lång sikt: attraktivare att bo utanför stadskärnorna, fler väjer att bo där. Fler väljer att resa kollektivt i stället för med bilen.¹²⁴

3.3.2 Kommersiell och offentlig service – Insatser och utmaningar

Arbetet med att stärka tillgängligheten till kommersiell och viss offentlig service för invånare och företag i landsbygder hålls samman av Regionala serviceprogram som ska samordna aktörer och de insatser som genomförs. Målet är att programmen ska skapa en helhetssyn kring frågor som rör kommersiell och viss offentlig service och dess betydelse för möjligheterna att vistas, verka och växa i alla delar av landet. 2020 var det sista året i programperioden och nya erbjudanden väntas under 2021.

Samtliga regioner har beskrivit sitt arbete med kommersiell service och minst en insats som regionerna genomfört under 2020. De vanligaste insatserna handlar om stöd till kommersiell service, samverkansarenor och att vägleda kommuner som tar fram serviceplaner, samt analyser och kunskapsunderlag. Regionerna redovisar i stor utsträckning att de genomför arbetet i samverkan med andra aktörer på regional, kommunal och lokal nivå.

Stöd till företag och individer

De vanligaste insatserna, som 17 regioner¹²⁵ redovisar, består av stöd som riktas direkt till företag inom kommersiell service, eller till individer som tar del av servicen. Det handlar dels om särskilda driftsstöd till butiker i serviceglesa områden, dels om investeringsstöd, investeringslån och servicebidrag. Det finns också exempel på annat än ekonomiska stöd till företag, som ett projekt i Skåne för att stärka butiker genom nätverkande.

Flera regioner lyfter också fram att hemsändningsbidraget som betalas ut till kommuner men syftar till att nå individer har använts i större utsträckning än tidigare på grund av pandemin. Ett exempel är Västernorrland:

Under året har hemsändning varit ett mer aktuellt område än tidigare. Region Västernorrland har hjälpt kommunerna med

¹²⁴ Uppsala, 2021.

¹²⁵ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

kunskapsspridning för att kunna säkra service till utsatta grupper, där servicen är gles. Under året har detta resulterat i att riskgrupper kunnat få dagligvaror hemlevererade samtidigt som små butiker på landsbygden fått ett tillskott i omsättningen under en svår period.¹²⁶

Utvecklad samverkan

Hälften av regionerna¹²⁷ redovisar insatser för att stärka samverkan kring frågor om kommersiell service. Samverkan sker i första hand med kommuner och länsstyrelser, men även inom olika delar av den regionala organisationen, som kollektivtrafikfrågor eller kulturmiljöer.

Blekinge, Gävleborg, Kalmar och Västernorrland har under 2020 haft finansiering från Tillväxtverkets tidigare utlysning *Stärkt regionalt servicearbete*¹²⁸ för att stärka det strategiska arbetet på regional och kommunal nivå, vilket avspeglas i de insatser som görs. Ett exempel är Kalmar där regionen byggt upp ett nätverk för landsbygdsutveckling:

Det regionala servicearbetet är beroende av en väl fungerande flernivåsamverkan, från lokal (ortsnivå) till kommunal och regional nivå. Pilotprojektet syftade till att stärka det samlade servicearbetet i Kalmar län genom nya metoder för samverkan över flera nivåer.¹²⁹

I fem fall beskriver regionerna¹³⁰ också specifika insatser för att stärka kommunernas strategiska arbete med serviceplaner. Hur man tar sig an det varierar. I Blekinge har regionen tagit fram underlag till nya serviceplaner för samtliga fem kommuner i Blekinge samt en övergripande regional plan. Östergötland har å andra sidan genomfört workshops med enskilda kommuner som står inför att ta fram serviceplaner och regionen har integrerat service som en del i sin remisshantering av översiktsplaner och liknande planeringsdokument.

Kunskapsunderlag

Åtta regioner¹³¹ har genomfört insatser som rör analyser eller andra kunskapsunderlag. Den kunskap som tagits fram kommer i stor utsträckning att ligga till grund för kommande regionala serviceprogram. Några exempel på insatser är:

¹²⁶ Västernorrland, 2021.

¹²⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Värmland, Västernorrland, Värmland, Östergötland.

¹²⁸ Inom ramen för Tillväxtverkets handlingsplan inom Landsbygdsprogrammet.

¹²⁹ Kalmar, 2021.

¹³⁰ Blekinge, Gävleborg, Värmland, Västernorrland, Östergötland.

¹³¹ Blekinge, Dalarna, Kronoberg, Uppsala, Värmland, Västra Götaland, Östergötland.

- Dalarna har tagit fram en enkät till hushåll och företag för att få kunskap om tillgänglighet till service och vilken service som företagen prioriterar.
- Kronoberg har kompletterat det regionala serviceprogrammet med en nulägesbild och tagit fram underlag för en definition av en fungerande servicestruktur. Regionen har även genomfört en utbildning i analysverktyget Pipo's Serviceanalys tillsammans med Tillväxtverket.
- Värmland har kartlagt behoven av insatser riktade till post- och paketombud.
- Västra Götaland har tagit fram kommunikationsmaterial som beskriver deras arbetssätt för platsutveckling.
- Östergötland har sammanställt en rapport som drar lärdomar från arbetet med regionalt serviceprogram 2014–2020, och gjort en enkätundersökning om effekter av coronapandemin på butiker med särskilt driftsstöd.

Utmaningar

Sex av regionerna¹³² tar upp utmaningar i genomförandet av arbetet med att främja tillgängligheten till kommersiell och viss offentlig service. Några av utmaningarna hänger samman med att regionerna genomför många av sina insatser i samverkan med kommunal och lokal nivå. Det ställer krav på en lokal genomförandekapacitet som inte alltid finns. Därmed blir det svårt att involvera den lokala nivån, och Dalarna beskriver hur detta ytterligare försvårats av att man på grund av coronapandemin varit hänvisade till digitala möten. Även Blekinge hänvisar till att pandemin omöjliggjort arbetssätt som bygger på möten mellan människor. Kronoberg lyfter att flera av kommunerna i länet saknar aktuella kommunala serviceplaner och att sådana skulle underlätta vid beslut om stöd till kommersiell service, men att intresset från kommunerna är svalt.

En annan utmaning som Kronoberg tar upp är otydligheten inför kommande period för regionala serviceprogram. Utan tydliga besked eller en tidplan för riktlinjer och programskrivning är det svårt att planera verksamheten framåt. Gotland menar att det inför framtiden behövs en tydligare koppling till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin snarare än ett eget serviceprogram. Uppsala och Norrbotten lyfter otydlig rollfördelning, dels mellan Jordbruksverket och Tillväxtverket, men framför allt mellan länsstyrelse och region som en utmaning.

¹³² Blekinge, Dalarna, Gotland, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala

Insatsernas bidrag till måloppfyllelse

Samtliga regioner utom Norrbotten anger att insatserna bidrar till mål i olika regionala strategier. I första hand till mål eller områden i den regionala utvecklingsstrategin, där 15 av regionerna¹³³ anger bidrag till målen. Kommersiell service kopplas till områden som attraktiva miljöer, starkare företag, digitalisering, förutsättningar på olika platser och infrastruktur.

Tillväxtverket vet att insatserna bidrar till prioriterade områden inom de regionala serviceprogrammen i samtliga regioner, även om endast 10 regioner¹³⁴ beskriver detta i sin rapportering. Tre regioner¹³⁵ anger att deras insatser bidragit till mål i den regionala handlingsplanen för Landsbygdsprogrammet.

Resultat

Alla regioner redovisar resultat eller förväntade resultat av sina insatser. Den vanligaste typen av resultat är utbetalade stöd till kommersiell service. På kort sikt stärker dessa insatser dagligvaruhandlare på orter med strategisk betydelse med effekten att de finns kvar. Stöden möjliggör också för butikerna att utvecklas. Stöden till hemsändning av varor ger en ökad tillgänglighet till dagligvaror för individer, och bidrar till minskad smittspridning. På längre sikt innebär detta att fler invånare kan bo i landsbygdsområden och ha rimliga avstånd till service.

Regionerna beskriver att insatserna för ökad samverkan resulterat i ett flertal möten, nätverk, erfarenhetsutbyten och informationsmaterial. Det har gett effekter som ökad kunskap och tätare samarbete mellan olika aktörer. Regionernas samverkansinsatser har synliggjort arbetet med service på landsbygderna och den formaliserade samverkan har ökat kunskaps- och aktivitetsnivån för kommersiell service i hela länet. Generellt sett bedömer regionerna att den utvecklade samverkan på sikt leder till en mer effektiv användning av resurser hos olika aktörer, vilket bidrar till förbättrade möjligheter till service på landsbygderna.

Genom att upprätta kommunala serviceplaner får frågorna om service förankring och uppmärksamhet i kommunerna, också hos planerare och politiker. Kommunala serviceplaner gör det också möjligt att på regional nivå kunna rikta stöden rätt. Det leder till bättre förutsättningar att bo, leva och verka på landsbygden. Genom att

¹³³ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västra Götaland, Västerbotten, Västernorrland, Östergötland.

¹³⁴ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Sörmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

¹³⁵ Kronoberg, Västernorrland, Örebro.

samarbeta med kommunerna i processen kring kommunala planer får regionerna också underlag för sina kommande regionala serviceprogram.

Insatserna för att ta fram kunskap, strategier och underlag har resulterat i olika kunskapsunderlag. Flera av dessa kommer att ligga till grund för kommande regionala serviceprogram. Tillväxtverket bedömer att regionerna i och med sitt arbete med regionala serviceprogram har stärkt sin förmåga att göra strategiska insatser och integrera servicefrågan i flera områden som digitalisering, samhällsplanering, infrastruktur, kultur och näringsliv. På sikt ger det effekten att arbetet med servicefrågor är mer strategiskt och baseras på aktuella analyser. Servicefrågor integreras i högre grad i den breda samhällsplaneringen.

3.3.3 Bredbandsutbyggnad – Insatser och utmaningar

Den digitala infrastrukturen är en viktig förutsättning för det regionala utvecklingsarbetet. I sin helhet behandlar kategorin utbyggnad av den infrastrukturen. Däremot framkommer vissa variationer i regionernas rapportering. Samtliga regioner lyfter fram arbetet med bredbandsutbyggnaden. Gotland sticker ut i mängden med sin beskrivning om att de ”genomförde sin fibersatsning under perioden 2009–2016. Under perioden erbjöds samtliga fastighetsägare, fast-som fritidsboende, att ansluta sin fastighet till Gotlands fibernät”.¹³⁶ Vidare skriver de att:

Region Gotland genomför årligen en eller två kampanjer i socknarna där icke anslutna erbjuds att ansluta sig. Vid nyproduktion ska fastigheter anslutas till fibernätet. Under 2020 har pandemin resulterat i att fler, främst fritidshus, anslutit sig till fibernätet som ett resultat av distansarbete.¹³⁷

Precis som förra året skriver tolv regioner¹³⁸ om bredbandskoordinators roll. Endast Västmanland nämner digitaliseringskoordinatör. Fem regioner¹³⁹ lyfter däremot digitalisering mer generellt genom exempelvis utveckling av digitala tjänster. Ytterligare tre regioner¹⁴⁰ beskriver liknande insatser kring digitala tjänster och digital omställning i den övergripande beskrivningen av attraktiva miljöer och tillgänglighet. Finansiering framkommer fortsatt som en stor utmaning, vilket lyfts av 15

¹³⁶ Gotland, 2021.

¹³⁷ Gotland, 2021.

¹³⁸ Dalarna, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹³⁹ Halland, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Örebro.

¹⁴⁰ Jönköping, Västerbotten, Västmanland.

regioner¹⁴¹. Utöver utmaningar med finansiering så beskriver åtta regioner¹⁴² samverkan med andra aktörer inom regionen, tio regioner¹⁴³ storregional samverkan och nio regioner¹⁴⁴ kunskapsinsatser i olika form. Nedan följer ett exempel på hur regionerna lyfter fram insatser:

Under våren undertecknade sju regioner inom Östra Mellansverige (ÖMS) ett brev till digitaliseringsminister Anders Ygeman. Ingen av dessa regioner tilldelades stöd från PTS för bredbandsutbyggnad under föregående år. I brevet från regionerna förklaras det fortsatta behovet av långsiktig finansiering, en förutsättning för att vi ska kunna nå de nationellt högt uppsatta målen. Tillsammans med andra regioner inom ÖMS deltog Region Stockholm hösten 2020 i ett dialogmöte med digitaliseringsministern för att diskutera framtida planeringsförutsättningar för bredbandsutbyggnaden.¹⁴⁵

Även inom bredbandsområdet är coronapandemin märkbar.¹⁴⁶ Så här beskriver Halland det:

Under 2020 har coronapandemin påverkat bredbandsfrågan. Bland annat har efterfrågan ökat, de digitala klyftorna uppmärksammas tydligare och glappet mellan det digitala effektuttaget (digitaliseringen) kontra den digitala infrastrukturen ökar.¹⁴⁷

Insatsernas bidrag till måluppfyllnad

Samtliga regioner förutom Gotland och Västra Götaland beskriver minst en insats inom bredbandsområdet som relaterar till specifika mål i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet eller de territoriella samarbetsprogrammen. Det är en tydlig ökning från förra året då sex regioner inte rapporterade något exempel som besvarade frågan. Av

¹⁴¹ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

¹⁴² Blekinge, Gävleborg, Kronoberg, Stockholm, Värmland, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

¹⁴³ Blekinge, Halland, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Örebro, Östergötland.

¹⁴⁴ Blekinge, Halland, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

¹⁴⁵ Stockholm, 2021.

¹⁴⁶ Gotland, Halland, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västmanland, Örebro.

¹⁴⁷ Halland, 2021.

de som rapporterade insatser hänvisar tre regioner¹⁴⁸ även till andra mål och strategier. Fem regioner¹⁴⁹ beskriver även exempel på insatser där det saknas en tydlig koppling till specifika mål. Nedan följer ett par exempel på hur regionernas beskrivningar ser ut:

Insatsen bidrar till att uppfylla målen inom Insatsområde 2
”Öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på
informations- och kommunikationsteknik, i det regionala
strukturfundsprogrammet i Norra Mellansverige. Samt att
uppfylla målen i nationell och regional bredbandsstrategi.”¹⁵⁰

Pågående arbete som ökar förståelsen vad den digitala
omställningen driver för behov av digital infrastruktur. Det är
en del av målet med digital kommunikation i hela Kalmar
län.¹⁵¹

Resultat

På samma sätt som avsnittet ovan, rapporterar alla regioner förutom Gotland och Västra Götaland vilka resultat som insatserna har medfört. Både prestationer och effekter beskrivs av 18 regioner¹⁵², och sex av dessa regioner¹⁵³ skiljer även i vissa exempel mellan effekter på kort respektive lång sikt. Ytterligare sex regioner¹⁵⁴ redovisar exempel där endast effekter redovisas.

Till exempel beskriver Östergötland en prestation på följande vis: ”En uppföljning och utvärdering av bredbandsstrategin har genomförts där det bland annat framkommit att kommunerna önskar en mer aktiv roll från Region Östergötland.” Vidare beskriver de effekter så här: ”Effekter på kort sikt: Möjlighet att applicera träffsäkra åtgärder i syfte att komma närmare de regionala bredbandsmålen. Effekter på lång sikt: Uppfyllande av de regionala målen i bredbandsstrategin.”¹⁵⁵

Vidare beskriver Kalmar insatsen *Positionering - Navigation - Kommunikation för ett framtida UTM (Unmanned Traffic Management System)* med endast effekter på följande vis:

¹⁴⁸ Dalarna, Värmland, Östergötland.

¹⁴⁹ Blekinge, Jönköping, Kalmar, Uppsala, Västernorrland.

¹⁵⁰ Dalarna, 2021.

¹⁵¹ Kalmar, 2021.

¹⁵² Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁵³ Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Östergötland.

¹⁵⁴ Blekinge, Kalmar, Sörmland, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

¹⁵⁵ Östergötland, 2021.

På kort sikt ger arbetet ett bättre underlag för dialoger med nätägare om utbyggnad av digital infrastruktur. Särskilt 4G/5G-utbyggnad. På längre sikt ger en väl utbyggd och tillgänglig digital infrastruktur och väl fungerande UTM-S möjligheter till effektivisering och utveckling av mobilitet och logistik, gröna näringar, m.m.¹⁵⁶

3.3.4 Tidigare insatser inom attraktiva miljöer och tillgänglighet med resultat

De flesta regioner¹⁵⁷ har rapporterat tidigare genomförda insatser inom prioriteringen attraktiva miljöer och tillgänglighet som har gett resultat eller effekter under året. De enda undantagen är Jönköping och Kalmar som har valt att inte svara på frågan. Åtta regioner¹⁵⁸ rapporterar om insatser inom transportsystemet, vilket är samma antal som föregående år. Sju regioner¹⁵⁹ rapporterar insatser som kategoriseras som regional planering, även det samma antal som föregående år. Antal regioner som rapporterar inom övriga kategorier är tre regioner¹⁶⁰ inom turism och besöksnäring, två regioner¹⁶¹ inom kultur och fritid, tre regioner¹⁶² inom digitalisering och bredbandsutbyggnad och fyra regioner¹⁶³ inom kommersiell och offentlig service.

Norrbotten skriver om projektet *Regional strategisk samverkan för hållbar tillväxt i Norrbotten*:

Projektet påbörjades 2018. Under 2020 har insatser i projektet resulterat i en benchmark och omvärldsanalys om hur regional samverkan sker i andra regioner och med besöksnäring som exempel på tillämpningen i samverkan. Arbetet lägger grunden till arbetet med Strukturbild för Norrbotten genom att ta fram goda exempel och tydliggöra formella och kontextuella förutsättningar för regional fysisk planering.¹⁶⁴

¹⁵⁶ Kalmar, 2021.

¹⁵⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

¹⁵⁸ Dalarna, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Västernorrland, Örebro.

¹⁵⁹ Blekinge, Gotland, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Örebro, Östergötland.

¹⁶⁰ Blekinge, Västmanland, Örebro.

¹⁶¹ Norrbotten, Skåne.

¹⁶² Blekinge, Värmland, Västernorrland.

¹⁶³ Gävleborg, Sörmland, Västerbotten, Västra Götaland.

¹⁶⁴ Norrbotten, 2021.

3.3.5 Sammanfattande analys

Genomgången av regionernas återrapportering visar att alla regioner, i olika omfattning, arbetar med attraktiva miljöer och tillgänglighet. Insatserna inom området är många och finns inom olika delområden. Tillväxtverket har delat in insatserna i sex olika kategorier, varav kommersiell och offentlig service samt bredbandsutbyggnad är egna delområden i återrapporteringen. Inom respektive delområde har regionerna flera olika roller.

I insatser inom transportsystemet och bredbandsinfrastruktur, där finansiering är en stor utmaning, tar regionerna exempelvis ofta rollen som påverkansaktör och det sker ofta i storregional samverkan. Regionerna har även uppdrag att upprätta länstransportplaner och eftersom en ny planeringsomgång av transportinfrastrukturen har inletts under året avspeglas detta tydligt i regionernas rapportering. I det arbetet har regionerna i stället rollen som finansiär och kunskapsaktör.

I arbetet med regional planering skiljer sig regionernas formella roll åt, då Gotland har de kommunala ansvaren inom plan- och bygglagen och Stockholm och Skåne har ansvar som regionplaneorgan. Utöver det har Halland översänt en hemställan till Näringsdepartementet om att bli tilldelade uppdrag som regionplaneorgan. Övriga regioner som rapporterar insatser på området tar framför allt rollen som kunskaps- och nätverksaktör. Tillväxtverkets utlysning *Stärk den regionala planeringen* som genomfördes under året, och utlysningen *Tillväxtskapande samhällsplanering* från 2018, ger tydliga avtryck i rapporteringarna.

Regional planering framkommer som ett allt viktigare arbetsområde som innefattar en bredd av strategiska insatser kopplade till attraktiva miljöer och tillgänglighet. Regional planering är ett verktyg som kan samla sociala, ekonomiska och fysiska frågor, och kan hantera dem utifrån varierade geografiska förutsättningar. Detta bekräftas av Tillväxtverkets studie *Geografier som inte syns – Om landsbygder och städer i de regionala utvecklingsstrategierna*¹⁶⁵. Den visar att de regioner som arbetat mer aktivt med regional planering tenderar att vara mer explicita kring beskrivningar av olika geografiers skiftande utmaningar och behov i sina regionala utvecklingsstrategier.

Tillväxtverket anser att regionerna bör ges mer likvärdiga förutsättningar att bedriva regional planering. Att Tillväxtverkets utlysningar ger ett så tydligt avtryck i regionernas rapporteringar visar på att det finns ytterligare behov av insatser inom området.

Inom turism och besöksnäring samt kultur och fritid tar regionerna liknande roller. Dels handlar det om att agera som kunskaps- och nätverksaktör i samband med framtagande av strategier, planer och

¹⁶⁵ Tillväxtverket, *Geografier som inte syns - Om landsbygder och städer i de regionala utvecklingsstrategierna*, 2021.

program. Dels handlar det om insatser riktade direkt till näringslivet där regionen, utöver att vara kunskaps- och nätverksaktör, har rollen som finansiär av olika projekt.

Inom kommersiell service verkar regionerna i stor utsträckning som nätverksaktörer och driver i många fall en systematisk samverkan med kommuner och länsstyrelse. Samverkan är dock beroende av att andra parter har tillräcklig kapacitet. Regionerna har också en viktig roll som finansiär och ser att stöden direkt till serviceaktörerna gör en stor skillnad för deras lönsamhet och förmåga att tillhandahålla service i alla delar av landet.

Vi ser att Tillväxtverkets tidigare utlysningar av medel för stärkt regionalt servicearbete gett avtryck. Utöver de fyra regioner som haft pågående projekt och redovisat insatser under 2020 har tre regioner redovisat att tidigare insatser nu gett effekter. Dessa är framför allt fokuserade på stärkt kommunal och lokal förankring.

Vissa frågor får extra uppmärksamhet i regionernas rapporteringar vilket vi uppfattar beror på dess aktualitet inom regional utveckling. Ett exempel är att en ny planeringsomgång av transportinfrastrukturen har inletts under året vilket aktualiserat denna fråga i regionerna. Samma resonemang kan föras kopplat till turism och besöksnäring. Här har den nya nationella besöksnäringstrategin skjutits upp, något som annars troligtvis skulle göra avtryck i regionernas rapporteringar. Områdena turism och besöksnäring samt kultur och fritid har i stället präglats av insatser kopplade till coronapandemin och dess effekter.

Fler regioner än tidigare ser kopplingen mellan regionala utvecklingsstrategier och de insatser som görs för kommersiell service, men det kan bli tydligare hur denna koppling ser ut. Vår bedömning är att nästa generation av regionala serviceprogram har bättre förutsättningar att passa in i regionernas mål- och dokumentstrukturer.

Sammanfattning – Attraktiva miljöer och tillgänglighet

- Regionernas rapporteringar visar att attraktiva miljöer och tillgänglighet är en prioritering med en bredd av insatser.
- Investeringar i infrastruktur är ett centralt område där den stora utmaningen som lyfts fram är finansiering. Insatser inom transportsystemet och bredband ges mycket utrymme, men i år har även utmaningar inom elförsörjning rapporterats.
- Turism och besöksnäring samt kultur och fritid är de områden som tydligast har präglats av insatser kopplade till coronapandemin och dess effekter. Även behovet av bredband har lyfts i rapporteringen kopplat till effekter av coronapandemin.
- Samverkan är genomgående ett viktigt verktyg för regionerna inom prioriteringen attraktiva miljöer och tillgänglighet. Regionernas roller och ansvar varierar beroende på frågeställning men regionerna fyller en roll som nätverksaktör i många av de insatser som beskrivs.
- Insatser inom kommersiell service har liksom tidigare år sin tyngdpunkt på att stödja företag inom dagligvaruhandel och drivmedelsförsäljning.
- Regional planering används alltmer som ett övergripande arbetssätt för att utveckla prioriteringen attraktiva miljöer och tillgänglighet.

3.4 Kompetensförsörjning

Tillgång till rätt kompetens är avgörande för företagens möjligheter att växa och vara konkurrenskraftiga. Kompetensförsörjning är ett av fyra områden i den nationella strategin.¹⁶⁶ Det är även ett prioriterat område i den nya nationella strategin för hållbar regional utveckling. Regionerna med det regionala perspektivet bidrar med kunskap och för dialog med relevanta aktörer på lokal och regional nivå för bättre matchning av utbud och efterfrågan av kompetens. Den redovisning som regionerna lämnar visar på bredden och omfattning av det regionala kompetensförsörjningsarbetet. Alla delar hör starkt samman och som tillsammans bidrar till att uppnå en bättre kompetensförsörjning.

Instruktionen för återrapporteringen består av att:

- Kortfattat beskriva hur det regionala kompetensförsörjningsarbetet har bedrivits under året utöver validering, yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning och etablering av lärcentrum.
- Beskriva vilka mål som har tagits fram för det regionala kompetensförsörjningsarbetet och hur dessa ska följas upp.

¹⁶⁶ En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020.

- Kortfattat beskriva hur arbetet med analyser och prognoser har genomförts under året. Beskriva insatsernas bidrag till mål samt vilket resultat insatserna har medfört eller förväntas medföra.
- Kortfattat beskriva hur arbetet med validering, yrkesvux och lärcentrum har genomförts. Beskriva insatsernas bidrag till mål samt vilket resultat insatserna har medfört eller förväntas medföra.
- Ge exempel på tidigare insatser som har gett resultat under året.

3.4.1 Det regionala kompetensförsörjningsarbetet – årets arbete

Samtliga regioner har svarat på frågeställningen. Det kan konstateras att pandemin har påverkat regionernas kompetensförsörjningsarbete. För att kunna stödja både företag och individer fick omprioriteringar göras av strategiskt planerade insatser till förmån för andra mer snabba och kortare insatser. Det är 19 regioner¹⁶⁷ som ger exempel på vad det inneburit för kompetensförsörjningsarbetet och vilka insatser som har genomförts. Exempel på insatser är utveckling av webplattformar, information, tillhandahållit statistik, kompetensutvecklingsåtgärder för särskilda branscher, initiering av projekt med mera. Tack vare redan etablerade samverkansforum/ kompetensråd kunde aktörerna kraftsamla för att snabba på insatser.

Samverkan med aktörer

Samverkan med relevanta aktörer är något som regionerna lyfter som en viktig del i arbetet. Förutom de kompetensråd eller liknande som finns etablerade med aktörer från arbetsgivare, branschorganisationer, utbildningssektorn, kommuner och så vidare sker samverkan även direkt med aktörer. Den nära samverkan som nämns är med kommuner, regioner, högskola och universitet, folkbildningen¹⁶⁸ samt branscher. Samverkan mellan regioner¹⁶⁹ och specifika branscher eller branschorganisationer sker främst i syftet att fånga upp behov av kompetens samt vilken typ av utbildningar som behövs. För riktade insatser är det framför allt branscherna IT, industrin, trä, handel, besöksnäring samt vård och omsorg som nämns.

Ett exempel på regionsamverkan med anledning av pandemin är där tre regioner¹⁷⁰ tillsammans driver ett projekt för satsning på kompetensutveckling av varslade, permitterade och anställda inom

¹⁶⁷ Ej nämnt av Gotland och Östergötland

¹⁶⁸ Uppsala, Västernorrland.

¹⁶⁹ Blekinge, Dalarna, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten, Värmland, Västmanland, Örebro.

¹⁷⁰ Västmanland, Örebro, Östergötland.

besöksnäringen. En satsning som ger 600 individer möjlighet att stärka sin kompetens. Satsningen fokuserar även på att stärka företagens förmåga till strategisk kompetensförsörjning så att branschen fortsatt kan kompetensutveckla befintlig personal.

Socialfondsprojekt

Drygt hälften av regionerna¹⁷¹ ger exempel på socialfondsprojekt som regionerna driver, medverkar i eller ger stöttning till andra aktörer. Framför allt handlar dessa om kompetensutveckling för permitterade, varslade och anställda. Det är även andra typer av projekt som fördjupar och förstärker ett specifikt område.

Utmaningar

Exempel på utmaningar som regioner anger är att:

- Kompetensförsörjningsområdet är beroende av flera politikområden och det är svårt att svara upp till höga förväntningar med ett begränsat regionalt mandat.
- Arbetsförmedlingens omstrukturering har varit utmanande och försvårat samverkan mellan regionerna och myndigheten.
- Det allt tuffare ekonomiska läget för kommunerna gör även att det är svårare för regionerna att arbeta långsiktigt.

3.4.2 Mål och uppföljning

Samtliga regioner har besvarat frågan. Spridningen är stor när det gäller hur konkreta målsättningar det finns för arbetet med kompetensförsörjning. Vissa regioner har målsättningar på en konkret nivå som följs upp med hjälp av indikatorer. Ett exempel på detta är Kronoberg, som bland annat har målet att 2025 ska sysselsättningsgraden för kvinnor och män uppgå till 80 procent. Andra regioner har mål på en mer övergripande nivå, exempelvis ett utbud som matchar arbetslivets behov av kompetens¹⁷² eller utvecklade strukturer för lärande och kompetensutveckling¹⁷³.

Majoriteten av regionerna redovisar hur målen följs upp. Sex regioner¹⁷⁴ har inte redogjort för hur målen följs upp. Uppföljning av mål görs vanligen genom att man använder indikatorer, men också

¹⁷¹ Blekinge, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

¹⁷² Östergötland.

¹⁷³ Uppsala.

¹⁷⁴ Dalarna, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland.

genom aktiviteter¹⁷⁵, avstämningar i samverkansorgan¹⁷⁶ eller genom årliga rapporter¹⁷⁷. Hur utförliga beskrivningarna är varierar kraftigt mellan regionerna. Det går därmed inte att entydigt utläsa av svaren att målen generellt är uppföljningsbara.

En stor del av regionerna har egna kompetensförsörjningsstrategier eller handlingsplaner som ytterligare konkretiserar målsättningar, utmaningar med mera för arbetet med kompetensförsörjning.

Av regionernas rapportering framgår det att de i hög utsträckning är beroende av samarbete med såväl privata, ideella som offentliga aktörer för att nå målen i de regionala utvecklingsstrategierna och de regionala kompetensförsörjningsstrategierna/handlingsplanerna. Ett exempel på detta lyfts av Kalmar, som inom det regionala handlingsprogrammets mål *Relevant utbildning och kompetens* startat ett regionalt trainee-program tillsammans med Sydsvenska handelskammaren och Kronoberg.

3.4.3 Analyser och prognoser

Frågeställningen har besvarats av alla regioner. Samtliga regioner tillhandhåller ett flertal rapporter, analyser och kartläggningar av olika slag. Underlag hämtas hem främst från Statistiska centralbyrån, Skolverket och Arbetsförmedlingen. Fyra regioner¹⁷⁸ anger att de har inkluderat Tillväxtverkets rapporter i framtagandet av kunskapsunderlag, något som inte nämndes i 2019 års redovisning.

Regionerna tar även fram eget material, undersökningar och kartläggningar eller via konsulter. Utifrån framtaget kunskapsunderlag förs dialoger med relevanta aktörer om behovet av kompetens på kort och lång sikt för utbildningsplanering och insatser.

Sex regioner¹⁷⁹ anger att det sker ett utvecklingsarbete för ett mer systematiskt analysarbete. Det handlar om att ta fram arbetssätt och modeller som bidrar till förbättrade kunskapsunderlag. Nätverket Reglab genomför under 2020–2021 läroprojektet *Regionalt kompetensbehov*. Syftet är att utveckla det regionala prognosarbetet och stärka dialogen med utbildare och arbetsmarknadens parter. Fyra

¹⁷⁵ Kalmar.

¹⁷⁶ Skåne.

¹⁷⁷ Västra Götaland.

¹⁷⁸ Dalarna, Jönköping, Kronoberg, Värmland.

¹⁷⁹ Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Stockholm, Sörmland, Västernorrland.

regioner¹⁸⁰ anger läroprojektet i redovisningen men vi känner till att 19 regioner deltar¹⁸¹.

Coronapandemins påverkan och effekter för näringslivet medförde ett behov av att snabbt ta fram statistik och analyser samt genomföra kartläggningar vilket sju regioner genomfört¹⁸². Nio regioner¹⁸³ har tagit fram rapporter om branschspecifika kompetensbehov.

- ÖMS-samarbetet¹⁸⁴ tillsammans med Mälardalsrådet bedriver inom ramen för "En bättre matchning" två pilotprojekt fokuserat på kompetensbehov inom IT-branschen och lärare.
- Jämtland Härjedalen har tillsammans med kommunernas näringslivskontor genomfört telefonintervjuer med företag med fler än en anställd. Det omfattar därmed även de små företagen. Totalt har mer än 1600 företag i länet intervjuats. Det är ett underlag som synliggör näringslivets behov av kompetens- och utvecklingsbehov. I arbetet ingår även att lyfta in andra prognoser med kort/medellångt fokus för att få ett gediget underlag. Ett arbete har påbörjats med att ta hand om resultatet och nästa steg är planering av insatser för identifierade behov.

Sex regioner¹⁸⁵ anger utmaningen med att tillhandahålla analyser och prognoser. De anser att det är svårt att enskilda regioner själva ska bekosta och ta fram underlag och prognoser. Det krävs resurser både i form av medel men även i analyskapacitet. Prognoser och analyser är grunden för det regionala kompetensförsörjningsarbetet men då det är avhängt regionens egen förutsättning att tillhandahålla detta försvårar det arbetet.

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Alla regioner har svarat på frågan och angett minst två genomförda insatser. Knappt hälften av regionerna¹⁸⁶ redovisar fem insatser eller fler inom området. 18 regioner¹⁸⁷ anger till vilket mål som insatsen ska

¹⁸⁰ Blekinge, Halland, Jämtland Härjedalen, Västernorrland.

¹⁸¹ Ej Norrbotten och Västerbotten enligt Reglab.

¹⁸² Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten, Västmanland, Örebro.

¹⁸³ Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

¹⁸⁴ Östra Mellansverige.

¹⁸⁵ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Uppsala, Västmanland, Örebro.

¹⁸⁶ Gävleborg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

¹⁸⁷ Ej Blekinge, Kalmar, Örebro.

bidra till varav 15 regioner¹⁸⁸ anger att det är den regionala utvecklingsstrategin, regionala utvecklingsprogram eller tillväxtstrategi vilket torde vara samma typ av strategi men med olika namn.

För flera insatser anger regionerna att det ska leda till målet "ökad eller förbättrad matchning". Ett annat mål som nämns är ökad sysselsättning eller liknande.

Norrbotten är ett exempel som beskriver hela kedjan på ett tydligt sätt. De beskriver insats, hur insatsen ska bidra till ett mål samt vilket mål det är, prestationer och förväntade effekter.

Resultat

Samtliga regioner har besvarat frågan både avseende prestationer som effekter. När det gäller resultat i form av prestationer beskrivs dessa såsom kartläggningar, rapporter, analyser, kunskaps- och beslutsunderlag samt dialoger. Fem regioner¹⁸⁹ anger att resultatet är framtaget analysunderlag inför antingen socialfondsansökningar eller för handlingsplan inför kommande socialfondsprogram (ESF+).

Alla regioner anger insatsernas effekter varav nio regioner¹⁹⁰ anger både på kort och lång sikt, dock inte för alla insatser då det är beroende av insatsens syfte. Den mest angivna kortsiktiga effekten är "ökad kunskap" inom olika områden. Regionerna anger både konkreta långsiktiga effekter kopplat direkt till en specifik insats men även mer övergripande effekter. Exempel på effekter kopplat till en specifik insats är; plattformen finns fortsatt tillgänglig, stärka studie- och yrkesvägledningen, bättre möjligheter att göra analyser och så vidare. De mer övergripande långsiktiga effekterna som regioner anger är exempelvis förbättrad matchning av utbud och efterfrågan, starkare näringsliv, ökad utbildningsnivå och så vidare.

Exempel på kort och långsiktiga effekter:

- Kronoberg har kartlagt utbildningsmöjligheter under pandemin. Kartläggningen användes som underlag för en digital plattform. Den kortsiktiga effekten är att företag inom industrin kan se de samlade utbildningarna på olika nivåer som erbjuds till tillåtna anställda. Effekt på lång sikt är att plattformen fortsatt är en funktion kring att matcha behov och utbud.

¹⁸⁸ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

¹⁸⁹ Dalarna, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

¹⁹⁰ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Värmland, Östergötland.

- Gävleborg har stöttat arbete med att ta fram utbildningar inom datacenter i samband med Microsofts etablering, vilket kortsiktigt tillgodoser kompetensbehovet. Den långsiktiga effekten är förbättrad matchning mellan utbud och efterfrågan vilket ger en förbättrad kompetensförsörjning.

3.4.4 Validering – Insatser och utmaningar

Samtliga regioner har besvarat frågeställningen. I regionerna bedrivs dialog- och samverkansaktiviteter som berör valideringsområdet. Detta sker ofta i form av deltagande i nätverksgrupper eller forum där representanter för andra aktörer ingår. Regionernas vanligaste samverkansaktörer är kommuner, branschorganisationer och statliga myndigheter, då vanligen Arbetsförmedlingen och Skolverket men också Universitets- och högskolerådet samt Myndigheten för yrkeshögskolan. I två regioner¹⁹¹ deltar folkhögskolor i samverkan. I de regioner där valideringar genomförs är industri-¹⁹² samt vård- och omsorgsykten¹⁹³ vanligast, även om andra yrkeskategorier förekommer.

Hur regionerna arbetar med validering varierar och man har kommit olika långt i hur väl uppbyggd struktur man har. Vilken roll regionen tar i frågan skiljer sig också åt, men det handlar vanligen om att agera pådrivande och samordnande. Västmanland menar att:

Regionens roll är mer av en katalysator med syfte att samordna och främja ett aktivt ansvarstagande och engagemang hos berörda aktörer i arbetet med att vidareutveckla systemet för validering. Regionen har bistått med kunskap och resurser för att exempelvis kunna genomföra workshops och kunskaphöjande insatser för de aktörer som faktiskt har ett eget valideringsansvar som till exempel lärosäten, utbildningsanordnare och Arbetsförmedlingen.¹⁹⁴

Östergötland har tillsammans med kommunerna tagit fram ett gemensamt finansieringsförslag för organiseringen av validering i regionen. Under 2021–2022 tillsätter kommunerna personalresurser motsvarande 1,5 årsarbetskrafter för att arbeta med validering.

¹⁹¹ Blekinge, Gävleborg.

¹⁹² Dalarna, Gotland, Jönköping, Kalmar, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro.

¹⁹³ Gotland, Gävleborg, Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro.

¹⁹⁴ Västmanland, 2021.

Utmaningar

13 regioner¹⁹⁵ lyfter utmaningar i arbetet med validering. Den vanligaste utmaningen som beskrivs är att regionerna saknar statlig styrning och nationellt ansvarstagande inom området, men det förekommer också att man lyfter områden som berör finansiering samt efterfrågan på validering.

Insatsernas bidrag till måluppfyllnad

Samtliga regioner förutom Uppsala har besvarat frågan. Östergötland och Jämtland Härjedalen har uppgett att de inte har några insatser att redovisa. 13 regioner¹⁹⁶ kopplar helt eller delvis de olika insatser man genomfört till målen i de regionala utvecklingsstrategierna. Åtta regioner¹⁹⁷ beskriver helt eller delvis insatser som bidrar till mål vars ursprung inte anges.

Resultat

Samtliga regioner förutom Uppsala har besvarat frågan. Östergötland och Jämtland Härjedalen uppger att de inte har genomfört några insatser, och därmed inte heller har några resultat att redovisa. Hur regionerna väljer att presentera resultaten skiljer sig i hög utsträckning åt, där vissa regioner lämnar betydligt mer omfattande redovisningar än andra. Vilken form av resultat som regionerna redovisar är också relaterade till vilken form av insatser man varit delaktig i.

Flertalet regioner¹⁹⁸ redovisar att insatserna bidragit till att de delat med sig av, eller fått ökad kunskap inom området, genom exempelvis dialog, omvärldsbevakning och kunskapsutbyten. Förbättrad samverkan samt steg mot, eller upprättande av, regionala strukturer för validering omnämns också av 12 regioner¹⁹⁹. Mer långsiktiga och

¹⁹⁵ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

¹⁹⁶ Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

¹⁹⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Kalmar, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro.

¹⁹⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

¹⁹⁹ Dalarna, Gotland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

övergripande effekter som nämns av regionerna²⁰⁰ handlar exempelvis om förbättrad matchning och en bättre kompetensförsörjning.

3.4.5 Yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning – Insatser och utmaningar

Samtliga regioner har besvarat frågeställningen, men omfattningen av svaren skiljer sig åt, liksom insatserna. Alla regioner beskriver någon form av samarbete eller samverkan med kommunerna. Den vanligaste formen är deltagande i olika nätverk med exempelvis rektorer för kommunala vuxenutbildningar, näringsliv och statliga myndigheter. I nätverken tas frågor om arbetsmarknadens behov av utbildningar upp, tillsammans med planering av utbildning och sökande av statsbidrag.

Örebro utgör ett exempel på välfungerande regional samverkan. Kommunerna tar fram ett utbildningsunderlag baserat på behov inom bristyrken. Detta stäms löpande av med regionen och Arbetsförmedlingen. Utbildningarna presenteras på en gemensam webbplats, och invånarna kan söka utbildningar oberoende av var i regionen de är bosatta.

Flera regioner beskriver att de på olika vis arbetar för att underlätta för invånarna att ta del av ett så stort utbildningsutbud som möjligt. De vanligaste formerna för detta är antingen att regionerna har eller planerar att skaffa gemensamma webbsidor för yrkesvuxutbudet²⁰¹, och att regionerna i varierande grad erbjuder frisök²⁰², det vill säga att man kan ta del av utbildningsutbudet i andra kommuner än den där man är folkbokförd.

Sju regioner²⁰³ har på olika vis deltagit i samarbeten över regiongränserna. Till exempel driver Norrbotten och Blekinge samt Luleås, Norrtäljes och Karlshamns kommuner den gemensamma förstudien *Framtidskortet.se*. Projektet åskådliggör hur en framtida digital plattform kan tillhandahålla så kallade chat-botar och digital kartläggning av individer innan de träffar vägledare eller validerare.

Fyra regioner²⁰⁴ uppger att det finns inomregionala skillnader. Norrbotten beskriver att invånare i de kommuner som inte ingår i de etablerade samarbetsstrukturerna Lapplands kommunalförbund och Femkanten har lägre tillgång till yrkesvuxutbildningar, på grund av att

²⁰⁰ Blekinge, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västmanland, Västra Götaland.

²⁰¹ Halland, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

²⁰² Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro.

²⁰³ Blekinge, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Örebro, Östergötland.

²⁰⁴ Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Västra Götaland.

elevunderlaget i kommunerna är litet och föränderligt. Efter att frågan lyfts i dialogmöten med vuxenutbildningarna har två kommuner som står utanför samverkan erbjudits att söka statsbidrag tillsammans med Femkanten.

Vissa kommuner har svag ekonomi som leder till att de inte har möjlighet att bredda och öka utbudet av yrkesvuxutbildningar, trots att behovet finns.²⁰⁵

Insatsernas bidrag till måluppfyllnad

Samtliga regioner förutom Västerbotten har besvarat frågan. Blekinge och Östergötland uppger att de inte genomfört några insatser. 14 regioner²⁰⁶ beskriver att insatserna bidrar till att uppnå ett eller flera mål i de regionala utvecklingsstrategierna. Fyra regioner²⁰⁷ beskriver att insatsen bidrar till tydliga mål, utan att det framgår i vilken strategi målen hör hemma.

Resultat

Samtliga regioner förutom Västerbotten har besvarat frågan. Blekinge och Östergötland uppger att de inte genomfört några insatser. Det är en omfattande spridning mellan regionernas svar. Detta gäller såväl vilken typ av resultat som följer av insatserna, som i vilken omfattning resultaten är beskrivna.

Flertalet regioner²⁰⁸ uppger att insatserna gett resultat inom området ökat samarbete med regionens kommuner eller andra relevanta aktörer. Fem regioner²⁰⁹ redovisar resultat där man fokuserar på individens ökade möjligheter att komma i arbete eller annan sysselsättning, som en följd av genomförda insatser. 16 regioner²¹⁰ redovisar resultat och effekter inom området bättre fungerande arbetsmarknad, i form av ett utbildningsutbud som bättre matchar

²⁰⁵ Dalarna.

²⁰⁶ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västra Götaland.

²⁰⁷ Kalmar, Sörmland, Västernorrland, Örebro.

²⁰⁸ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²⁰⁹ Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Sörmland, Uppsala, Västmanland

²¹⁰ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland, Örebro.

arbetsmarknadens behov, bättre matchning på arbetsmarknaden och förbättrad kompetensförsörjning inom en eller flera branscher.

3.4.6 Etablering av lärcentrum – Insatser och utmaningar

Alla regioner har besvarat frågeställningen. För att öka tillgängligheten till utbildning på flera nivåer har lärcentrum stor betydelse vilket även framgår av den nationella strategin²¹¹. Lärcentrum ses av regionerna som ett viktigt verktyg i kompetensförsörjningsarbetet som kan utvecklas till att ge individer och företag möjlighet att ta del av utbildningar på olika nivåer.

Den vanligast förekommande aktivitet som regionerna anger är kopplat till statsstöd till lärcentrum. Tolv av regionerna²¹² uppger att de har gett information och stöd till kommunerna vid ansökan till Skolverket. Beroende på om statsstöd har beviljats eller inte har påverkat regionens möjlighet att bidra i arbetet med att etablera lärcentrum. Lärcentrum är primärt ett frivilligt kommunalt uppdrag vilket också ses som en utmaning för regionerna att arbeta med då de inte äger frågan.

För befintliga lärcentrum stödjer regioner även kommunernas arbete med att utveckla dessa. Det handlar framför allt om att regioner²¹³ för dialog med kommuner och högskola/universitet om möjligheten att kunna erbjuda utbildningar på högre utbildningsnivå. Syftet är att höja andelen högutbildade i regionerna för att bidra till att matcha utbud och efterfrågan på arbetskraft genom att tillgängliggöra högre utbildningar.

Sörmland arbetar brett kring lärcentrum och har angett flera insatser. Regionen har seminarier för kommunerna för att sprida kunskap om de möjligheter som utbildning via lärcentra innebär för individ och samhälle. För utveckling och etablering kräver samverkan med flera parter samt omvärldsbevakning och att ta del av goda exempel vilket också är något som regionen gör. Kontakter sker med Mälardalens högskola för ett utvecklat och utökat lärcentrasamarbete. Det är även etablerat en webbplattform som visar och tillgängliggör utbildning på olika nivåer på plats eller på distans.

²¹¹ En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020.

²¹² Blekinge, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²¹³ Gotland, Jönköping, Norrbotten, Sörmland, Västmanland, Västra Götaland.

Insatsernas bidrag till måluppfyllnad

20 regioner har besvarat frågan och Östergötland uppger att inga specifika insatser finns att redovisa förutom i textavsnittet. 13²¹⁴ regioner svarar med att ange till vilket mål i de regionala strategierna som insatsen ska bidra till.

Exempel på mål som regionerna redovisar är:

- Att tillgängliggöra högre utbildning.
- Förbättrad kompetensförsörjning.
- Fler i arbete.
- Förbättrad matchning.
- Livslångt lärande.

Resultat

20 regioner har besvarat frågan och Östergötland uppger att inga specifika insatser finns att redovisa förutom i textavsnittet. De effekter som regionerna uppger kan delas in i effekter på kort och på lång sikt.

På kort sikt är det sammanfattningsvis framför allt följande effekter som beskrivs:

- Ökad tillgänglighet och möjlighet att ta del av bredare utbud.
- Samverkan med högskola/universitet.

Sörmland anger bland annat insatsen ”samverkan med högskolesamordnare vid lärcentrum och Mälardalens högskola”. Effekten är ”ett utbildningsutbud på lärcentra som riktar sig direkt till näringslivet och fångar deras behov, enkla och tydliga kommunikationsvägar mellan lärosäte, lärcentra och studerande samt att högskolan godtar att tentamen genomförs vid lärcentra”.

På lång sikt är det främst följande effekter som beskrivs:

- Bättre matchning mellan utbildning och arbetsmarknad.
- Fler individer som tar del av studier.

3.4.7 Tidigare insatser inom kompetensförsörjning med resultat

Samtliga regioner har besvarat frågeställningen. Östergötland uppger att de inte har genomfört insatser föregående år som gett resultat eller effekter under 2020. Flertalet regioner beskriver aktiviteter inom ett antal olika områden. 14 regioner²¹⁵ redovisar aktiviteter inom

²¹⁴ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västmanland, Västra Götaland

²¹⁵ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

området nätverksskapande, dialog och samverkan. Resultaten av denna typ av insatser handlar exempelvis om att man fördjupat samarbetet inom redan befintliga forum, eller att kommunerna får ökad kunskap om arbetsmarknadens behov. 12 regioner²¹⁶ beskriver olika former av projekt, inklusive förstudier, som gett resultat under 2020. Majoriteten av projekten är finansierade av socialfonden, men även andra finansieringsformer förekommer, exempelvis kommunala och regionala medel. Örebro var delaktig i projektet *Fler kvinnor i industrin*. Ett av resultaten är att gruppen utlandsfödda kvinnor ökat starkt på industritekniska utbildningar i regionen.

3.4.8 Sammanfattande analys

Kompetensförsörjningsarbetet omfattar flertalet områden där regionen har en viktig roll utifrån ett regionalt perspektiv. Inriktningen av insatserna styrs utifrån de regionala utvecklingsstrategierna. Det regionala kompetensförsörjningsarbetet innebär en rad olika funktioner och roller såsom nätverkare, finansiär och kunskapsutvecklare. Regionerna ska genomföra de områden som finns beskrivet i villkorsbeslutet²¹⁷ men det utgör bara en del av allt som regionerna genomför. Av redovisningen framgår att en mängd insatser sker främst med stöd av projektfinansiering för specifika områden för att komplettera och fördjupa insatser. Samverkan sker med aktörer i länen men även mellan regioner vilket är positivt.

Coronapandemin har präglat regionernas kompetensförsörjningsarbete under året. Regionerna har fått ställa om och sätta en del av det strategiska arbetet åt sidan för snabbare och kortare insatser. Kompetensförsörjningsfrågorna har kommit mer i fokus. Tillväxtverket ser också exempel på att planerade insatser kunde skyndas på och sjösättas tidigare då behovet ökade och ansågs mer akut. Regionerna redovisar att vissa av de insatser som till en början var av kortare karaktär kommer att utvecklas vidare och permanentas.

Regionerna tillhandahåller analyser och prognoser vilket är grunden för det regionala kompetensförsörjningsarbetet. I flera regioner pågår ett utvecklingsarbete för en bättre struktur och regelbundenhet av analysarbetet. En utmaning som lyftes även i 2019 års redovisning är att det råder stora skillnader mellan regionerna vilka förutsättningar de har att tillhandahålla dessa kunskapsunderlag. Det avser både medel som analyskapacitet. Av redovisningen kan Tillväxtverket dock se att flertalet rapporter har tagits fram men med olika djup och omfattning. I fjolårets redovisning fanns även osäkerhet kring hur

²¹⁶ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²¹⁷ Fokusområden som anges i erbjudande 4 i Villkor m.m. för budgetåret 2018 (N2017/07699/RTS).

Arbetsförmedlingens reformering skulle påverka tillgången till analyser. Detta lyfts inte lika starkt i årets redovisning. Det går att läsa om både avsaknad av samverkan med Arbetsförmedlingen men även om fungerande samverkan. Detta kan tyda på att både Arbetsförmedlingen och regionerna ser olika på hur och om vad samverkan kan ske.

Något annat som regionerna lyfter är att avsaknad av helhetssyn och samlat ansvar i kompetensförsörjningsfrågan på såväl, lokal, regional och nationell nivå. En utmaning som delvis kan kopplas till detta menar regionerna är kommunernas ekonomiska situation vilket påverkar kommunernas prioriteringar. Det gör det svårt för regionerna att driva på de frågor som regionerna enligt villkorsbeslutet ska arbeta med till exempel yrkesvux och lärcentra. Statsstödet till lärcentrum är översökt hos Skolverket vilket försvårar för kommuner med svag ekonomi och därmed regionernas möjlighet i att bidra till etablering och utveckling av lärcentrum.

Det finns en stor spridning i de mål som regionerna satt upp för sitt arbete med kompetensförsörjning. I flertalet fall är de breda, långsiktiga och i vissa fall svåra att mäta. Exempel på den här typen av mål är "bättre matchning" eller "förbättrad kompetensförsörjning". Regionerna mäter måloppfyllelsen på olika sätt, där ett stort antal anger att de använder indikatorer som verktyg, med det framgår inte alltid vilka indikatorerna är. Det saknas i flera fall mer utförlig information om hur uppföljningen sker. Det är därmed svårt att dra några generella slutsatser om hur väl uppföljningsarbetet fungerar, eller i vilken mån regionerna egentligen når sina mål. En generell observation är att det inte alltid är någon tydlig avgränsning i redovisningarna mellan prestationer samt effekter på kort och lång sikt av de insatser som regionerna genomför.

Liksom föregående års rapportering bedöms insatserna inom validering och regionalt yrkesvux främst bidra till ökad kunskap och ökad samverkan olika aktörer emellan. Flera regioner rapporterar om framsteg inom området. Vissa regioner beskriver att de närmat sig eller upprättat en struktur för validering i regionen. Det är dock i flera fall otydligt vad denna struktur innebär rent konkret, och om det går utöver de nätverks- och samverkansaktiviteter som beskrivs av flertalet regioner. I flera fall noterar vi önskemål om ökad nationell styrning och involvering inom valideringsområdet.

Inomregionala skillnader är något som i vissa fall lyfts avseende regionalt yrkesvux, men inte i någon omfattande utsträckning.

Sammanfattning – Kompetensförsörjning

- Kompetensförsörjningsfrågornas inriktning utgår från de regionala utvecklingsstrategierna.
- Regionerna beskriver ett omfattande kompetensförsörjningsarbete.
- Regionernas mål för kompetensförsörjningsarbetet är i många fall formulerade på en övergripande nivå, vilket torde innebära svårigheter att följa upp dessa.
- Pandemin har påverkat regionernas kompetensförsörjningsarbete. Regionerna har fått ställa om för snabbare och kortare insatser. Tack vare redan uppbyggda samverkansforum har aktörerna tillsammans kunnat kraftsamla.
- Inom validering och regionalt yrkesvux bedrivs huvudsakligen nätverks- och samverkansaktiviteter.

3.5 Internationellt samarbete

Internationellt samarbete är en av fyra prioriteringar i *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020*. Där beskrivs internationellt samarbete som en förutsättning för att kunna möta olika samhällsutmaningar för Sverige och dess regioner. Internationellt samarbete är dessutom ett verktyg för att kunna genomföra övriga prioriteringar i strategin.

Instruktionen för återrapporteringen består av att:

- Kortfattat beskriva hur internationellt samarbete har använts som ett verktyg för att genomföra övriga prioriteringar i nationella strategin (innovation och företagande, attraktiva miljöer och tillgänglighet samt kompetensförsörjning) och för att bättre kunna möta samhällsutmaningar. Även eventuella utmaningar i genomförandet ska beskrivas.
- Beskriva vilka insatser som har genomförts inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen.
- Ge exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation respektive faktiska eller förväntade resultat på kort och lång sikt.
- Ge exempel på tidigare insatser inom området som har gett resultat under året.

Alla regioner har besvarat återrapporteringen, dock med olika fokus och omfattning. Detta återspeglar hur prioriteringen är skriven i den

nationella strategin, där allt från EU:s sammanhållningspolitik till företagens möjlighet att nå nya marknader täcks in. Insatser kopplat till internationellt samarbete beskrivs även i andra delar av återrapporteringen.

3.5.1 Internationellt samarbete – Insatser och utmaningar

Det är en stor bredd på arbetet som regionerna beskriver och insatser som genomförs. Tillväxtverket inleder kapitlet med exempel på hur internationellt samarbete används som verktyg för att genomföra övriga prioriteringar i den nationella strategin och för att möta samhällsutmaningar. Därefter följer en sammanställning av de vanligast förekommande insatserna kategoriserade utifrån internationell projektverksamhet respektive nätverk och samarbetsplattformar samt utmaningar under året.

Prioriteringar och samhällsutmaningar

Samtliga regioner uttrycker att internationellt samarbete är ett verktyg för att genomföra övriga prioriteringar i nationella strategin och för att möta samhällsutmaningar. Hur regionerna uttrycker detta varierar. Vissa gör explicita kopplingar mellan insatser och övriga prioriteringar och samhällsutmaningar, eller till den regionala utvecklingsstrategin. Beskrivningar om strategiska utgångspunkter för det internationella samarbetet, ibland genom internationella strategier och handlingsplaner, eller att internationellt samarbete är integrerat i den övriga verksamheten är också vanligt förekommande. Nedan ges exempel på insatser som bidrar till övriga prioriteringar och samhällsutmaningar i nationella strategin.

- Innovation och företagande

Många regioner²¹⁸ beskriver arbete med smart specialisering. Samarbete sker inom olika plattformar såsom *Vanguard-initiativet* och *EU-kommissionens S3-plattform för smart specialisering*. Örebro beskriver att de inom *Vanguard* bland annat drivit på arbetet med hur regionerna kan samverka kring smart specialisering för ökad industriell utveckling och innovationskraft i Europa. Regionerna redovisar också projekt inom smart specialisering. Till exempel är Östergötland med i Interreg Europe-projektet *Beyond EDP*. Projektet ska stärka regionens implementering av smart specialisering genom förbättrade arbetsmetoder och ökad kompetens för beslutsfattare.

Regionerna redovisar även många andra projekt för att främja innovation samt näringslivets konkurrenskraft och internationalisering. I Jönköping utgör projektet *Beglobal* en viktig del i länets regionala exportsamverkan. Projektet handlar om integrerad

²¹⁸ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västmanland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

exportsamverkan mellan aktörer som ska stödja företag som har ambitioner och förutsättningar att exportera produkter eller tjänster. Ett annat exempel från Norrbotten är projektet *Nordic Arctic Co-Creation Platform*. Projektet ska stärka små och medelstora företags innovationsförmåga inom hälsa och välbefinnande, och utveckla en gränsöverskridande plattform som erbjuder ett nätverk av tjänster och innovationsmiljöer. Västra Götaland beskriver EU-kortet som är ett planeringsbidrag till små och medelstora företag och organisationer för att skriva en ansökan till eller närma sig Horisont 2020.

- Attraktiva miljöer och tillgänglighet

Kopplat till attraktiva miljöer och tillgänglighet förekommer främst projekt och nätverksarbete inom transportinfrastruktur, men även andra insatser med fokus på till exempel besöksnäring. Dalarna beskriver att de inom *Botniska korridoren* tillsammans med andra regioner runt Östersjön arbetar med påverkansarbete rörande framtida transportinfrastruktur (TEN-T) och finansiering (CEF). Ett exempel från Östergötland är projektet *Green Pilgrimage* som undersöker hur pilgrimsvandring kan bidra till ökad besöksnäring och tillväxt, samtidigt som natur- och kulturarv skyddas. Stockholm lyfter *SEASTOP* som förväntas leda till ökad kapacitet och kvalitet i gästhamnar och infrastrukturinvestering för hållbar turism. Projekten bidrar även till målen i EU:s strategi för Östersjöregionen, se avsnitt 3.5.2.

- Kompetensförsörjning

Jämtland Härjedalen beskriver att de och Mittuniversitetet deltar i *HEinnovate*, ett OECD-uppdrag från EU-kommissionen. *HEinnovate* gör en analys av universitetens roll på sina respektive arbetsmarknader. Genom nordiskt nätverksutbyte i projektet *NURIS II* får Gävleborg kunskap om valideringsmodeller och samverkansformer. Projektet har fokus på validering som metod för att tillvarata nyanländas kompetenser inom vård och omsorg. Örebro beskriver att de arbetar med Erasmus+ för att stärka kompetensförsörjningen, studie- och yrkesvägledningen samt för att öka kunskapen om programmet i länet.

- Samhällsutmaningar

Det finns även projekt och samarbeten som berör samhällsutmaningarna i den nationella strategin. Kalmar beskriver att de bland annat arbetar med frågor kring ungdomars delaktighet och inflytande samt miljöfrågor i nätverket *EuroRegion Baltic*. Västernorrland beskriver projektet *Smartic, Smart Energy management in remote Northern, Peripheral and Arctic regions* som syftar till att främja smarta lösningar för energieffektivisering i offentliga byggnader. Gotland beskriver att initiativet Austerland Energi, som handlar om energiomställning, införlivats i forskningsprogrammet *CIT4COM* inom Horisont 2020.

Internationell projektverksamhet

Nästan alla regioner²¹⁹ beskriver internationell projektverksamhet. Exempel på projekt finns beskrivna tidigare i avsnittet samt under avsnitt 3.5.2 Insatser inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen. För en fullständig översikt, se bilaga 4. Regionerna redovisar främst projekt finansierade av olika Interreg-program men även annan EU-finansiering såsom Erasmus+ och Horisont 2020. Regionerna redovisar projekt som de själva deltar i respektive medfinansierar.

Utöver att delta i och medfinansiera projekt har regionerna även roller inom kunskap och vägledning. Gotland beskriver att de lotsar både interna förvaltningar och andra regionala utvecklingsaktörer till utlysningar inom regionalfonden, socialfonden och Interreg Central Baltic. Kronoberg tar upp sin roll som regional kontaktnod för Interreg South Baltic och att de arbetar med projektstödande insatser och uppföljning. Värmland har ett EU-nätverk för kommuner och organisationer där de synliggör projektmöjligheter inom EU:s strukturfonder och löpande informerar om EU:s nya policyförslag, sektorsprogram och regionens EU-arbete.

Nätverk och samarbetsplattformar

Nästan alla regioner²²⁰ beskriver att de deltar i olika internationella samarbetsplattformar och nätverk. Samverkan handlar om kunskaps- och erfarenhetsutbyte och/eller påverkansarbete. Regionerna samverkar ofta med närliggande regioner och regioner med liknande förutsättningar, inom Sverige och i andra länder. Stockholm deltar till exempel i nätverket *METREX* för storstadsregioner i Europa. Blekinge, Kalmar och Kronoberg är med i *Euroregion Baltic* som samverkar kring gemensamma utmaningar i södra Östersjöområdet.

Många regioner²²¹ lyfter också fram deras Brysselkontor. Brysselkontoren är en viktig grund för omvärldsbevakning av frågor som påverkar regionernas förutsättningar och möjligheter, samt i påverkansarbetet.

I påverkansarbetet är det liksom i förra årets redovisningar stort fokus på EU:s sammanhållningspolitik 2021–2027, men även på EU:s sektorsprogram och återhämtningspaket. Östergötland och Örebro lyfter till exempel påverkansinsatser utifrån gemensamma politiska positioner i Östra Mellansverige gällande EU:s långtidsbudget och

²¹⁹ Halland beskriver inte något om internationell projektverksamhet.

²²⁰ Ej Jönköping, Västmanland, Västra Götaland.

²²¹ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

återhämtningspaket. Norrbotten beskriver att EU:s sammanhållningspolitik har varit dominerande i nätverket *Northern Sparsely Populated Areas*. En viktig fråga i nätverket har varit att säkerställa bibehållen gleshetsallokeringen för Europas glesbefolkade områden i norr.

Sammanhållningspolitiken är ett viktigt finansieringsverktyg i det regionala tillväxtarbetet och kopplat till detta lyfter många regioner²²² arbetet med programmering. Processer och dialoger om utmaningar och behov genomförs för att ta fram regionala strukturfondsprogram, handlingsplan för socialfonden och olika Interreg-program. Processerna samordnas med olika regioner i Sverige och andra länder, andra regionala aktörer samt tillsammans med departement, EU-kommissionen och förvaltande myndighet.

Frågor om transportinfrastruktur är också vanligt förekommande när det gäller påverkansarbete. Skåne beskriver till exempel att de har fokus på TEN-T-korridoren för Skandinavien-Medelhavet (*ScanMed*). Skåne har bland annat deltagit aktivt i revideringen av TEN-T-förordningen och genomfört påverkansarbete inom ramarna för *STRING* och *Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR)*.

Hållbarhetsfrågor förekommer också i nätverks- och påverkansarbetet. Gotland beskriver en rad insatser om kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring energiomställning. Västernorrland skriver att nätverket *Europaforum Norra Sverige* bland annat har antagit positioner om skogens klimatnytta och roll i klimatarbetet, de stora regionala skillnaderna inom EU samt skogsnäringens betydelse för norra Sverige.

Utmaningar

Drygt hälften av regionerna²²³ lyfter utmaningar med internationellt samarbete under året, framför allt kopplat till coronapandemin. Aktiviteter och resor har ställts in, ställts om eller skjutits upp. Regionerna beskriver att samarbeten och dialoger till stor del har kunnat fortsätta digitalt, men att digitala lösningar inte kan ersätta alla fysiska möten. Pandemin har även fört med sig särskilda utmaningar i gränsregioner. Norrbotten skriver att gränsstängningarna bland annat skapade stora utmaningar med kompetensförsörjningen för såväl Regionen, kommunerna som näringslivet. Värmland beskriver att den stängda gränsen och de effekter som det fått för bland annat gränskommuner och invånares pendling till arbeten i Norge varit en stor utmaning för projektet *Dialog Sverige-Norge*. Norrbotten, Kalmar och Kronoberg beskriver att många gränsöverskridande projekt

²²² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Örebro.

²²³ Dalarna, Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

beviljats förlängning på grund av svårigheter att genomföra planerade aktiviteter, men även att projekten till viss del kunnat ställa om till digitala alternativ.

Andra utmaningar som regionerna lyfter skiljer sig mer åt. Kalmar lyfter till exempel att kommunerna har svårigheter att prioritera internationell samverkan och att intresset att delta i olika EU-program har minskat. Västernorrland framför att bristande samordning, dialog och tydlighet från nationell nivå gällande programmeringen bland annat gör att komplementaritet och synergieffekter mellan regionalfonden och socialfonden går förlorade. Västernorrland och Norrbotten lyfter att den stora geografin i det nya programmet Interreg Aurora är en utmaning. Programmet är en sammanslagning av Interreg Botnia-Atlantica och Interreg Nord. Utmaningen är dels att skapa ett effektivt program för alla, dels att förtroende och tillit behöver byggas upp mellan aktörerna.

3.5.2 Insatser inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen

Samtliga regioner²²⁴ har svarat på frågan om insatser som har genomförts inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen. Svaren varierar från mycket kortfattade beskrivningar av någon enskild insats till utförligare beskrivningar av insatser och deras koppling till strategin. Tillväxtverket har kategoriserat svaren utifrån projekt, nätverk och samarbetsplattformar samt deltagande i Interreg-program och programmering 2021–2027.

Projektverksamhet som bidrar till Östersjöstrategin

Hälften av regionerna²²⁵ redovisar projektverksamhet med koppling till EU:s strategi för Östersjöregionen. Det handlar både om projekt som regionerna själva deltar i och projekt som andra aktörer bedriver. Av dessa anger endast ett fåtal regioner²²⁶ projektens koppling antingen till strategins mål, delmål eller horisontella åtgärder. Projekten finansieras framför allt av Interreg Baltic Sea Region, Central Baltic och South Baltic men även vissa andra Interreg-program. Kronoberg och Kalmar tar upp projekt finansierade av Svenska institutet. Svenska institutet ger stöd för projektinitiering i Östersjöregionen som kan användas för att utveckla längre samarbete och projektansökningar. Ett sådant projektexempel är projektet *Umbrella 2.0* som bidrar till strategins delmål Sammanlänka

²²⁴ Jämtland Härjedalen skriver dock att personella resurser inte räcker till för ett aktivt arbete med strategin. Fokus har varit på flera stora processer som program för smart specialisering, EU:s nästa programperiod och pandemins påverkan på länets näringsliv.

²²⁵ Blekinge, Gotland, Halland, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

²²⁶ Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Örebro, Östergötland.

människor i regionen. Projektet har fokus på kapacitetssuppleering hos mindre kommuner och aktörer i Östersjöregionen för att de mer aktivt ska kunna ta del av samarbetsinitiativ som bidrar till Östersjöstrategins mål.

Stockholm lyfter projektet *Retrout* om hållbar fisketurism som bidrar till strategins mål Rädda havsmiljön, och tidigare nämnda *SEASTOP* som bidrar till målet Öka välbefindet. I Östergötland bidrar projekten *Lakesperience* och tidigare nämnda *Green Pilgrimage* till strategins mål Öka välbefindet. *Lakesperience* utvecklar ledturism i fyra länder runt Östersjön. Örebro beskriver två projekt som bidrar till strategins mål Länka samman regionen. *Baltic Loop* genomförs för att stärka Örebroregionen som logistikregion och öka tillgängligheten i hela Östersjöområdet. *Combine* handlar om att förmedla nyttan med och utveckla multimodala transportlösningar i Östersjöregionen.

Nätverk och samarbetsplattformar

Ungefär hälften av regionerna²²⁷ lyfter deras samverkan inom olika nätverk och samarbetsplattformar. Norrbotten, Stockholm och Värmland lyfter till exempel deras engagemang inom *CPMR:s Östersjökommission*. Värmland deltar i transportarbetsgruppen och Stockholm har deltagit i arbetsgruppen för revideringen av handlingsplanen för EU:s strategi för Östersjöregionen. Norrbotten lyfter att *Östersjökommissionen* antagit en resolution som var i linje med Norrbottens ställningstaganden angående bland annat EU:s strategi för Östersjöregionen.

Stockholm, Sörmland och Östergötland nämner *Nordiska skärgårdssamarbetet*, som främjar samarbeten och kontakter i Sverige, Ålands och Finlands skärgårdar.

Några regioner²²⁸ lyfter också att de deltagit i olika forum och nätverksmöten samt arrangerat konferenser och seminarium kopplat till strategin.

Deltagande i Interreg-program och programmering 2021–2027

Majoriteten av regionerna²²⁹ lyfter deras deltagande i genomförandet av nuvarande EU-program och/eller programmeringen av nya program. Framför allt gäller det Interreg-program i Östersjöregionens geografi, men även regionala regionalfondsprogram. Kring nuvarande program handlar det om att informera aktörer om möjligheterna i olika Interreg-program respektive representation i styr- och

²²⁷ Dalarna, Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Örebro, Östergötland.

²²⁸ Blekinge, Kalmar, Stockholm, Västra Götaland, Östergötland.

²²⁹ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

övervakningskommittéer. Gällande programperioden 2021–2027 lyfter regionerna deras roll i programmeringen på olika sätt. Örebro och Norrbotten skriver att de framfört synpunkter kring Interreg Central Baltic respektive Interreg Baltic Sea Region. Kalmar och Blekinge lyfter att de involverar nätverk och aktörer i regionerna i arbetet med den nya programperioden. Jönköping och Västernorrland skriver att programmeringen är en grund för att genomförandet av fonderna bidrar till Östersjöstrategin.

3.5.3 Mål och resultat

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Samtliga regioner²³⁰ har kopplat insatserna till olika mål i någon utsträckning. De flesta regionerna²³¹ anger vilket mål eller vilken prioritering i den regionala utvecklingsstrategin, eller underliggande strategi, insatserna bidrar till. Därefter beskriver regionerna²³² främst att insatserna bidrar till mål och insatsområden i olika Interreg- och regionalfondsprogram.

Resultat

Samtliga regioner anger prestationer. Prestationerna handlar övergripande om deltagande i möten, event och utbyten samt framtagna kartläggningar, analyser och positionsdokument. Beskrivningarna av prestationer skiljer sig åt såväl mellan regioner som mellan enskilda insatser från samma region. Förutom prestationer förekommer även beskrivningar om syfte med insatser och vad de förväntas leda till, det vill säga effekter på kort och lång sikt.

Några exempel på prestationer är:

- Dalarna tar upp att regionerna i Norra Mellansverige genom projektet *Industrial Transition och High Impact Actions* har tagit fram en strategi för industriell omvandling.
- Genom Regional exportsamverkan har exportnätverket *Take Off* etablerats i Västmanland med ett 30-tal företagare.
- Värmland har tagit fram ett positionspapper om Fonden för en rättvis omställning som har kommunicerats med bland andra Näringsdepartementet.

²³⁰ Blekinge anger mål men det framgår inte vilken strategi eller dylikt målen hör till. Uppsala hänvisar till andra återsrapporteringar gällande projekt och för deras övriga insatser inom internationellt samarbete framgår det inte vilka mål de bidrar till.

²³¹ Ej Blekinge, Uppsala, Västerbotten.

²³² Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

- Workshop, fältbesök, kartläggningar och strategiska gap i genomförandet av en *Smart Territorial Map* inom Stockholms projekt *Cohes3ion*.

Alla regioner anger även effekter på kort och/eller lång sikt. Många gånger framgår det inte om det är förväntade eller faktiska effekter.

Gällande projekt handlar effekter på kort sikt övergripande om ökad/ny kunskap, ökad förståelse och nya kontakter inom allt från kulturella kreativa näringar till social sammanhållning och gruvindustri. Regionerna beskriver långsiktiga effekter såsom ökad konkurrenskraft, fler arbetstillfällen, ökad besöksnäring, förbättrad vattenkvalitet och minskade utsläpp.

Effekter av nätverkssamarbete och påverkansarbete handlar övergripande om ökad kunskap inom olika sakområden, att aktörer ska känna till och nyttja EU-finansiering i högre utsträckning samt påverkan på policy och regler. Bredden på effekterna återspeglar den bredd av insatser som regionerna redovisar inom internationellt samarbete.

Några exempel på effekter är:

- Gävleborg skriver om möjligheter att på kort sikt lyfta deras perspektiv på kommande EU-lagstiftning inom miljö och klimat, och på lång sikt tillsammans med andra inom *CPMR* påverka inriktningen på den gröna given.
- Jämtland Härjedalen anger ökad tillväxt genom ett effektivare transportsystem för gods som effekter av arbetet inom *Botniska korridoren*.
- Projektet *LIFE Carpe Water* i Kalmar ska ta fram metoder och åtgärder som kan öka tillgången på vatten under tider av vattenbrist respektive minska risker för översvämningar under tider med för mycket vatten.
- Effekterna av projektet *CHERRIES* som Örebro deltar i blir lösningar på hälso- och sjukvårdens utmaningar och ett mer öppet, transparent och demokratiskt innovationssystem vilket påverkar såväl hälso- och sjukvården på kort sikt som samhället i stort på lång sikt.

3.5.4 Tidigare insatser inom internationellt samarbete med resultat

Två tredjedelar av regionerna²³³ redovisar tidigare insatser inom internationellt samarbete. För en fullständig översikt, se bilaga 4.1. Det handlar framför allt om tidigare insatser i form av projekt och påverkansarbete som har gett resultat under året.

²³³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

När det gäller projekt handlar det främst om effekter på kort sikt i form av nya och ökade kunskaper, men till viss del även om effekter på lång sikt i form av förändrade arbetssätt. Västernorrland beskriver till exempel att en terminal i Burträsk tagit i bruk *BioHub-modellen*. Modellen togs fram i ett tidigare projekt för att terminaler bättre ska kunna styra materialflöden från skogen till industrin, och därmed förbättra lönsamheten för skoglig biomassa.

Effekter i form av ökade kontaktytor och fördjupade samarbeten med andra organisationer förekommer också. Västra Götaland beskriver att projektet *Fast track Integration in European Regions* bland annat har lett till väletablerade kurser för målgruppen och möjligheten att bygga nätverk med relevanta myndigheter för en snabbare och mer individuellt baserad coachning.

Påverkansarbete har ofta en längre tidshorisont. Norrbotten beskriver hur förslagen till EU-budget återspeglar deras långsiktiga arbete genom internationella nätverk. Regionen lyfter OECD:s territoriella utvärdering av nordliga glesbefolkade områden som en del i att budgetförslaget innehåller en gleshetsallokering till norra Sverige. Halland beskriver hur ställningstaganden under 2017–2019 gör att regionen nu är en etablerad part i en rad olika samarbeten, till exempel *Greater Copenhagen*. Detta ger regionen större möjligheter att agera tillsammans med andra i påverkansfrågor och ger en större kraft i det regionala utvecklingsarbetet.

3.5.5 Sammanfattande analys

Av regionernas redovisningar framgår att internationellt samarbete är ett viktigt verktyg i det regionala tillväxtarbetet. Samarbeten sker främst med närliggande regioner, både inom och utom Sverige, men även med regioner med liknande förutsättningar vad det gäller till exempel smart specialisering och stadsutveckling. Samarbeten sker framför allt genom projekt, med Interreg som primär finansieringskälla, och nätverk. Dessa övergripande drag känns väl igen från förra årets sammanställning.²³⁴

Regionerna har flera roller inom det internationella samarbetet. Utöver att vara projektägare och/eller medfinansiär arbetar många regioner med att sprida kunskap och information, för att fler aktörer ska ta del av internationell samverkan och finansieringsmöjligheter. Samarbete inom nätverk handlar om att tillgodogöra sig nya kunskaper och erfarenheter, och många regioner bedriver också ett aktivt påverkansarbete.

Sammanhållningspolitiken är än mer framträdande i årets redovisningar då många regioner även beskriver arbetet med att programmera fonderna. Det bekräftar att EU:s sammanhållningspolitik

²³⁴ Tillväxtverket, *Regionalt tillväxtarbete 2019 – Insatser och resultat under det gångna året*, 2020.

är ett viktigt verktyg för det regionala tillväxtarbetet. Transportinfrastruktur är fortsatt ett vanligt förekommande tema i både projekt och nätverk. Likaså förekommer hållbarhetsperspektivet i viss utsträckning även i årets redovisningar.

Coronapandemin har medfört utmaningar i det internationella samarbetet. Samarbeten och dialoger har dock till stor del kunnat ställas om till digitala lösningar. Endast ett fåtal regioner lyfter konsekvenser av pandemin för internationella projekt. Även projekt har delvis ställt om till digitala alternativ, men många projekt har också förlängts vilket innebär att resultat försenas. En utestående fråga är dock hur projektens förväntade effekter och måluppfyllnad påverkas om coronapandemin fortsätter begränsa gränsöverskridande rörlighet.

Regionernas redovisningar om insatser inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen är spretig och endast ett fåtal regioner gör kopplingar till strategins mål. Detta trots att samtliga regioner är involverade i någon form av Östersjösamarbete, till exempel genom olika Interreg-program och nätverk. Detta belyser den återkommande kritiken om att strategin uppfattas som komplex och svåröverskådlig.²³⁵

I den senaste delrapporten om Sveriges genomförande av EU:s strategi för Östersjöregionen konstaterar Tillväxtverket att sambandet mellan strategin och den nya nationella strategin för hållbar regional utveckling behöver tydliggöras. Det skulle ge tydligare förutsättningar för regionernas villkorsbeslut. Vilket i sin tur skulle vara en förutsättning för regionerna att mer uttömmande redovisa sina insatser inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen.²³⁶

Regionernas redovisningar visar på en stor bredd av insatser både vad det gäller inriktning på projekt och nätverkssamarbeten. Detta återspeglar resultaten som handlar om allt från nya kunskaper inom industrin till långsiktig policypåverkan inom miljö och klimat. Vilket i sin tur kan härledas till att prioriteringen internationellt samarbete är brett skriven i den nationella strategin. Internationellt samarbete fungerar dock snarare som ett verktyg, och ett viktigt sådant, än en prioritering.

²³⁵ Tillväxtverket, *Sveriges genomförande av EU:s strategi för Östersjöregionen, delrapport 4*, 2020.

²³⁶ Tillväxtverket, *Sveriges genomförande av EU:s strategi för Östersjöregionen, delrapport 5*, 2021.

Sammanfattning – Internationellt samarbete

- Internationellt samarbete är ett verktyg för att genomföra övriga prioriteringar, och möta samhällsutmaningarna, i den nationella strategin.
- Internationellt samarbete sker främst genom projekt och nätverk.
- Regionerna har flera roller inom internationellt samarbete. De allra flesta tar upp rollen som påverkansaktör samt att regionerna stödjer andra aktörer med kunskap och finansiering.
- EU:s sammanhållningspolitik är ett viktigt verktyg för det regionala tillväxtarbetet.
- Coronapandemin medför utmaningar för internationellt samarbete som nu har ställts om till att bli mer digitalt.
- Regionerna genomför insatser i linje med EU:s strategi för Östersjöregionen men få kopplar insatserna direkt till strategins mål.
- Internationellt samarbete genererar en stor bredd av resultat från projekt och påverkansinsatser.

4 Sammanställning återrapportering 2 – Fördelning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Det här kapitlet beskriver regionernas och länsstyrelsernas återrapporteringar för anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Återrapporteringskravet fokuserar på användningen av medel från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder och hur användningen bidrar till att uppfylla målen i det regionala tillväxtarbetet.

Regeringen anslår årligen särskilda medel för regionala tillväxtåtgärder.²³⁷ Medlen kommer från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder inom utgiftsområde 19 Regional tillväxt och kan bland annat användas till att finansiera projektverksamhet, regionala företagsstöd samt stöd till kommersiell service. Medlen fungerar som katalysator som gör att strategiska insatser kan komma till stånd.

Olika regioner har olika mycket anslag 1:1 att tillgå och användningen varierar över åren. Sammantaget innebär det att det är svårt att dra generella slutsatser kring regionernas tillväxtpolitiska arbete, baserat på användningen av anslag 1:1 under ett specifikt år.

Regionernas verksamhet beskrivs också i Tillväxtverkets rapport om uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet samt stöd till kommersiell service.²³⁸

Antalet ärenden hos länsstyrelserna har minskat utifrån den minskade tilldelningen av anslaget till länsstyrelserna under 2020. Något som även avspeglar sig i redovisningarna från länsstyrelserna.

Samtliga regioner och länsstyrelser har inkommit med sina återrapporteringar. Utformningen av återrapporteringskravet för regionerna respektive länsstyrelserna skiljer sig i vissa delar åt.

Regionerna ska:²³⁹

- Beskriva hur regionen har fördelat anslaget mellan projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service och om det finns en fastställd strategi för fördelning eller prioritetsordning.
- Beskriva hur anslaget har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin.
- Beskriva hur anslaget har bidragit till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet.
- Beskriva hur anslaget har bidragit till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen.

²³⁷ En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015 – 2020.

²³⁸ Tillväxtverket, Återrapporteringskrav 3.1 för budgetåret 2020 - Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet samt stöd till kommersiell service, 2021.

²³⁹ Se Tillväxtverkets mall för återrapportering av villkorsbeslut 2020.

- Beskriva hur anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder används i relation till strukturfondsmedel respektive annan finansiering av det regionala tillväxtarbetet, till exempel egna medel.
- Beskriva på vilket sätt de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder inom länet.
- Beskriva på vilket sätt de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av andra medel, till exempel egna medel, inom länet.

Länsstyrelserna ska:²⁴⁰

- Redovisa hur myndighetens tilldelning av medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och de territoriella samarbetsprogrammen. Av redovisningen ska framgå hur hänsyn tagits till de förutsättningar som råder i olika delar av länet och hur det har påverkat fördelningen av medel inom länet.

4.1.1 Fördelning av 1:1-medel mellan insatser

Samtliga regioner har besvarat frågan. Mer specifik information om hur regionen har fördelat anslaget mellan projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service saknas från fyra regioner.²⁴¹

I 13 regioner fördelas mest medel till projektverksamhet.²⁴² I två regioner fördelas mest medel till företagsstöd.²⁴³ I två regioner fördelas ungefär hälften vardera till projektverksamhet respektive företagsstöd.²⁴⁴

För mer detaljerad information, se bilaga 5: Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

4.1.2 Strategi för fördelning eller prioriteringsordning

Av rapporteringarna framgår att tolv regioner har någon form av strategi för fördelning eller prioriteringsordning av anslag 1:1

²⁴⁰ Se återsäkringskrav i regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende länsstyrelserna under rubrik *C. Främjande av länets utveckling, punkt 2.*

²⁴¹ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Västerbotten, Västernorrland.

²⁴² Blekinge, Dalarna, Gotland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Örebro, Östergötland.

²⁴³ Halland, Västra Götaland.

²⁴⁴ Gävleborg, Västmanland.

Regionala tillväxtåtgärder.²⁴⁵ En dryg tredjedel av regionerna saknar en sådan.²⁴⁶ Tre av dessa nio regioner redovisar att de kommer att utarbeta en finansieringsstrategi under 2021.²⁴⁷ I Blekinge menar regionen att året som gått visar att det kan finnas fördelar med att inte ha någon fastställd strategi till förmån för flexibilitet och att kunna prioritera om. I Västra Götaland har fördelningen i huvudsak gått till företagsstöd som har sin grund i ett politiskt ställningstagande.

För mer detaljerad information, se bilaga 5.

4.1.3 Anslagets bidrag till måluppfyllelse i regionala utvecklingsstrategin

Samtliga regioner redovisar att anslaget bidrar till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin.

I Jönköping redovisar regionen att samtliga beviljade projekt möter en eller flera delstrategier i den regionala utvecklingsstrategin. På samma linje är Kronoberg som menar att varje sökt insats måste förhålla sig och relatera till de mål och prioriteringar som finns i regionens regionala utvecklingsstrategi. Så är det även i Kalmar där anslaget är regionens viktigaste verktyg för att kunna finansiera utvecklingsinsatser som identifierats i processen kring den regionala utvecklingsstrategin och tillhörande handlingsprogram. På Gotland bidrar anslaget till målen genom att beslut om finansiering har fattats i relation till prioriterade utvecklings- och styrkeområden i den regionala utvecklingsstrategin. I Värmland redovisar regionen att berörda projekt också bör vara kopplade till andra strategidokument som till exempel smart specialisering, klusterstrategi, entreprenörskapsstrategi som kompletterar Värmlandsstrategin. I Dalarna ligger samtliga beslut som rör anslag 1:1 i linje med regionens regionala utvecklingsstrategi och bidrar till att uppfylla målen.

För mer detaljerad information, se bilaga 5: Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Samtliga länsstyrelser redovisar att myndighetens tilldelning av medel från anslaget 1:1 har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin.²⁴⁸ Antingen via beslut om medel tagna under 2020 eller via medel från anslaget i enlighet med tidigare tagna beslut.

²⁴⁵ Dalarna, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Örebro, Östergötland.

²⁴⁶ Blekinge, Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Sörmland, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland,

²⁴⁷ Gotland, Jönköping, Sörmland.

²⁴⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Ett flertal länsstyrelser redovisar att antalet ärenden hos länsstyrelserna har minskat utifrån den minskade tilldelningen av anslaget till länsstyrelserna under 2020.²⁴⁹

Länsstyrelsen i Jönköpings län har samverkat med regionen om användning av regionens medel för projekt som är av strategisk vikt för genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Under 2020 avslutades projektet *Samordning Smålands skog- och trästrategi 2019*. Med utgångspunkt i utmaningar för skog- och träområdet att leverera regional nytta i form av ekonomisk tillväxt, jobb, natur- och kulturvärden, klimatnytta och upplevelsevärden har projektet resulterat i fortsatt utveckling kopplat till ovanstående områden. Projektet har även bidragit till ökad dialog och planeringsarbete inom skog- och trästrategiernas alla områden.

De medel som betalats ut av länsstyrelsen i Halland under 2020 har bidragit till strategiskt viktiga insatser med hållbarhetsfokus. Ett exempel på det är *Öppna Företag* som genom sin slogan *Konkurrenskraft genom öppenhet* bygger på forskningresultat som visar kopplingen mellan öppenhet, mångfald, kreativitet och lönsamhet vilket ger vinster för människor, företag och samhälle. Genom att lyfta fram goda exempel kan halländska företag som är öppna, demokratiska och inkluderande vara förebilder.

Ett antal fleråriga projekt får löpande utbetalningar från länsstyrelsen i Norrbottens anslag av 1:1 medel. Ett av dessa är utvecklingsprojektet *Regional förnyelse* som bedrivs som ett samverkansprojekt mellan länsstyrelsen, regionen och Luleå tekniska universitet. Under året har bland annat två slutrapporter presenterats; *Norrbottens roll i samhällsekonomin* och *Agenda 2030*.

4.1.4 Anslagets bidrag till måluppfyllelse i regionala strukturfondsprogram

Samtliga regioner redovisar att anslaget bidrar till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet.

I Uppsala eftersträvar regionen hög uppväxling av anslaget och uppmanar sökande att använda medlen för att delfinansiera utlysningar från regionalfonden, socialfonden, Tillväxtverket och Vinnova. Enligt antagna riktlinjer i Uppsala prioriteras projekt som söker stöd inom EU:s olika fonder. Ett viktigt syfte med anslaget i Sörmland är att möjliggöra för regionens aktörer att medverka i regionala strukturfondsprogram. Östergötlands uppfattning är att samarbetet mellan de fem regionerna i Östra Mellansverige lett fram till gemensamma utmaningsområden som bygger på regionernas smart specialiseringsstrategier. Det samarbetet utgör en värdefull

²⁴⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

grund för gemensamma projektsatsningar och Östergötland medfinansierar ofta projekt med finansiering från regionalfonden och socialfonden i Östra Mellansverige. I Kronoberg menar regionen att skrivningarna och målen i strukturfondsprogrammet speglar utmaningar som återfinns i länets regionala utvecklingsstrategi men även den nationella strategin för hållbar tillväxt. Värmland är av den uppfattningen att genom anslaget har regionen kunnat göra satsningar i olika projekt för att utveckla länet och bidra till målen i det regionala strukturfondsprogrammet. Dalarna anser att dialogen mellan regionerna inom Norra Mellansverige har utvecklats under året vilket också bidrar till att kvaliteten på projekten ökar. På sikt kanske det blir fler länsövergripande projekt inom området. I Jämtland Härjedalen har ett aktivt arbete pågått för att få in relevanta ansökningar om förstudier som ska ta fram planeringsunderlag för kommande programperiod och lägga grunden för framtida strategiskt viktiga genomförandeprojekt. 10 förstudier har beviljats stöd.

För mer detaljerad information, se bilaga 5.

Fem länsstyrelser redovisar att myndighetens tilldelning av medel från anslaget 1:1 har bidragit till att nå målet i det regionala strukturfondsprogrammet.²⁵⁰ Mer specifik information saknas från övriga länsstyrelser.²⁵¹

Till exempel prioriterar Länsstyrelsen i Örebro regionala utvecklingsprojekt som stödjer övergången till en koldioxidsnål ekonomi i form av konkreta projekt. Projekt som bidrar till samverkan mellan aktörer ska särskilt beaktas samt projekt som bidrar till genomförandet av EU:s strukturfondsprogram för en koldioxidsnål ekonomi.

4.1.5 Anslagets bidrag till måluppfyllelse i territoriella samarbetsprogram

17 regioner redovisar att anslaget bidrar till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen.²⁵² Fyra regioner redovisar att anslaget inte bidrar till att nå målen.²⁵³ I Blekinge bidrar anslaget till att nå målen genom att vara en viktig möjliggörare för att utveckla och driva långsiktiga strategiska satsningar som bidrar till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin, målen i de territoriella samarbetsprogrammen samt Europa 2020.

²⁵⁰ Kronoberg, Sörmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro.

²⁵¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁵² Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁵³ Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Sörmland,

Regionutvecklingsnämnden i Västra Götaland har medfinansierat ett par andra aktörers medverkan i olika Interreg-projekt under året, främst kopplat till Interreg Sverige-Norgeprogrammet. Projektet Innocape i Gävleborg drivs av RISE AB och är även finansierat inom Interreg Baltic Sea Region. Projektet beviljades tillväxtmedel 2018 och är det senaste att beviljas medfinansiering i Interregsammanhang. Genom Östersjösamarbete bidrar projektet till digital transformation kopplat till tillverkande industri. De projekt som genomförs i Västernorrland ligger främst inom Sverige-Norgeprogrammet och Botnia-Atlantica. Under året har Norrbotten beviljat totalt cirka 10,3 miljoner kronor till 13 Interreg Nord-projekt för att aktörer i Norrbotten ska kunna ta del av Interreg Nords finansiering och bidra till programmets mål att stötta gränsöverskridande samarbeten med avsikt att stärka den ekonomiska och sociala utvecklingen i programområdet genom stärkt konkurrenskraft och attraktivitet. Medfinansiering har där beviljats till projekt inom alla programmets fyra insatsområden; forskning och innovation, entreprenörskap, kultur och miljö och gemensam arbetsmarknad. Norrbotten har även beviljat 3,2 miljoner kronor av anslaget till tre Kolarcticprojekt under året och på så sätt bidragit till att målen i programmet ska uppnås.

I de fall Halland har medfinansierat de territoriella samarbetsprogrammen har det skett med andra medel än anslag 1:1. I Jämtland Härjedalen har ingen ansökan inkommit till regionen under 2020 och därför har det inte heller tagits något beslut om medfinansiering till Interreg-projekt. I Jönköping har regionen inte avsatt finansiering till de territoriella samarbetsprogrammen under 2020. Sörmland har inte heller deltagit i eller drivit några projekt med finansiering från Interregprogrammen under 2020.

För mer detaljerad information, se bilaga 5.

Sex länsstyrelser redovisar att myndighetens tilldelning av medel från anslaget 1:1 har bidragit till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen.²⁵⁴ Mer specifik information saknas från övriga länsstyrelser.²⁵⁵

Till exempel har länsstyrelsen i Värmland beviljat medel till sin internationella verksamhet med tio internationella projekt. De tematiska områdena för projekten som länsstyrelsen drivit under året är gränsfrågor, kulturmiljö, klimatanpassning, miljö, digitalisering och support till företag. Inom ramen för varje internationellt projekt finns jämställdhet med som ett horisontellt mål och länsstyrelsen strävar

²⁵⁴ Blekinge, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁵⁵ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland.

efter en jämn könsfördelning i styrgrupper, möten, konferenser och andra tillfällen där projekten synliggörs.

4.1.6 Användning av anslaget i relation till andra medel

Mer specifik information om hur anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder används i relation till strukturfondsmedel respektive annan finansiering av det regionala tillväxtarbetet, till exempel egna medel, saknas från två regioner.²⁵⁶ Övriga regioner redovisar att anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder används som en hävstångseffekt, både för att växla upp strukturfondsmedel samt för att växla upp annan finansiering av det regionala tillväxtarbetet, det gäller egna medel likväl som privata och offentliga medel.²⁵⁷

Uppsala använder anslaget med stor precision för att få bästa effekt. De menar att anslaget har ett stort regionalt värde genom att de till sin konstruktion både medger stor flexibilitet i användning och kan fungera som smörjmedel i tidiga skeden. Sörmlands ambition är att anslaget ska fungera som en hävstång i det regionala tillväxtarbetet och därigenom attrahera, möjliggöra och växla upp satsningar samt initiativ som bidrar till regionens utveckling. I samverkan med andra aktörer i länet har regionen bland annat fokuserat på satsningar inom socialfonden och att skapa ökad tillgänglighet till kompetensutveckling för personer med svag relation till arbetsmarknaden.

I Östergötland används anslaget i stor utsträckning som medfinansiering till projekt inom regionalfonden och socialfonden. Så även i Jönköping där en majoritet av de projekt som beviljats finansiering varit satsningar inom strukturfonderna, cirka 80 procent. I Kalmar möjliggjorde ett tillskott av egna medel att regionen för första gången kunde bevilja verksamhetsstöd till några regionala aktörer med breda uppdrag kopplat till näringslivets behov.

På Gotland är det regionala anslaget avgörande för medfinansiering av strukturfondsprogrammet Småland och öarna samt av Interreg-programmet Central Baltic. Utan dessa medel skulle en stor andel av gotländska utvecklingsaktörer inte haft möjlighet att genomföra utvecklingsinsatser med stöd av strukturfondsmedel. För övrigt har Gotland ambitionen att använda anslaget till särskilda strategiska och strukturbyggande utvecklingsinsatser. I Skåne används anslaget framför allt till utvecklingsinriktade projekt som ska gynna näringslivet. De 1:1-medel som tilldelas Västra Götaland används i huvudsak till företagsstöd. Något enstaka utvecklingsprojekt tilldelas medel för sitt genomförande. Västra Götalands utvecklingsprojekt

²⁵⁶ Stockholm, Värmland.

²⁵⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

samt de med koppling till strukturfonderna medfinansieras till största del genom regionutvecklingsnämndens egna medel.

I Gävleborg medfinansieras de allra flesta av länets projekt som söker ERUF-medel. Jämtland Härjedalen är av den uppfattningen att anslag 1:1 och EU:s struktur- och investeringsfonder är avgörande för genomförandet av utvecklingsinsatser. En stor andel av projekt med stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden, Mellersta Norrland, samfinansieras med 1:1-anslag. Region Jämtland Härjedalen anser att förmågan att söka, attrahera och administrera konkurrensutsatta medel för utvecklingsåtgärder generellt behöver öka i länet. Därför har anslaget Jämtland Härjedalen riktats till ett antal olika projektinitiativ som ska bygga stödjande strukturer.

För mer information, se bilaga 5.

4.1.7 Inomregionala skillnader - anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

Nästan alla regioner har besvarat frågan om på vilket sätt de olika förutsättningarna som råder i länet har påverkat fördelningen av anslaget.²⁵⁸ Från två regioner saknas specifik information.²⁵⁹ Sörmland anser att det är svårt att beskriva om och hur länets olika förutsättningar har påverkat fördelningen av medlen. De menar att det snarare handlar om möjligheter och kraft hos de enskilda kommunerna att söka och delta i projekt. I Östergötland har det bedrivits ett intensivt arbete under 2020 att utveckla hänsynen till olika förutsättningar. De försöker integrera ett geografiskt helhetsperspektiv i allt arbete.

I Kalmar har flera insatser tagits fram gemensamt tillsammans med kommunernas näringslivskontor i syfte att stötta det lokala näringslivet med fokus på besöksnäring och handel. Denna typ av projekt bygger på att de lokala förutsättningarna styr upplägg och stödbelopp men bygger också på bred samverkan och utbyte av idéer mellan kommunerna. På Gotland har fördelningen av anslaget under innevarande struktur- och jordbruksfondsperiod, inkluderat aktuell förlängning, påverkats av de olika förutsättningarna som råder i länet genom att regionen medfinansierat det regionala landsbygdsprogrammet och Leader Gute med genomförandet av den lokala strategin för lokalt ledd utveckling. Utgångspunkten för det har varit att stödja möjligheterna till utveckling baserat på lokala förutsättningar och behov, inte minst de som finns på den gotländska landsbygden. I Skåne finns det ett stort tryck och efterfrågan på företagsstödjande insatser från hela Skåne. Exempelvis har affärsutvecklingscheckarna nått ut till alla företag i Skåne genom ett

²⁵⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁵⁹ Värmland, Uppsala.

intimt samarbete med alla kommuner och Almi och är spridda i nästintill alla kommuner i Skåne. Flera stödmottagare i Skåne, som exempelvis klusterorganisationerna har ett regionalt uppdrag oavsett huvudkontorets placering varför dessa stöd kommer hela Skåne till gagn.

I Halland finns det ett väl fungerande stöd till kommersiell service på landsbygden där en del av finansieringen ibland kommer från 1:1-medel. I Västra Götaland jobbar regionen utifrån att hela regionen ska leva och utvecklas. Fördelningen av anslaget sker i nära dialoger med aktörer i delregionerna, liksom aktörerna i främjandesystemet och kommunalförbunden. Västra Götaland jobbar inte kompensatoriskt inom regionen utan stöden är efterfrågestyrda och initiativen kommer från aktörerna själva. I Örebro ska samtliga projekt som beviljas medfinansiering ha ett regionalt mervärde. Det vill säga inte endast beröra enskilda kommuner.

När det gäller beviljande av projektstöd i Dalarna befinner sig projektägarna till stor del i de större orterna även om många projekt är länsövergripande. Fördelningen av företagsstöd utifrån volym påverkas av var de större investeringar gjorts samtidigt som fördelningen utifrån antalet företagsstöd kan ge en annan bild. I det sammanhanget spelar de mindre stöden en stor roll och antalet påverkas av kommunernas storlek och hur aktiva näringslivskontoren i den kommunen är. Från Västernorrlands sida bedrivs ett aktivt arbete för att säkerställa ansökningar från alla delar av länet, inte minst för att säkerställa en inomregional balans. För att hantera de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet prioriterar Västernorrland projekt som möjliggör samverkan mellan relevanta aktörer och projekt som sprider kunskap och erfarenheter. Det innebär att alla i länet ska ha möjlighet att ta del av ett projekts erfarenheter, oavsett om man haft möjlighet att aktivt delta eller inte. I Jämtland Härjedalen påverkas den inomregionala fördelningen av företagsstöd av hur många företag med utvecklings- och tillväxtambition som finns i en kommun. Jämtland Härjedalens näringsliv präglas av småskalighet och många företag som drivs i enskild näringsverksamhet har inte den typen av verksamhet som kommer ifråga för företagsstöd, exempelvis skogsförvaltning.

I beredningsprocessen i Västerbotten är det lättare att få medel från inlandet på grund av prioritering till fördel för glesare delar. I Norrbotten har projekt finansierats som kommer alla kommuner i länet till del. De flesta projektägarna utgår ifrån de större kommunerna eftersom universitet och många företagsfrämjande aktörer har sitt säte där men i bedömningen tas hänsyn till kommuners olika situation, exempelvis företagsstruktur, demografi och socioekonomiska förutsättningar

Inom samma tematik redovisar länsstyrelserna hur hänsyn tagits till de förutsättningar som råder i olika delar av länet och hur det har påverkat fördelningen av medel inom länet.

Åtta länsstyrelser redovisar hur hänsyn tagits till de förutsättningar som råder i olika delar av länet.²⁶⁰ Mer specifik information saknas från övriga länsstyrelser.²⁶¹ Fyra länsstyrelser redovisar hur det har påverkat fördelningen av medel inom länet.²⁶² Mer specifik information saknas från övriga länsstyrelser.²⁶³

I Stockholm har länsstyrelsen färdigställt en studie kring avfallshanteringen i Stockholms skärgård. Studien visar bland annat på att avfallssystemet i skärgården är mycket fragmenterat och skulle kunna gynnas av ökad samverkan. Projektet har geografiskt fokus på Stockholms skärgård. Länsstyrelsens insatser har enligt deras bedömning bidragit till att pågående projekt ger förbättrade förutsättningar att hantera länets strategiska utmaningar. I Kronoberg menar länsstyrelsen att under senare år har det etablerats en informell uppdelning mellan regionen och länsstyrelsen som innebär att länsstyrelsen ofta har finansierat projekt med landsbygdsinriktning.

I Örebro prioriterar länsstyrelsen regionala utvecklingsprojekt som främjar entreprenörskap och företagande på landsbygden, särskilt med inriktning mot länets natur- och kulturmiljöer.

4.1.8 Inomregionala skillnader – andra medel för regionalt tillväxtarbete

Nästan alla regioner har besvarat frågan om på vilket sätt olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av andra medel.²⁶⁴ Från fyra regioner saknas specifik information.²⁶⁵ Blekinge redovisar att andra medel saknas.

I Stockholm har utlysning av projekt för hållbar regional besöksnäring prioriterats vilket har bidragit till att dämpa negativa effekter i spåren av rådande pandemi. Fördelningen av regionens egna medel i Sörmland speglas nästan helt av hur 1:1-medlen fördelats. Flertalet av de projekt Jönköping medfinansierar är länsövergripande eller omfattar en större geografi än en enskild kommun. Jönköpings egna medel har under 2020 enbart fördelats till organisationer som arbetar

²⁶⁰ Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Västerbotten, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁶¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland.

²⁶² Kronoberg, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁶³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

²⁶⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁶⁵ Gävleborg, Uppsala, Värmland, Västernorrland.

i hela länet med sitt uppdrag. Av Västra Götalands egna regionala utvecklingsmedel till kommunalförbunden och Business Region Göteborg delegeras och decentraliseras dessa för att anpassa insatser efter lokala förutsättningar och där kommunerna motfinansierar med lika mycket resurser. Modellen är för Västra Götaland ett viktigt demokratiskt verktyg i att låta det regionala utvecklingsarbetet utgå från lokala behov och bygga tillit med kommunerna i arbetet med att utveckla regionen. Örebro försöker alltid ta hänsyn till de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet vid finansiering av projekt och initiativ. I Dalarna drivs de flesta projekten från de större orterna eftersom de projektunga aktörerna finns där. Projekten omfattar i de flesta fall hela länet. De projekt i Dalarna som bedrivs inom besöksnäringen omfattar till större delen landsbygden.

En satsning som gjorts under året i Norrbotten är ett kommunöverskridande projekt i Övertorneå kommun och Pajala kommun där stöd, kunskap och service tillhandahålls för att öka antalet fastighetsaffärer. Projektet förväntas resultera i ökad synlighet och att värdskapet utvecklas för att attrahera personer som inte har rötter i kommunerna.

För mer detaljerad information, se bilaga 5.

4.1.9 Sammanfattande analys

Av rapporteringarna från regionerna framgår att drygt hälften av regionerna fördelar mest medel till projektverksamhet från anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder.

Av rapporteringarna från regionerna framgår också att drygt hälften av regionerna har någon form av strategi för fördelning eller prioriteringsordning av anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder. Några regioner redovisar att de kommer att utarbeta en finansieringsstrategi under innevarande år. En synpunkt som framkommit i det här sammanhanget är att året som gått visar att det kan finnas fördelar med att inte ha någon fastställd strategi till förmån för flexibilitet och att kunna prioritera om.

Regionerna rapporterar att anslaget bidrar till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin. Även länsstyrelser redovisar att myndighetens tilldelning av medel från anslaget har bidragit till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin. Antingen via beslut om medel tagna under 2020 eller via medel från anslaget i enlighet med tidigare tagna beslut. Ett flertal länsstyrelser redovisar att antalet ärenden hos länsstyrelserna har minskat utifrån den minskade tilldelningen av anslaget till länsstyrelserna under 2020. Det är något som även redovisas i Tillväxtverkets rapport om uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet samt stöd till

kommersiell service.²⁶⁶

Regionerna rapporterar att anslaget bidrar till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet. Av redovisningarna, från de länsstyrelser som har besvarat frågan, framgår att myndighetens tilldelning av medel från anslaget har bidragit till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet.

Majoriteten av regionerna rapporterar att anslaget bidrar till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen. Några enstaka regioner redovisar att anslaget inte bidrar till att nå målen. Något som i de fallen beror på att regionerna själva inte fått in någon ansökan och därmed inte heller deltagit i eller drivit några projekt med finansiering från Interreg-programmen under 2020. Av redovisningarna, från de länsstyrelser som har besvarat frågan, framgår att myndighetens tilldelning av medel från anslaget har bidragit till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen.

Nästan alla regioner redovisar att anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder används som en hävstångseffekt för att växla upp strukturfondsmedel och/eller för att växla upp annan finansiering av det regionala tillväxtarbetet. Det gäller egna medel likväl som privata och offentliga medel.

När det gäller frågorna på vilket sätt de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet har påverkat fördelningen av anslaget inom länet framgår det, både i rapporteringarna från regionerna och i redovisningarna från länsstyrelserna, att hänsyn tas till de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet vid beviljande av medel till olika projekt och initiativ. Parallellt med det, pågår det på flera håll i landet ett arbete med att utveckla den hänsynen. De projekten som beviljas medel ska allt som oftast ha ett regionalt mervärde. Det vill säga inte endast beröra enskilda kommuner. Medel beviljas i flera fall till organisationer som arbetar i hela länet med sitt uppdrag oaktat huvudkontorets placering. Ambitionen från flera håll är att stödja möjligheterna till utveckling baserat på lokala förutsättningar och lokala behov.

²⁶⁶ Tillväxtverket, Återrapporteringskrav 3.1 för budgetåret 2020 - Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet samt stöd till kommersiell service, 2021.

Sammanfattning – Anslag 1:1 Regionala tillväxtåtgärder

- Mest medel av anslaget fördelas till projektverksamhet.
- Det finns någon form av strategi för fördelning eller prioritetsordning av anslaget.
- Anslaget bidrar till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin.
- Anslaget bidrar till att nå målen i det regionala strukturfondsprogrammet.
- Anslaget bidrar till att nå målen i de territoriella samarbetsprogrammen.
- Anslaget används som en hävstångseffekt för att växla upp annan finansiering av det regionala tillväxtarbetet.
- Hänsyn tas till de olika förutsättningar som råder i olika delar av länet vid beviljande av medel till olika projekt och initiativ.

5 Sammanställning återsrapportering 3 – Samverkan med andra aktörer

Återsrapportering 3 i regionernas villkorsbeslut fokuserar på samverkan, gemensam finansiering och resultat av samverkan med länsstyrelser och andra statliga myndigheter. Regionerna ska även rapportera samverkan och gemensam finansiering med kommuner samt samråd med organisationer och näringsliv. Länsstyrelserna har ett liknade återsrapporteringskrav i sitt regleringsbrev. De ska beskriva inom vilka områden samverkan skett med regionerna och vilka resultat det medfört eller förväntas medföra.

Denna återsrapportering gäller alltså både regionernas redovisningar och länsstyrelsernas årsredovisningar.

Instruktionen för återsrapporteringen består av att:

- Kortfattat beskriva inom vilka områden eller processer som samverkan/samråd har skett.
- Kortfattat beskriva inom vilka områden gemensam finansiering har skett.
- Ge exempel på resultat som samverkan har medfört eller förväntas medföra.

Samtliga regioner har rapporterat samverkan med länsstyrelser, andra statliga myndigheter, kommuner, samt samråd med organisationer näringsliv. Samtliga länsstyrelser har rapporterat samverkan med regioner. Rapporteringarna från både regionerna och länsstyrelserna varierar i omfattning och beskrivningar. Det är vanligt att regioner beskriver med vilka och hur de samråder i stället för att beskriva inom vilka områden de samråder kring. Med anledning av rapporternas variationer, har Tillväxtverket, där det varit möjligt, försökt göra en kategorisering utifrån beskrivningarna.

5.1.1 Samverkan med länsstyrelsen

Regionernas och länsstyrelsernas redovisningar varierar till omfattning och vilken region det gäller samt vilka frågor som är viktiga för den regionen. Både regioner och länsstyrelser beskriver att det finns en väl etablerad och god samverkan. Den sker genom formaliserade samverkansstrukturer, i form av mer generella, regionala samverkansgrupper eller genom gemensamma råd för olika samverkansområden. Åtta regioner²⁶⁷ redovisar att samverkansavtal/överenskommelser finns mellan regioner och länsstyrelser.

Gemensamt för samtliga regioner och länsstyrelser är att samverkan har intensiverats utifrån coronapandemin. Fysiska möten har ställts in

²⁶⁷ Dalarna, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Uppsala, Sörmland, Värmland, Västra Götaland.

till förmån för digitala möten och diskussioner har skett inom områden som särskilt drabbats. Inte bara regioner och länsstyrelser har deltagit vid dessa möten utan även andra aktörer som är viktiga för regionernas utveckling. Exempelvis skriver Halland att regionen bidragit bland annat med analysstöd till länsstyrelsen och Blekinge menar att syftet med dessa möten är att dela nulägesbild och att diskutera vad de behöver göra tillsammans. Mycket av samverkan har handlat om coronarelaterade frågor för att möta de utmaningar som regionerna har ställts inför utifrån bland annat näringslivs- och regionala tillväxtfrågor.

Strategiska dokument och samverkan

Förutom coronapandemins inverkan under föregående år har samverkan skett på övergripande nivå. Det handlar bland annat om utvecklingsprocesser, genomförandet eller framtagande av strategidokument, program och planer. 14 regioner²⁶⁸ beskriver att de samverkar med länsstyrelserna inom arbetet med skogsstrategin/program och 13 regioner²⁶⁹ redogör att samverkan sker inom ramen för mat- och livsmedelsstrategin. Vidare nämner några regioner²⁷⁰ att samverkan skett även med arbetet angående de regionala utvecklingsstrategierna. Gävleborg, Jönköping, Norrbotten och Sörmland redovisar att de samverkat med länsstyrelserna i programskrivningarna av nya program för regionalfonden. Elva länsstyrelser²⁷¹ skriver i sina återrapporteringar att de deltagit i programskrivningarna. Sex²⁷² av de elva länsstyrelserna redogör också att de bidragit i skrivningar för andra EU-program för kommande programperiod. Elva länsstyrelser²⁷³ skriver att de samverkar och deltar i arbetet med regionerna inom respektive strukturfondspartnerskap.

Som tidigare nämnts varierar redovisningarna i omfattning och detaljeringsgrad. Vissa beskriver samverkan på en mer övergripande nivå, andra konkreta områden och processer. Nedan ger Tillväxtverket några exempel på samverkan mellan region och länsstyrelsen utifrån

²⁶⁸ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland, Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

²⁶⁹ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁷⁰ Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁷¹ Gävleborg, Jämtland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Örebro.

²⁷² Jämtland, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Värmland, Västernorrland.

²⁷³ Jämtland, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Västmanland, Västernorrland, Västra Götaland, Uppsala, Örebro.

prioriteringarna i *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020*.

Innovation och företagande

Av redovisningarna går det att utläsa att majoriteten av regionerna²⁷⁴ redovisar någon form av samverkan med länsstyrelserna inom området innovation och företagande. Värmland redovisar exempelvis att de förra året etablerat ett omställningsråd för att hantera effekterna av coronapandemin i näringslivet och på arbetsmarknaden och att det nu har blivit en permanent samverkansarena. Syftet är att bemöta utmaningar som berör näringslivet och arbetsmarknaden i Värmland.

Attraktiva miljöer och tillgänglighet

19 regioner²⁷⁵ beskriver samverkan med länsstyrelserna inom området kopplat till attraktiva miljöer och tillgänglighet. Områden som regionerna uppger att samverkan skett inom är bland annat regionala serviceprogram/kommersiell service²⁷⁶, bredbandsfrågor²⁷⁷, övergripande landsbygdsutveckling²⁷⁸, infrastruktur och transport²⁷⁹, samhällsplanering²⁸⁰, kultur/kulturmiljöer²⁸¹ samt turism, destination och besöksnäring²⁸².

²⁷⁴ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁷⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁷⁶ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁷⁷ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Skåne, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

²⁷⁸ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Kalmar, Stockholm, Värmland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁷⁹ Blekinge, Gotland, Norrbotten, Uppsala, Västernorrland, Västmanland.

²⁸⁰ Blekinge, Dalarna, Stockholm, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁸¹ Blekinge, Kalmar, Uppsala, Västernorrland, Örebro.

²⁸² Blekinge, Kalmar, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

Kompetensförsörjning

14 regioner²⁸³ redogör kring samverkan inom området kompetensförsörjning. Exempelvis redogör Skåne att samverkan sker inom ramen för *Kompetenssamverkan Skåne*. Västernorrland beskriver i sin redovisning bland annat deras forum för *regional varselgrupp* där dess syfte är att möta de aviserade varselsituationerna.

Övriga samverkansområden

Andra frågor där samverkan har bedrivits mellan regioner och länsstyrelser är exempelvis Agenda 2030²⁸⁴, integration²⁸⁵, jämställdhet²⁸⁶, klimat, miljö och energiområdet²⁸⁷.

Resultat och gemensam finansiering

Samtliga länsstyrelser har ett avsnitt i sina årsredovisningar där de skriver vilket resultat som samverkan har gett mellan dem och regionerna. Länsstyrelserna bedömer samverkan som gott eller utmärkt. Exempelvis skriver Länsstyrelsen i Västerbotten att samarbetet har utökats och fördjupats under föregående år inom områdena regional tillväxt och infrastrukturplanering.

Samtliga regioner redovisar någon form av resultat. Några exempel på resultat är:

- Västra Götaland beskriver att samverkan med länsstyrelserna innebär att regionen kan kraftsamla och samla aktörer inom flera viktiga områden. Även Kalmar skriver att de kan samlas kring viktiga frågor, men även att gränsdragningarna blir tydligare mellan regionen och länsstyrelsen och andra aktörer. Jämtland Härjedalen skriver att "samverkan med länsstyrelsen och länets aktörer oavsett område är avgörande för den regionala utvecklingen. Samverkan förväntas leda till ökad kunskap om de insatser som krävs, större genomförandekapacitet och bättre måluppfyllnad".²⁸⁸

²⁸³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

²⁸⁴ Halland, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland.

²⁸⁵ Gävleborg, Dalarna, Halland, Jönköping, Uppsala, Västra Götaland, Örebro.

²⁸⁶ Dalarna, Halland, Jönköping, Kalmar, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Östergötland.

²⁸⁷ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Skåne, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

²⁸⁸ Jämtland Härjedalen, 2021.

- Östergötland redovisar att inom energi och klimat har samverkan resulterat i konkreta handlingsplaner.
- Gotland skriver om ett resultat angående etablering av en nationalpark. Den ”kombinerar bevarande med ett hållbart nyttjande till nytta för regional utveckling och det gotländska varumärket.”²⁸⁹
- Västerbotten redogör bland annat att framtagande av gemensamma program och strategier bidrar till en ökad tydlighet för andra aktörer och mindre risk att regionen och länsstyrelsen arbetar i olika riktningar.

15 regioner²⁹⁰ redogör kortfattat vilka områden gemensam finansiering skett med länsstyrelserna. Gemensamma medfinansieringar av projekt är olika mellan regionerna och beror helt och hållet på de behov och förutsättningar som finns i respektive region. Några regionala exempel på gemensamma finansieringar är:

- Stockholm redogör två exempel där ett av dem är en gemensam utbildnings- och rekryteringsmessa, *Bazaren*, som sker i samarbete med Stockholms stad, länsstyrelsen, Nyföretagarcentrum och Arbetsförmedlingen. Det andra exemplet är ett samverkansprojekt kring utveckling av socialt entreprenörskap i samverkan med länsstyrelsen och Stockholms universitet.
- Uppsala projektleder det samfinansierade projektet *Ett stärkt socialt företagande i Uppsala län*. Projektet medfinansieras av regionen, länsstyrelsen och Tillväxtverket. Uppsala beskriver att resultaten gäller mellankommunal och strategisk regional planering av utvecklingen inom sociala företagandet i länet. Bland annat kunskapshöjande insatser och kompetensutveckling.

Några länsstyrelser²⁹¹ beskriver, på olika sätt att de regionala tillväxtmedlen som de ansvarat för försvinner från dem och de är bekymrade att det exempelvis kommer att innebära en lucka och/eller att det blir svårt för vissa aktörer att få del av utvecklingsmedlen eller att regioner satsar på flera större projekt. Länsstyrelsen i Skåne skriver att ”trenden är negativ då länsstyrelsens handlingsutrymme och påverkansmöjligheter minskats då regionala tillväxtmedel för länsstyrelsens del avvecklats”.²⁹²

²⁸⁹ Gotland, 2021.

²⁹⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

²⁹¹ Blekinge, Dalarna, Kronoberg, Örebro, Skåne, Uppsala Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

²⁹² Länsstyrelse i Skåne län, årsredovisning 2020.

Däremot skriver Kalmar att de upplever att rollfördelningen har blivit tydligare för aktörerna i och med flytten av det regionala 1:1-anslagen till regionen. Även Länsstyrelsen i Kalmar skriver att trots att de inte längre kan besluta om nya projekt, utifrån att delar av verksamheten har försvunnit från dem, bedömer de resultat av samverkan som gott och att det är tack vare det goda samarbetet som finns med regionen. De skriver att verksamheten inte försvinner utan fortsätter i annan form.

5.1.2 Samverkan med andra statliga myndigheter

Regionerna samverkar i allra högsta grad med statliga myndigheter och samtliga 21 regioner beskriver den på ett varierande sätt. Statliga myndigheter är viktiga samverkansaktörer och samverkan sker exempelvis på övergripande nivå och/eller utifrån ett sakområde. Regionerna skriver bland annat om att samverkan med de statliga myndigheterna förväntas resultera till att stärka regional tillväxt och att genomförandet blir mer kraftfullt i regionerna. Detta beskrivs på olika sätt antingen i redogörelserna i anslutning till områdena eller under resultatdelen. Regionerna redovisar sin samverkan med statliga myndigheter antingen genom att visa på vem samverkan sker med alternativt genom sakområden.

Däremot varierar regionernas beskrivningar. Exempelvis skriver Jämtland Härjedalen, Västerbotten och Västra Götaland att de samverkar med statliga myndigheter, men de nämner endast några få. Beskrivningarnas omfång, gällande vad de samverkar kring, skiljer sig åt i samtliga regioners redovisningar.

Den statliga myndighet som samtliga regioner främst samverkar med är Tillväxtverket. Exempelvis beskriver de att Tillväxtverket ingår i flera samverkansområden och att Tillväxtverket oftast är medfinansiär i antingen i form av regionalfondsprojekt eller nationella program/projekt. Vidare är det 20 regioner, förutom Jönköping, som nämner lärosäten som de samverkar med. Andra statliga myndigheter som flera regioner nämner är Arbetsförmedlingen²⁹³, Vinnova²⁹⁴, Svenska ESF-rådet²⁹⁵, Energimyndigheten²⁹⁶, Myndigheten för

²⁹³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland, Västra Götaland.

²⁹⁴ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland, Västra Götaland.

²⁹⁵ Gävleborg, Halland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Östergötland, Västra Götaland.

²⁹⁶ Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Norrbotten, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro, Västra Götaland.

Yrkeshögskolan²⁹⁷, Post- och telestyrelsen²⁹⁸, RISE²⁹⁹ och Svenska kulturrådet³⁰⁰. I övrigt redogör också regionerna under samverkan med andra statliga myndigheter även samverkan med länsstyrelserna. Gemensam finansiering och resultat beskriver regionerna i mycket mindre omfattning än samverkansområdena. Några regioner har även hänvisat till beskrivningarna av samverkansområden eller så har de lämnat dessa fält obesvarade.

Gävleborg skriver att samverkan "resulterar ofta i utbyte av information och kunskaper samt stöd som bidrar till förbättrade förutsättningar för att det regionala utvecklingsarbetet ska bidra till hållbar utveckling."³⁰¹ Vidare beskriver Jämtland Härjedalen att "en bättre flernivåsamverkan som ger en grund för flöden av kunskap är grundläggande för hållbar regional utveckling ur ett perspektiv där inomregionala skillnader och platserns förutsättningar behöver tas hänsyn till".³⁰² Västerbotten skriver att "när samverkan finns etablerad och kan användas redan tidigt och med hög grad av involvering, som inom kommersiell service, innebär det att lösningar kan arbetas fram snabbare och bli mer anpassade för den regionala kontexten".³⁰³

Utifrån coronapandemin redovisar sex regioner³⁰⁴ åtgärder som de har gjort inom olika sakområden där de samverkat med statliga myndigheter. Exempelvis skriver Örebro att anpassade utlysningar har skett tillsammans med Tillväxtverket kring behov och utmaningar i regionen kopplat till besöksnäringen. Blekinge redogör att det har tagit fram en handlingsplan för återstart efter coronapandemin tillsammans med Blekinge Tekniska Högskola, näringslivet och företrädare för näringslivet. Nio regioner³⁰⁵ redogör att de samverkar med myndigheter dels utifrån nuvarande programperiod och inom ramen för strukturfondspartnerskapen med programmeringsarbetet med kommande EU-programperiod.

Nedanstående är några exempel som regionerna har beskrivit om deras samverkan med statliga myndigheter.

²⁹⁷ Dalarna, Gävleborg, Halland, Kalmar, Norrbotten, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

²⁹⁸ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland.

²⁹⁹ Gävleborg, Kalmar, Skåne, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland.

³⁰⁰ Gotland, Kalmar, Kronoberg, Uppsala, Örebro.

³⁰¹ Gävleborg, 2021.

³⁰² Jämtland Härjedalen, 2021.

³⁰³ Västerbotten, 2021.

³⁰⁴ Blekinge, Gotland, Jönköping, Kronoberg, Västerbotten, Örebro.

³⁰⁵ Halland, Jönköping, Norrbotten, Värmland, Västra Götaland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

Innovation och företagande

Regionerna beskriver samverkan inom detta område på ett mer övergripande sätt med nätverk, samverkan och strategier. Exempelvis sker samverkan med lärosäten inom forskning, innovation och utvecklingsprojekt. Exempelvis återger Västernorrland att de samverkar med bland andra Vinnova, RISE, Business Sweden och Visit Sweden.

Attraktiva miljöer och tillgänglighet

Totalt sex regioner³⁰⁶ redovisar någon form om samverkan kring bredbandsfrågor. Exempelvis nämner Uppsala samverkan med Post- och Telestyrelsen där dialogen främst gäller det statliga investeringsstödet för bredband.

Jämtland Härjedalen samverkar med Tillväxtverket gällande regionens regionala serviceprogram medan Dalarna redogör att inom kommersiell service samverkar de med både Tillväxtverket och Post- och Telestyrelsen. Jönköping samverkar med Livsmedelsverket och länsstyrelsen gällande livsmedelsberedskapsfrågorna.

13 regioner³⁰⁷ redogör för samverkan som sker mellan dem och Trafikverket inom området kommunikation och infrastruktur. Det är i form av kontinuerliga möten, forum, planutveckling och projekt samt finansiering. Gotland skriver att de under 2020 samverkat för att förbereda arbetet inom upphandling av färjetrafiken till Gotland samt samverkat i kommande länsplanen för regional transportinfrastruktur Stockholm-Gotland.

Andra sakområden där regioner samverkar med statliga myndigheter är övergripande miljöfrågor och inom kulturområdet. Till exempel samverkan med Svenska kulturrådet och samfinansiering av kulturplaner respektive med Skogsstyrelsen om regionala skogsprogram.

Kompetensförsörjning

Regioner samverkar med olika statliga myndigheter inom kompetensförsörjningsområdet. Exempelvis samverkar regioner med Arbetsförmedlingen, Myndigheten för Yrkeshögskolan, Tillväxtverket, Skolverket och SCB. Elva regioner³⁰⁸ samverkar med Arbetsförmedlingen antingen formellt genom samverkansavtal eller i andra former såsom nätverk, dialoger, framtagande av analysunderlag.

³⁰⁶ Blekinge, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland.

³⁰⁷ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

³⁰⁸ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Kalmar, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Östergötland.

Värmland skriver att samarbetet har blivit sämre under 2020 med anledning av Arbetsförmedlingens reformarbete och den höga belastningen med anledning av coronapandemin. Halland skriver att "förväntade resultat med statliga myndigheter är bland annat förbättrade analysunderlag av kompetensbehov, förbättrade förståelser av regionala behov av kompetens och utbildningsinsatser samt kompetensinsatser."³⁰⁹

5.1.3 Samverkan med kommuner

I regionernas återrapporteringar beskriver de på olika sätt samverkan med kommunerna. Den sker både på strategisk och operativ nivå. Vissa regioner³¹⁰ skriver om formella överenskommelser/avtal som finns mellan regionerna och kommunerna. Dessa har oftast slutits i samband med regionbildningarna, och i andra fall inom sakområden.³¹¹ Tio regioner³¹² redovisar att samverkan sker på både politisk- och tjänstepersonnivå för att olika processer ska fortskrida och frågeställningar lösas. Samverkan sker inte endast i formella konstellationer såsom möten eller forum utan också i andra former. Exempelvis utifrån en sakfråga, projekt, erfarenhetsutbyte och nätverk.

Utifrån coronapandemin redovisar tio regioner³¹³ att de antingen i nya eller i nygamla mötesformer träffat kommunerna för att diskutera och hitta lösningar gemensamt. Dessa tillfällen var återkommande antingen på övergripande nivå eller inom ett specifikt sakområde. Syftet med mötena kring coronapandemin var att snabbt utbyta information och beskriva nuläget hos olika aktörer samt diskutera vad de behöver göra tillsammans och möta de utmaningar de står inför.

Några exempel på forum eller samverkansformer är:

- Blekinge har ett samverkansråd där rådet beaktar frågor som är av gemensamt intresse. Det leds av regionstyrelsens ordförande och i rådet ingår kommunstyrelsernas ordförande från respektive kommun, regionala utvecklingsnämndens ordförande samt länsråd. De beskriver också att det finns en regionchefsgrupp med regiondirektör, regional utvecklingsdirektör samt kommundirektörer.
- Dalarna rapporterar att de har lagt stor vikt i dialogerna mellan aktörer genom de dialogmöten som de genomfört inom

³⁰⁹ Halland, 2021.

³¹⁰ Blekinge, Sörmland, Västerbotten.

³¹¹ Värmland, Örebro, Västra Götaland.

³¹² Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Norrbotten, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland.

³¹³ Blekinge, Jämtland, Kalmar, Skåne, Stockholm, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Örebro, Östergötland.

ramen för arbetet med regionens utvecklingsstrategi – Dalastrategin.

- Utöver löpande utbyte på chefsnivå inom olika sakområden genomför Kalmar årligen kommundialoger. Ordförande för regionala utvecklingsnämnden och regionala utvecklingsdirektören träffar enskilt respektive kommun och har dialoger om utvecklingsbehoven i kommunerna. Därutöver ingår tre kommuner i samverkan kring att analysera målen i regionens regionala utvecklingsstrategi ur ett hållbarhetsperspektiv.
- Ett av sakområdena som 13 regioner³¹⁴ beskriver hur de samverkar är näringslivsområdet. Inom detta sakområde har regionerna även kopplat coronapandemin och att snabbt kunna agera och diskutera vad respektive region behöver göra. Exempelvis rapporterar Kronoberg att inom ramen för Business Region Kronoberg har de en gemensam avsiktsförklaring från 2019 som de har ingått tillsammans med regionens samtliga kommuner.
- Västernorrland rapporterar att deras samverkan med de sju kommunerna fortsätter att fördjupas och förbättras. Inom en rad strategiska och operativa områden har regionen gjort det möjligt för kommunerna att få en god insyn i regionala processer, projektansökningar och projektgenomförandet.

Regionerna skriver i sina återsrapporteringar om flera områden där de samverkar med kommunerna. Med anledning av att regionernas rapporteringar varierar är det ibland svårt att utläsa om det är sakområden som de samverkar kring eller om det är projekt där samverkan sker under en begränsad tid. 15 regioner³¹⁵ skriver och ger exempel på gemensam finansiering. Beskrivningarna varierar och är oftast övergripande. Exempelvis skriver Kalmar om att kommunerna är de största medfinansierarna i ett flertal av de aktuella utvecklingsprojekt som pågår i regionen. Sörmland skriver att "inom regional fysisk planering är samverkan med kommunerna avgörande med syfte att stärka kopplingarna mellan regionala utvecklingsstrategin och deras översiktsplaner genom en strukturbild."³¹⁶ Med anledning av att svaren gällande område, finansiering och resultat varierar har Tillväxtverket därför, där det varit möjligt, gjort en kategorisering utifrån beskrivningarna.

³¹⁴ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västmanland, Örebro, Östergötland.

³¹⁵ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

³¹⁶ Sörmland, 2021.

Strategiska dokument och samverkan

Några regioner³¹⁷ uppger att de samverkar med kommunerna i utformandet, revideringarna och i genomförandet av de regionala utvecklingsstrategierna. Dess syfte är att förankra, få synpunkter, föra dialog, ha avstämningar och samverka för utvecklingen av de olika strategiska dokument som de tar fram i regionerna. Till exempel skriver Skåne, som tar fram en regionplan utifrån Plan- och bygglagen, att planen tas fram i nära dialog med kommunerna och genom deras Regionplaneråd. Andra exempel av mer övergripande karaktär är:

- Både Stockholm och Jönköping skriver att de samverkar med sina respektive kommuner i framtagandet av regionernas underlag till kommande EU-programperiod.
- Kronoberg redovisar att inom cirkulär ekonomi sker det ett samarbete och samverkan mellan två regioner, Kronoberg och Kalmar. Kronoberg skriver att "samverkan med kommuner är centralt för projektet, dels en central aktör för att nå företag, men även att själva öka sin kunskap om och möjligheten att ställa om till cirkulär ekonomi".³¹⁸
- I Västra Götaland samverkar regionen inom samtliga områden som den regionala utvecklingsstrategin omfattar. I redovisningen beskriver regionen att kommunerna bland annat involverades i framtagandet av de övergripande styrdokument, som den nya regionala utvecklingsstrategin och trafikförsörjningsprogram för 2021–2025.

Innovation och företagande

Tidigare under avsnittet samverkan med kommuner har Tillväxtverket redovisat att flera regioner samverkat inom området näringsliv och företagande. Bland annat redovisar Dalarna att samverkan skett med kommunernas näringslivskontor och att de har spelat en viktig roll i arbetet med företagsstöd. Andra områden som regionerna nämner är social innovation³¹⁹, forskning och innovation³²⁰ samt smart specialisering³²¹.

³¹⁷ Dalarna, Jämtland Härjedalen, Stockholm, Värmland, Västra Götaland, Östergötland.

³¹⁸ Kronoberg, 2021.

³¹⁹ Örebro.

³²⁰ Uppsala.

³²¹ Jämtland Härjedalen, Kalmar.

Attraktiva miljöer och tillgänglighet

Området attraktiva miljöer och tillgänglighet är mycket brett och det visar också regionernas varierande redogörelser. Åtta regioner³²² väljer att beskriva sin samverkan antingen i framttagande eller utvecklande av strategier och planer såsom översiktsplaner, framttagande av samhällsanalyser, samhällsplanering och samhällsbyggnad. Andra redovisar hur de samverkar inom kommersiell och offentlig service³²³, landsbygdsutveckling³²⁴, kultur³²⁵, turism och besöksnäring³²⁶.

Inom området energi, klimat och miljö redogör bland annat Örebro olika satsningar och samverkansformer, antingen med några kommuner eller alla kommuner inom regionen. Totalt redovisar fem regioner³²⁷ exempel på samverkan inom energi, klimat och miljö. Sju regioner³²⁸ beskriver samverkan inom digitalisering och bredbandsfrågorna. Till exempel driver Västmanland tre nätverk tillsammans med sina kommuner kring digitalisering- och bredbandsfrågor. Gällande turismfrågor beskriver Örebro att samtliga kommuner deltar i den regionala turismutvecklingsgruppen som utgår från näringens behov och önskemål. Turismutvecklingsgruppen rapporterar direkt till uppdragsgivarna, kommuncheferna. Inför 2021 ska gruppen ta fram en resurssatt aktivitetsplan för kommande gemensamma insatser i Örebro. Nio regioner³²⁹ redogör för samverkan som sker inom infrastrukturområdet såsom trafikförsörjningsplan, länstransportplan och samverkan inom kollektivtrafiken.

Kompetensförsörjning

13 regioner³³⁰ beskriver samverkan inom kompetensförsörjningsområdet med olika fokus såsom utbildning, skola, arbetsmarknad, validering och varsel. Även inkludering och

³²² Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Västernorrland, Östergötland.

³²³ Blekinge, Dalarna, Jämtland Härjedalen, Stockholm, Västra Götaland.

³²⁴ Gotland.

³²⁵ Blekinge, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Uppsala, Örebro, Östergötland, Västra Götaland.

³²⁶ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Uppsala, Örebro.

³²⁷ Gotland, Skåne, Sörmland, Västra Götaland, Örebro.

³²⁸ Blekinge, Jönköping, Kronoberg, Stockholm, Uppsala, Västernorrland, Västmanland.

³²⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jämtland, Kronoberg, Skåne, Uppsala, Örebro, Västra Götaland.

³³⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Örebro.

samverkan via socialfonden beskrivs inom ramen för samverkan mellan regioner och kommuner.

Övriga samverkansområden

Övriga områden som regionerna skriver om och nämner är:

- Agenda 2030.³³¹
- EU-samverkan mellan regioner och kommuner.³³²
- Folkhälsa.³³³
- Livsmedel.³³⁴
- Programmering av kommande EU-program.³³⁵
- Skärgård.³³⁶
- Sluten- och öppenvård.³³⁷

Resultat av samverkan med kommuner

De resultat som regionerna åstadkommit är både på kort och lång sikt där effekterna ser olika ut. Sex regioner³³⁸ skriver och betonar att samverkan med kommunerna är viktig och central för utvecklingen i regionerna och är även en förutsättning för det regionala tillväxtarbetet. Bland annat skriver Västra Götaland att samverkan med kommunerna under framtagandet av den regionala utvecklingsstrategin "lett till att värdefulla perspektiv på frågor och bidrar till att det gemensamma arbetet med att genomföra strategin kommer ha bra grund."³³⁹ Gotland beskriver att samverkan ska:

generellt sett medföra mer robusta genomförandeprocesser av olika insatser genom samordning av så väl finansiella resurser som kunskapsresurser från olika nivåer och sektorer. Förväntningarna är också att samverkan ska generera ändamålsenliga regionala insatser där lokala utvecklingsinsatser får hävstång och tar tillvara synergieffekter som verktygen i det

³³¹ Jönköping, Sörmland.

³³² Blekinge, Jämtland Härjedalen, Västerbotten.

³³³ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Örebro.

³³⁴ Jönköping.

³³⁵ Jönköping, Stockholm.

³³⁶ Stockholm.

³³⁷ Blekinge, Värmland, Skåne.

³³⁸ Gotland, Jämtland Härjedalen, Stockholm, Västerbotten, Västra Götaland, Östergötland.

³³⁹ Västra Götaland, 2021.

regionala utvecklingsansvaret kan generera och leverera utöver det kommunala kärnuppdraget.³⁴⁰

Ytterligare exempel på resultat är från Västerbotten, Jämtland Härjedalen och Örebro:

- Västerbotten skriver att det underlättar för befolkningsmässigt små kommuner att genomföra sina uppdrag med gemensamma upphandlingar, gemensamma avtal, kunskapsutveckling och införande av gemensamma arbetssätt. Föregående år har även visat vilken betydelse väletablerade samverkansstrukturer har för att hantera de utmaningar som pandemin fört med sig.
- Jämtland Härjedalen redogör att det förväntade resultatet av samverkan med kommunerna i de strategiska frågorna är att det ska leda till ökad kunskap om de insatser som krävs, större genomförandekapacitet och bättre måluppfyllnad.
- Örebro satsar inom kultur där förväntningarna är att ge invånarna tillgång till professionell kultur. De har också samverkan mellan områdena kultur och hälsa. Där förväntas en utveckling inom områdena genom ökad samverkan mellan dem.

5.1.4 Samråd med organisationer

Alla regioner beskriver att de samråder med organisationer inom olika områden eller processer. Rapporteringarna varierar i omfattning, från korta beskrivningar till detaljerade beskrivningar om hur samråd genomförs och inom vilka områden regionerna samverkar med organisationer. Det är vanligt att regionerna beskriver med vilka och hur de samråder, i stället för att beskriva inom vilka områden.

I 19 av redovisningarna³⁴¹ kan Tillväxtverket utläsa att samråd sker mellan regioner och organisationer. Tillväxtverket har, där det varit möjligt, gjort en kategorisering utifrån regionernas beskrivningar.

Fyra regioner³⁴² anger uttryckligen att ingen gemensam finansiering sker i form av specifika projekt eller insatser. I återrapporteringarna från fem regioner³⁴³ kan Tillväxtverket inte uttyda inom vilka områden, projekt eller insatser gemensam finansiering sker med organisationer. Sex regioner³⁴⁴ skriver uttryckligen två eller fler områden där gemensam finansiering sker i samråd med

³⁴⁰ Gotland, 2021.

³⁴¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

³⁴² Blekinge, Halland, Uppsala, Gotland.

³⁴³ Västerbotten, Värmland, Skåne, Kalmar, Gävleborg.

³⁴⁴ Dalarna, Jönköping, Stockholm, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

organisationer. Projekten och insatserna är varierande men handlar om att främja och utveckla arbetet med kompetensförsörjning, hantera effekterna av coronapandemin, innovation och exportsamverkan.

Coronapandemin

Åtta regioner³⁴⁵ beskriver att de samråder med organisationer i arbetet med insatser kopplat till att mildra effekterna av coronapandemin. Utifrån fyra regioners³⁴⁶ rapporteringar går det att tolka att gemensam finansiering sker med organisationer kopplat till coronapandemin. Två regioner³⁴⁷ beskriver uttryckligen att kulturnämnden tagit beslut om stödåtgärder för civilsamhällets organisationer. Exempelvis skriver Västra Götaland:

Kulturnämnden har fördelat om medel i detaljbudgeten för att på olika sätt mildra effekterna av pandemin. Bland annat medel för uteblivna intäkter till biografer i Västra Götaland som bedrivs i ideell regi eller av ekonomiska föreningar utan vinstutdelning.³⁴⁸

Strategiska dokument och samråd

I de fall som regionerna beskriver att de reviderar eller tagit fram strategiska dokument samt handlingsplaner inom det regionala utvecklingsarbetet samråder de med organisationer. Såsom regionala utvecklingsstrategier³⁴⁹, näringslivs- och tillväxtstrategier³⁵⁰, livsmedelsstrategier³⁵¹ samt kompetensförsörjningsplaner³⁵².

Övergripande ser regionerna att samråd med organisationer i framtagandet och revideringen är avgörande i förverkligandet av strategierna och planerna. Jämtland Härjedalen beskriver att "samverkan och samråd med organisationer i länet och med andra regioner är av stor vikt för att nå resultat i det regionala utvecklingsarbetet. Det ger handlingskraft och ökad kunskap och

³⁴⁵ Blekinge, Halland, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Västermanland, Västra Götaland, Örebro.

³⁴⁶ Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Västra Götaland, Örebro.

³⁴⁷ Västra Götaland, Örebro.

³⁴⁸ Västra Götaland, 2021.

³⁴⁹ Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Skåne, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland.

³⁵⁰ Halland.

³⁵¹ Gotland, Jönköping, Sörmland.

³⁵² Örebro, Västmanland.

samverkan är en förutsättning när de egna resurserna är begränsade”.³⁵³

Innovation och företagande

I rapporteringen nämner åtta regioner³⁵⁴ att de samverkar med organisationer inom områden kopplat till innovation och företagande. Fem regioner³⁵⁵ beskriver att de samråder inom området export antingen generellt eller inom programplaneringen för kommande EU-programperiod.

Attraktiva miljöer och tillgänglighet

13 regioner³⁵⁶ beskriver att de samråder och samverkar med organisationer inom området attraktiva miljöer och tillgänglighet. Tio regioner³⁵⁷ beskriver att de samråder med organisationer inom området infrastruktur och transport antingen nationellt eller internationellt. Inom bredbandsområdet nämner två regioner³⁵⁸ att de samråder med organisationer. Fem regioner³⁵⁹ beskriver att de samverkar inom området kultur.

Kompetensförsörjning

Regionerna arbetar med kompetensförsörjningsfrågor kopplat till flera områden och genom olika insatser som bland annat i framtagningen av planer, analyser och prognoser. Åtta regioner³⁶⁰ skriver att de arbetar med området kompetensförsörjning i samråd och samverkan med organisationer. Inom området är regionernas rapporteringar övergripande, där endast Dalarna, Värmland, Västmanland och Örebro tydliggör och beskriver hur de arbetar inom området kompetensförsörjning.

Dalarna samråder genom dialoger, planeringsmöten, samt information till branscher och främjandeorganisationer inom exempelvis

³⁵³ Jämtland Härjedalen, 2021.

³⁵⁴ Dalarna, Gotland, Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västmanland.

³⁵⁵ Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Värmland, Västmanland.

³⁵⁶ Blekinge, Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Skåne, Sörmland, Uppsala, Västra Götaland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

³⁵⁷ Blekinge, Dalarna, Halland, Jämtland Härjedalen, Skåne, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

³⁵⁸ Blekinge, Skåne.

³⁵⁹ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Uppsala, Västra Götaland.

³⁶⁰ Blekinge, Dalarna, Halland, Norrbotten, Skåne, Värmland, Västmanland, Örebro, Sörmland.

Gymnasielärning med Falun Borlänge-regionen, samt inom Ljungbergsfonden för utvecklingsinsatser för industrin. Värmland samråder med Industriråd Värmland och Institutet för framtidsstudier (IFFS). Två regioner³⁶¹ samråder med organisationer i arbetet med regionala handlingsplaner för kompetensförsörjning.

Åtta regioner³⁶² beskriver att gemensam finansiering inom kompetensförsörjningsområdet sker med organisationer. Inom området är regionernas rapporteringar övergripande. Endast Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Dalarna och Västra Götaland specificerar hur finansiering sker inom kompetensförsörjningsområdet. Exempelvis samråder Jämtland Härjedalen inom ramprojektet *Handelskraft* i syftet att genomföra kompetensutvecklingsinsatser för anställda, varslad och permitterad personal.

Resultat av samråd med organisationer

Elva regioner³⁶³ skriver mer detaljerat resultat som samverkan med organisationer har medfört eller förväntas medföra inom projekt och insatser. Fem regioner³⁶⁴ beskriver generella resultat angående medförda eller förväntade resultat som inte är kopplat till specifika insatser eller projekt. Vidare menar några regioner³⁶⁵ att resultat för samråd med organisationer är kopplat till förankring av inriktningar och prioriteringar i planer och strategier för att nå resultat i det regionala utvecklingsarbetet.

Östergötland skriver att "resultaten för Region Östergötlands samverkan med organisationer består huvudsakligen i förankring snarare än gemensamma projekt och gemensam finansiering".³⁶⁶

5.1.5 Samråd med näringsliv

Samtliga regioner nämner att samråd med näringslivet sker inom det regionala utvecklingsarbetet. Samverkan med näringsliv beskriver regionerna generellt sker med representanter från näringslivet/näringslivsorganisationer. Rapporteringen varierar i omfattning, från korta beskrivningar till detaljerade beskrivningar, om hur samråd genomförs och inom vilka områden regionerna samverkar

³⁶¹ Västmanland, Örebro.

³⁶² Dalarna, Gotland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Sörmland, Västra Götaland, Örebro.

³⁶³ Blekinge, Dalarna, Gotland, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Värmland.

³⁶⁴ Jämtland Härjedalen, Sörmland, Västerbotten, Östergötland, Kalmar.

³⁶⁵ Östergötland, Västra Götaland, Norrbotten, Dalarna, Skåne.

³⁶⁶ Östergötland, 2021.

med näringslivet. Tre regioner³⁶⁷ skriver uttryckligen att ingen gemensam finansiering sker med näringslivet, och två regioner³⁶⁸ anger att de inte har något ytterligare att rapportera. I två regioners³⁶⁹ återslag kan inte Tillväxtverket uttyda områden där gemensam finansiering har skett med näringslivet.

Coronapandemin

15 regioner³⁷⁰ beskriver att de samråder och samverkar med näringslivet för att skapa en överblick, ta fram analyser och samordnat aktörer för att mildra effekterna av coronapandemin.

Halland samverkar med olika organisationer inom besöksnäringen. Exempelvis tog regionen fram en applikation (App) i samverkan med näringslivet och de kommunala destinationerna. Appen syftar till att ge turister och invånare tillgång till besöksmål i Halland. Appen ger även varningar kring platser där det riskerar att bli trängsel. Vidare har Jönköping i samråd med flera av regionens hållbarhetskonsulter och företagsfrämjande systemet organiserat ett sex veckors långt hållbarhetsutbildningsprogram riktat till länets företag som drabbats under coronapandemin. Resultatet blev 20 nya hållbara produkt- och tjänsteidéer. Norrbotten beskriver att regionen införde omställningscheckar och investeringsstöd för företag att hantera effekterna av coronapandemin.

Norrbotten skriver under områden för gemensam finansiering med näringslivet:

Under pandemiåret har en stor del av företagens medfinansiering i utvecklingsprojekt fallit bort. De projekt som behållit företagens medfinansiering har haft koppling till länets basindustri som har utvecklats starkt under året.³⁷¹

Strategiska dokument och samråd

Tolv regioner³⁷² beskriver att de samråder med näringslivet vid framtagning och revidering av strategiska dokument och planer. Fyra

³⁶⁷ Blekinge, Dalarna, Halland.

³⁶⁸ Jämtland Härjedalen, Uppsala.

³⁶⁹ Västerbotten, Värmland.

³⁷⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

³⁷¹ Norrbotten, 2021.

³⁷² Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro.

regioner³⁷³ beskriver uttryckligen att de samråder med näringslivet i framtagning och revidering av regionala utvecklingsstrategier. Vidare nämner regionerna i återrapporteringen att arbetet med strategiska dokument såsom mat- och livsmedelsstrategier³⁷⁴, smart specialiseringsstrategier³⁷⁵ och handlingsplan för kompetensförsörjning³⁷⁶ sker i samråd med näringslivet.

Innovation och företagande

Tolv regioner³⁷⁷ beskriver samverkan med näringslivet inom områden kopplat till innovation, företagande och entreprenörskap. Exempelvis beskriver Skåne att samverkan med näringslivet sker inom bland annat forsknings- och innovationsrådet (FIRS) där sydsvenska industri- och handelskammaren samt ordföranden för klusterorganisationerna ingår. I nio regioners³⁷⁸ redovisningar går det att utläsa att gemensam finansiering har skett med näringslivet inom området. Utifrån en regions³⁷⁹ redovisning går det inte att uttyda om gemensam finansiering sker med näringslivet. Kronoberg beskriver att inom näringslivs- och innovationsområdet sker gemensam finansiering med näringslivet i arbetet med affärsutvecklingscheckar.

Attraktiva miljöer och tillgänglighet

Av redovisningen går det att utläsa att tio regioner³⁸⁰ samverkar med näringslivet inom området attraktiva miljöer och tillgänglighet. Västra Götaland och Västmanland beskriver att gemensam finansiering sker med näringslivet. Västra Götaland samverkar inom området hållbara transporter och Västmanland beskriver att regionen kraftsamlar inom elektrifiering, energi och elektromobilitet under arbetsnamnet *Electrification Hub*.

Inom området kulturella och kreativa näringar samt besöksnäringen går det att uttyda att åtta regioner³⁸¹ samverkar och samråder med

³⁷³ Dalarna, Jämtland Härjedalen, Uppsala, Västra Götaland.

³⁷⁴ Gotland, Sörmland.

³⁷⁵ Halland, Sörmland, Uppsala.

³⁷⁶ Örebro.

³⁷⁷ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

³⁷⁸ Norrbotten, Kronoberg, Sörmland, Västra Götaland, Uppsala, Skåne, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

³⁷⁹ Stockholm.

³⁸⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Kronoberg, Västmanland, Örebro, Västernorrland, Örebro.

³⁸¹ Gävleborg, Halland, Kalmar, Sörmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

näringslivet. Tre regioner³⁸² beskriver att gemensam finansiering sker med näringslivet inom området kulturella och kreativa näringar samt besöksnäringen. Exempelvis beskriver Örebro socialfondsprojektet *Besökskraft* med insatser för besöksnäringen som genomförs tillsammans med Västmanland och Östergötland.

Kompetensförsörjning

Tio regioner³⁸³ beskriver att de samråder med näringslivet inom området kompetensförsörjning. Dalarna, Gävleborg och Norrbotten beskriver att regionerna har samverkat med näringslivet inom kompetensförsörjningsområdet i samband med coronapandemin.

Tre regioner³⁸⁴ skriver att gemensam finansiering skett med näringslivet inom kompetensförsörjningsområdet. Vidare skriver Jönköping uttryckligen att gemensam finansiering med näringslivet inte har varit omfattande när det gäller regionala kompetensförsörjningsarbetet.

Norrbotten beskriver att samråd har skett med näringslivet i samband med framtagandet av kompetensförsörjningscheckar som syftar till att underlätta för företag att anlita utrikesfödd arbetskraft. Vidare har Norrbotten inom projektet *Samling för jobb och framtid* gjort kompetensutvecklingsinsatser riktade till branscher drabbade av coronapandemin.

Västernorrland har upphandlat en analys om vilka konsekvenser Northvolts etablering i Skellefteå kan komma få för Västernorrlands företag, både för kompletterande verksamhet samt ett negativt perspektiv kopplat till dränering av kompetens och arbetskraft.

Örebro beskriver att Handelskammaren Mälardalen har varit med i framtagandet av den regionala handlingsplanen för kompetensförsörjning.

Resultat av samråd med näringslivet

Majoriteten av regionerna³⁸⁵ redovisar resultat av samverkan med näringslivet och vad det har medfört eller förväntas medföra. Utifrån tre regioners³⁸⁶ beskrivningar kan inte Tillväxtverket uttyda något

³⁸² Kalmar, Västra Götaland, Örebro.

³⁸³ Dalarna, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

³⁸⁴ Västmanland, Västra Götaland, Örebro

³⁸⁵ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland. Halland skriver däremot att de inte har några resultat att redovisa

³⁸⁶ Skåne, Sörmland, Värmland.

resultat av samverkan/samråd med näringslivet. Även inom detta område är regionernas rapporteringar av varierade karaktär, från korta beskrivningar till detaljerade beskrivningar, och det vanligaste är att beskrivningarna görs på en övergripande nivå.

Regionerna beskriver att de övergripande resultaten som samverkan medför eller förväntas medföra är relaterat till att få kunskap och synpunkter från näringslivet för att anpassa insatser utifrån företagens behov.

Jönköping skriver:

Samverkan med näringslivet förväntas bidra till och säkerställa att insatser som genomförs inom ramen för det regionala utvecklingsuppdraget sker i linje med näringslivets behov och att det levereras på ett sådant sätt att det är åtkomligt för flertalet av företagen som kan ha intresse och behov av insatsen.³⁸⁷

Tio regioner³⁸⁸ beskriver att ett resultat av samråd med näringslivet är att fånga in behov av insatser för att mildra effekterna av coronapandemin. Exempelvis har Norrbotten under året gjort kartläggningar av företagens behov för att erbjuda rätt stöd till de drabbade branscherna. Vidare har Jämtland Härjedalen utifrån näringslivets behov startat en näringslivssupport för företagen för att klara verksamheten under rådande coronapandemi.

5.1.6 Sammanfattande analys

Samverkan mellan aktörerna i regionerna är en förutsättning för förankring och genomförandet av insatser för att bidra och uppfylla målen i den regionala tillväxtpolitiken. Exempelvis i framtagandet, revideringar och genomförandet av strategiska dokument/planer. Utifrån en jämförelse från förra årets rapport *Regionalt tillväxtarbete 2019*³⁸⁹ har samverkan fortsatt utvecklas mellan aktörerna, framför allt kopplat till coronapandemin.

I återrapporteringarna från regionerna och länsstyrelserna synliggör de coronapandemins effekter avseende samverkan/samråd mellan aktörerna. Flera regioner beskriver ett övergripande resultat och ett mervärde utifrån fler kontinuerliga möten för att mildra effekten av pandemin. Det har bland annat inneburit att tidigare mötesformer/samverkansformer har utvecklats och fördjupats.

³⁸⁷ Jönköping, 2021.

³⁸⁸ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Stockholm, Västerbotten, Örebro.

³⁸⁹ Tillväxtverket, *Regionalt tillväxtarbete 2019 – Insatser och resultat under det gångna året*, 2020.

Samverkan sker på både politisk- och tjänstepersonnivå samt inom sakområden som hanterar exempelvis områdena kompetensförsörjning, kommersiell service och näringsliv.

Samverkan mellan länsstyrelser och regioner fungerar väl såsom har beskrivits i tidigare års rapportering. Även i år går det att uttyda att flera länsstyrelser upplever att deras roll och mandat har förändrats, vilket har påverkat deras handlingsutrymme kopplat till regionala tillväxtmedel och de prioriteringar som regionerna gör.

Sammanfattningsvis beskriver regionerna att samverkan fungerar väl med aktörerna. Förra året med coronapandemin har gjort att regionerna har breddat samverkan med allt fler aktörer. Regioner och länsstyrelserna rapporterar att samverkan fortsätter utvecklas och sker mer kontinuerligt och inom fler sakområden. I kapitel 3.1 Det regionala utvecklingsansvaret redogör några regioner för utmaningar med samverkan med myndigheter.

Sammanfattning – Samverkan

- Regionerna och länsstyrelserna beskriver att samverkan/samråd har intensifierats med anledning av att hantera effekterna av coronapandemin.
- Samverkan fungerar väl och utvecklas mellan regioner och länsstyrelser, regioner och statliga myndigheter, regioner och kommuner, regioner och organisationer samt näringsliv.
- Samverkan är centralt i förankring och genomförande av det regionala tillväxtarbetet. Den är omfattande och sker inom många sakområden både på strategisk- och operativ nivå.
- Regionerna fortsätter samverka i stor utsträckning med organisationer och representanter från näringslivet.

6 Sammanställning av återrapportering 4 – Hållbarhet i det regionala tillväxtarbetet

Att stärka hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken har de senaste åren varit en tydlig ambition från regeringens sida. Inte minst genom det nya målet från 2019 för den regionala tillväxtpolitiken där området hållbar regional utveckling har fått en större tyngd: *Utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet.*

Regeringen gav därtill Tillväxtverket år 2019 i uppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling i det regionala tillväxtarbetet inklusive sammanhållningspolitiken som ett led i detta.

Återrapporteringskravet avseende arbetet med integration och mångfald i det regionala tillväxtarbetet har varit med från 2012, uppdraget om jämställd regional tillväxt från 2012, regional handlingsplan för att stärka klimat och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet från 2017. Kravet på att återrapportera arbetet med hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet infördes 2018.

6.1 Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet

Återrapporteringskravet avser punkt 4.1 i villkorsbeslutet för budgetåret 2020. Enligt 4 § förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete ska ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet vara en integrerad del i analyser, strategier, program och insatser i det regionala tillväxtarbetet. I *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020* framgår att hela Sveriges attraktionskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas tillvara på ett sådant sätt att det bidrar till en hållbar regional tillväxt och attraktionskraft. Det innebär bland annat att jämställdhets-, integrations, klimat och miljöperspektiven samt det ekonomiska perspektivet på ett tydligt sätt ska integreras i det regionala tillväxtarbetet.

Instruktionen för återrapporteringen består av att:

- Beskriva hur ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet integreras i det regionala tillväxtarbetet (i strategier, analyser, program och insatser).

Samtliga 21 regioner redovisar återrapporteringskravet vilket de även gjorde föregående år. Redovisningarna skiljer sig dock mycket åt i omfattning, struktur och detaljeringsgrad. En gemensam nämnare är hur framtagandet av en regional utvecklingsstrategi präglas av ambitionen att arbeta med Agenda 2030 med målsättningen en hållbar regional utveckling. I den fortsatta läsningen är det viktigt att ha med sig att regionerna redovisar delar av sitt hållbarhetsarbete även under andra återrapporteringskrav än 4.1. Detta är ett naturligt sätt att

arbета och rapportera då strategin för att uppnå hållbarhet i det regionala tillväxtarbetet är just hållbarhetsintegrering. Samtliga 21 regioner redovisar också sitt arbete med Agenda 2030 specifikt under återrappporteringskrav 6. Det är dock en utmaning att skilja återrappporteringskrav 4 och 6 åt då Agenda 2030 och arbetet med hållbar utveckling är odelbart, om än formulerade på olika sätt (17 mål eller tre hållbarhetsdimensioner).

6.1.1 Hållbarhetsintegrering av den regionala utvecklingsstrategin

Agenda 2030 och arbetet för en hållbar regional utveckling utgör centrala utgångspunkter för regionernas regionala utvecklingsstrategier. Alla regioner utom en³⁹⁰ rapporterar att de arbetat med hållbarhetsintegrering av den regionala utvecklingsstrategin, om än i olika faser. Se även kapitel 8 Erbjudande att redovisa arbete som bidrar till Agenda 2030.

- I Gävleborg har en regional utvecklingsstrategi 2020–2030 arbetats fram under 2018–2020 och pekar på tydlig riktning för en hållbar utveckling. Agenda 2030 är utgångspunkt i den analys som ligger till grund för strategin.
- Den regionala utvecklingsstrategin lyfter frågorna tydligt i Örebro. De övergripande målen i den regionala utvecklingsstrategin väver samman de tre hållbarhetsdimensionerna på följande sätt; God resurseffektivitet (ekologisk hållbarhet), Stark konkurrenskraft (ekonomisk hållbarhet) och Hög och jämlik livskvalitet (social hållbarhet).
- I förslaget till regional utvecklingsstrategi för Uppsala 2021–2024 är Agenda 2030 integrerad och strategin är tänkt att fungera som länets Agenda 2030 strategi.
- Den nya regionala utvecklingsstrategin på Gotland utgår från ett jämställdhets- och barnrättsperspektiv liksom ett geografiskt perspektiv med fokus på hela Gotland, landsbygdssäkring. Agenda 2030 är en utgångspunkt och de tre hållbarhetsdimensionerna genomsyras med utgångspunkten att social hållbarhet är målet, miljön sätter ramarna och ekonomin är ett medel för hållbar utveckling.
- Under 2020 har en hållbarhetsbedömning gjorts i Västra Götaland av förslaget på regional utvecklingsstrategi. Det har också arrangerats ett antal seminarier i samverkan med *Reväst* (plattform för kunskapsutbyte mellan offentlig sektor, näringsliv och akademi) där regionalt utvecklingsarbete belysts utifrån olika perspektiv, analyser och forskningsrapporter.

³⁹⁰ Ej Östergötland.

6.1.2 Hållbarhetsintegrering i andra strategier

Den regionala utvecklingsstrategin är den mest förekommande strategin i rapporteringarna som regionerna strävar efter att hållbarhetsintegrera. Det omnämns också en rad andra typer av strategier som har betydelse för det regionala tillväxtarbetet. Exempelvis är en cykelstrategi ur ett jämställdhetsperspektiv framtagen i Gävleborg och en regional cykelstrategi är under bearbetning i Sörmland. I Stockholm arbetas det med att ta fram en regional hållbarhetspolicy.

I Kronoberg är besöksnäringensstrategin särskilt framträdande och metoden som används här men även i den regionala utvecklingsstrategin kallas *Gröna tråden*. Arbetsmetoden innehåller de övergripande komponenterna: ett utmaningsdrivet arbetssätt där samhällsutmaningar sätts i centrum; ett kompetent ledarskap som leder till samverkan mot gemensamma mål; framsyn som skapar beredskap på lång sikt, samt mångfalds- och jämställdhetsintegrering.

6.1.3 Hållbarhetsintegrering i analyser

Samtliga regioner beskriver sitt hållbarhetsarbete utifrån olika metoder och tillvägagångssätt. Att bedöma de ibland kortfattade beskrivningarna i villkorsrapporteringarna om vad som kan kategoriseras som analys är komplext. Jämställdhetsanalyser och ett intersektionellt perspektiv framkommer tydligt hos vissa regioner såsom Värmland, Jönköping och Gävleborg som viktiga utgångspunkter för arbetet.³⁹¹ Hur regionerna arbetar specifikt med jämställdhet framgår i återsrapporteringskrav 4.2, se avsnitt 6.2 Jämställd regional tillväxt. Hälften av regionerna har mer eller mindre tydligt beskrivit sitt pågående analysarbete och vad det omfattar.³⁹²

- Östergötland har en särskild enhet för strategi och analys, direkt kopplad till området regional utveckling, som bland annat arbetar med integrering av hållbarhetsfrågor och kvalificerade samhällsanalyser.
- Sörmland gör en hållbarhetsanalys inför framtagande av sitt trafikförsörjningsprogram, en länstransportplan. Sörmland arbetar under 2020 med att ta fram en ny länstransportplan

³⁹¹ Intersektionalitet innebär att synliggöra hur olika maktordningar och diskrimineringsgrunder påverkar och förstärker varandra. En enskild maktordning kan inte förstås oberoende av andra. Tillväxtverket arbetar med intersektionalitet utifrån maktordningarna/analyskategorierna kön, ålder, utländsk bakgrund och plats inom regeringsuppdraget att *utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet*. (N2019/02162/RTL).

³⁹² Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Kalmar, Norrbotten, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

för det regionala transportsystemet. Länstransportplanen tar sin utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin och *Strukturbild för Sörmland*. Länstransportplanen är en av regionens insatser utifrån den regionala utvecklingsstrategin inom området tillgänglighet.

- Under 2020 upphandlades en konsult för att göra ett analysarbete kring Blekinges målsättningar och strategiska dokument för hållbar utveckling. Analysarbetet ska bland annat tydliggöra regionens viljeinriktning för hållbar utveckling, identifiera eventuella målkonflikter samt koppla målsättningar till internationella mål såsom Agenda 2030. Konsulten har även fått i uppdrag att utveckla en arbetsmetodik med ett mer coachande förhållningssätt till hållbar utveckling, vilken regionen ska kunna använda och applicera i det regionala tillväxtarbetet tillsammans med andra aktörer.

6.1.4 Hållbarhetsintegrering av program

Hälften av regionerna³⁹³ beskriver ett eller flera program som är föremål för hållbarhetsintegrering. Flera regioner³⁹⁴ nämner Europeiska regionalfonden som ett särskilt utpekat program att hållbarhetsintegrera. Inom Tillväxtverkets regeringsuppdrag och utlysning *Vägar till hållbar utveckling* där alla regioner medverkar, är hållbarhetsintegrering av Europeiska regionalfondsprogrammet ett obligatoriskt insatsområde. Andra program som nämns är trafikförsörjningsprogram i Kronoberg, hållbarhetsprogram i Uppsala, genomförandeprogram inför den regionala utvecklingsstrategin på Gotland och skogsprogram i Gävleborg och Västerbotten.

- Arbetet i Norrbotten präglas av att hållbarhetsintegrera programmet för Europeiska regionalfonden Övre Norrland 2021-2027. Agenda 2030 och hållbarhetsaspekter integreras i programförslaget som sedan skickas in till Näringsdepartementet. Programmet tar i sin grundläggande analys hänsyn till Agenda 2030, jämställdhet, klimatförändringar, integration och mångfald samt icke-diskriminering, samiskt inflytande och näringslivets omställning.
- Jönköping lyfter fram att i arbetet med att ta fram förslag på regionalfondsprogram för Småland och öarna är jämställdhetsutmaningen tydlig och ingår nu som ett av programmets prioriterade områden.

³⁹³ Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten.

³⁹⁴ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Norrbotten, Sörmland, Värmland.

6.1.5 Hållbarhetsintegrering av insatser

Hälften av regionerna³⁹⁵ lyfter i rapporteringen att coronapandemin försvårat förutsättningarna för det operativa arbetet med hållbarhetsintegrering. Samtliga regioner berör dock coronapandemin och dess effekter på ett övergripande plan, kopplat till det regionala tillväxtarbetet, fast under olika avsnitt i redovisningarna.

- Västernorrland skriver att coronapandemin har påverkat genomförandetakten i *Vägar till hållbar utveckling* både hos Tillväxtverket och regionerna. Men regionens bedömning är att de kommer kunna genomföra utpekade insatser och stärka det regionala utvecklingsarbetet samt bidra till målet om omställning för hållbar regional utveckling, i enlighet med Agenda 2030.
- I Norrbotten har särskilda hållbarhetsinsatser gjorts på grund av coronapandemin med syfte att stärka Älvsbyns näringsliv. Älvsbyn har drabbats dubbelt under året, dels av pandemin, dels av att Polarbröds bageri plötsligt ned och många arbetstillfällen försvann.
- Med anledning av den ekonomiska utvecklingen till följd av coronapandemin har Sörmland specialstuderat grupper utanför arbetsmarknaden som kan förväntas påverkas negativt. I fokus är till exempel ungdomar som varken arbetar eller studerar (UVAS) för vilka Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhälle Frågor (MUCF) varnat att situationen kan få stora konsekvenser.

Vägar till hållbar utveckling

Tillväxtverkets uppdrag av regeringen att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling i det regionala tillväxtarbetet kom igång med full kraft i början av 2020. Alla 21 regioner deltar i uppdraget och är beviljade medel för att bedriva regionala projekt.

Samtliga regioner redovisar regionala projekt inom Tillväxtverkets utlysning *Vägar till hållbar utveckling* i sina återsrapporteringar, men i väldigt varierande omfattning. Tillväxtverket har organiserat uppdraget på så sätt att alla ansöker om medel utifrån en modell om två egenvalda insatsområden och två obligatoriska.

Flertalet regioner³⁹⁶ är ambitiösa i sina beskrivningar av de två egenvalda insatsområdena och de två obligatoriska insatsområdena (hållbar finansiering och övergripande omställning). Ofta

³⁹⁵ Dalarna, Jämtland Härjedalen, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västernorrland, Örebro.

³⁹⁶ Stockholm och Västerbotten saknar beskrivningar av Vägar till hållbar utveckling.

förekommande insatser som tas upp inom *Vägar till hållbar utveckling* är hållbarhetsintegrering av bland annat företagsstöd³⁹⁷, medverkan i Glokala Sverige³⁹⁸, samverkan med andra aktörer³⁹⁹, framtidens besöksnäring⁴⁰⁰ samt utforskande arbetssätt⁴⁰¹ i relation till bland annat Agenda 2030.

- I Gävleborg genomförs en kartläggning av hur projektmedel och företagsstöd fördelas kopplat till alla tre hållbarhetsaspekterna. En viktig del är att se hur fördelningen skett utifrån ett jämställdhets- och intersektionellt perspektiv.
- Den regionala turismorganisationen i Västmanland erbjuder länets turismaktörer rådgivning för bättre gästupplevelse och en hållbar utveckling genom metoden *Swedish Welcome*. Rådgivningar utförs även i Värmland och Örebro län på uppdrag av de regionala turismorganisationerna.
- Inom ramen för uppdraget *Vägar till hållbar utveckling* i Västernorrland pågår omvärldsanalys och framtagande av en *roadmap* för hållbar besöksnäring, som under 2021 kommer kompletteras med kartläggning för certifiering av företag, produkter och tjänster. Den *roadmap* som tas fram ska visa vilka insatser som behöver genomföras av olika offentliga aktörer för att bistå besöksnäringen att bli hållbar i enlighet med länets utvecklingsstrategi. Detta arbete sker i nära samverkan mellan regionen, länets destinationer, kommuner, länsstyrelsen och företag inom besöksnäringen.
- I Kalmar är samverkan kring Agenda 2030 viktigt och därför instiftade Kalmar tillsammans med Länsstyrelsen ett Agenda 2030-råd där samtliga kommuner ingår. Syftet är att skapa förutsättningar för regionala aktörer att långsiktigt samverka för att uppfylla de globala målen.

Insatser med fokus på nationella minoriteter

Jämtland Härjedalen lyfter, som förra året, att de ser tydliga glapp när det kommer till att inkludera sydsamiska förutsättningar i det regionala tillväxtarbetet. De skriver att: "Vi skulle vilja bli pilotlän för att integrera urfolk i det regionala tillväxtarbetet. Det känns särskilt relevant kopplat till nationell nivåns ökade fokus på hållbarhet och

³⁹⁷ Gävleborg, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

³⁹⁸ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala.

³⁹⁹ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västra Götaland, Västernorrland, Östergötland

⁴⁰⁰ Kronoberg, Västmanland, Västernorrland, Västerbotten, Örebro.

⁴⁰¹ Gävleborg, Kronoberg, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

inomregionala skillnader.”⁴⁰² I årets redovisningar lyfter Västerbotten även fram *Aejlies*, ett samiskt kultur- och resecentrum i Tärnaby samt arrangemanget *AIMday – Hållbar utveckling i Sápmi* under samiska veckan i mars.

6.1.6 Sammanfattande analys

Samtliga regioner uppfyller kravet om att redovisa hur regionen har hållbarhetsintegrerat det regionala tillväxtarbetet. Dels genom stöd av Agenda 2030, dels genom de tre hållbarhetsdimensionerna social, miljö och ekonomisk hållbarhet. Det går att se en förflyttning i fråga om ökad ambition och strategiskt genomförande från föregående års villkorsrapportering. Med det sagt finns det fortfarande stora variationer i omfattning och struktur. Området är också komplext att redogöra för, särskilt när hållbarhetsperspektiven bör ingå i samtliga områden för åiterrapporteringen och allt inte går att återge under åiterrapporteringskrav 4.1 eller 6. Den sammantagna redovisade materian visar på att regionerna står inför ett mer intensifierat hållbarhetsarbete där de tre hållbarhetsdimensionerna och Agenda 2030 gemensamt kommer att styra riktningen framåt trots arbetets komplexitet.

I Norrbotten formuleras komplexiteten på följande sätt:

I och med regeringsuppdraget Hållbar regional utveckling, avser vi att finna stigar i den snårighet som uppkommer då de olika dimensionerna av hållbarhet ska hållas levande samtidigt. Det handlar i grund och botten om att synliggöra olika målkonflikter som uppstår och att göra medvetna val och prioriteringar utifrån dessa. Det är en utmaning att ta sig an omställningsarbetet på riktigt.

I Gävleborg sammanfattas utmaningen med hållbar utveckling så här:

Det regionala utvecklingsarbetet är under förändring, inte minst utifrån ett allt tydligare behov av omställning i riktning mot en hållbar utveckling. Det är en brådskande uppgift att integrera hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet. Detta för att möta samhällsutmaningar i form av strukturer som sätter hinder för samhällstransformation, till exempel pågående klimatkris, utarmning av den biologiska mångfalden samt ojämlikhet och bristande jämställdhet. Offentlig sektor och näringsliv behöver ställas om med hjälp av ökad inkludering och satsningar på hållbara produkter och innovationer.

Avslutande utmaningar för framtiden

Avslutningsvis vill Tillväxtverket lyfta fram några reflektioner kopplat till de utmaningar som vi finner i regionernas redovisningar. För det

⁴⁰² Jämtland Härjedalen, 2021.

första är coronapandemin en utmaning i arbetet med hållbar tillväxt både lokalt, regionalt och nationellt. Trots detta saknas analysen hos flera av regionerna om vilka risker pandemin skapar i deras projekt inom *Vägar till hållbar utveckling* och rent generellt kopplat till hållbart företagande och hållbar tillväxt. Vad händer med projekten och de planerade effekterna om regionerna inte klarar av att uppnå sina mål på grund av coronapandemins fortsatta framfart?

För det andra kommer regionerna att behöva utveckla sitt arbete med hållbar tillväxt och utveckling ytterligare. Det finns ett stort engagemang men regionerna behöver tillsammans med länsstyrelserna ta ett mer aktivt regionalt ledarskap för Agenda 2030. Utifrån de erfarenheter som uppdraget om att utveckla och stärka regionernas arbete med hållbar utveckling i det regionala tillväxtarbetet hittills medfört behöver det utvecklas en ökad regional kapacitet (kunskap, resurser, nätverk, handlingsförmåga) inom dessa frågor för att nå ökad operationalisering. Det är tydligt att regionernas hållbarhetsarbete kommit olika långt. Gemensamt för samtliga regioner är emellertid att den ekonomiska dimensionen av hållbarhet är den minst tydligt uttolkade och att det är en utmaning för de flesta regioner att integrera alla tre hållbarhetsdimensioner i hållbarhetsarbetet.

För det tredje så rekommenderar Tillväxtverket i rapporten *Decenniet för handling är nu*⁴⁰³ att fokus i den regionala tillväxtpolitiken ska ligga på att lösa samhällsutmaningar som identifierats i *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020*. I en utmaningsdriven regional utvecklingspolitik är samhällsutmaningarna i fokus. Detta tar regeringsuppdraget *att utveckla och stärka regionernas arbete med hållbar utveckling i det regionala tillväxtarbetet* fasta på i sitt metodutvecklande insatsområde kring styrning och ledning (kollegialt utbyte). Där används ett utmaningsdrivet arbetssätt för att utforska nya vägar och metoder att arbeta med hållbar utveckling i regional styrning. Ett par regioner utforskar exempelvis ett arbetssätt kring expeditioner, som Örebro och Kronoberg, medan andra arbetar med tjänstedesign eller andra systemorienterade arbetssätt.

Att arbeta med hållbarhet, trots att regionerna till stor del gör det i projektform, är en utforskande process i sig. *Vägar till hållbar utveckling* ska bidra till regional hållbarhetsintegrering av ordinarie styr- och ledningsprocesser samt policydokument, men även ifrågasättande av rådande samhällsstrukturer för långsiktigt hållbara resultat. Behovet av att olika samhällsnivåer och skilda aktörer gemensamt arbetar för en hållbar utveckling blir allt starkare. Relevansen av att tydligare prioritera hållbar utveckling och utgå ifrån

⁴⁰³ Tillväxtverket, *Decenniet för handling är nu – Så kan hållbarhetsarbetet inom den regionala utvecklingspolitiken stärkas*, 2021.

hållbarhet som en målbild för det regionala tillväxtarbetet blir därför allt viktigare.

Sammanfattning – Hållbarhetsintegrering

- Det finns en ökad ambition hos regionerna jämfört med tidigare år att arbeta med hållbarhetsintegrering i styr- och ledningsprocesser, policydokument och inom ramen för *Vägar till hållbar utveckling*. Men arbete återstår att göra och regionerna behöver ökad kapacitet för att ta nästa steg.
- De flesta regioner fokuserar på att hållbarhetsintegrera sina regionala utvecklingsstrategier men flera nämner också program, analyser och insatser där hållbarhet beskrivs som viktiga utgångspunkter. Särskilt Europeiska regionalfonden och arbetet med nästa strukturfondsperiod är föremål för hållbarhetsintegrering.
- Alla regioner deltar i Tillväxtverkets uppdrag *Vägar till hållbar utveckling*. Vanligt förekommande insatser är hållbarhetsintegrering av finansiering och företagsstöd, medverkan i Lokala Sverige, samverkan med andra aktörer, framtidens besöksnäring samt utforskande arbetssätt.
- Coronapandemin påverkar regionernas kapacitet att genomföra sina planerade hållbarhetsinsatser men endast hälften av regionerna reflekterar över detta i sina villkorsrapporter.

6.2 Jämställd regional tillväxt

Inom ramen för den regionala tillväxtpolitiken har regeringen ett särskilt mål för jämställd regional tillväxt. Målet är att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala tillväxtarbetet och få tillgång till tillväxtresurser.

Instruktionen för återsrapporteringen består av att:

- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med jämställd regional tillväxt under året och eventuella utmaningar.
- Ge exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation respektive faktiska eller förväntade resultat på kort och lång sikt.

6.2.1 Jämställd regional tillväxt – Insatser och utmaningar

Alla regioner beskriver att de genomför insatser som ska bidra till en jämställd regional tillväxt. På en övergripande nivå handlar det bland annat om att jämställdhet integreras i strategier, handlingsplaner och programdokument. Örebro skriver exempelvis att jämställdhet är en viktig utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin och det ska

genomsyra både strategin, handlingsplaner och de projekt som kopplas till den regionala utvecklingsstrategin.

Jämställdhet kopplat till finansiering

Många regioner⁴⁰⁴ uppger att de arbetar med jämställdhetsintegrering kopplat till olika typer av finansieringsverktyg. Exempelvis har Gävleborg gjort en kartläggning av hur projektmedel och företagsstöd fördelats i relation till de tre hållbarhetsaspekterna (miljö, mångfald och jämställdhet). De har bland annat titta på hur fördelningen av medel sker utifrån ett jämställdhets- och intersektionellt perspektiv.

Ett annat exempel är Uppsala som begär in kvalitativa texter och kvantitativ statistik per hel och halvår från de företagsfrämjande organisationerna som får regionala utvecklingsmedel.

Utöver ovanstående exempel används jämställdhet som ett kriterium vid beviljning av medel. Västra Götaland skriver exempelvis att jämställdhet är integrerat i strategin VG2020 och ska således genomsyra samtliga projekt som får stöd av regionen.

Insatser som utvecklar och stärker regionernas verksamhet

En majoritet av regionerna⁴⁰⁵ genomför insatser som syftar till att utveckla och stärka det egna arbetet. Det handlar bland annat om att utveckla metoder och arbetssätt som tillämpar jämställdhetsperspektivet i styrning, ledning och operativt arbete med utgångspunkt i den regionala planerings- och uppföljningsprocessen.

Inte sällan lyfts dessa insatser inom ramen för Tillväxtverkets uppdrag, och regionernas erbjudande, *Vägar till hållbar utveckling*.⁴⁰⁶

Några regioner⁴⁰⁷ redovisar att de deltar i Sveriges kommuner och regioners benchmarkingsprojekt som syftar till att bidra till högre kvalitet i verksamheten och stärka genomförandet av Agenda 2030.

Ett annat exempel är Jönköpings beskrivning av att arbetet med jämställd tillväxt tar sin utgångspunkt i den regionala jämställdhetsplattformen JÄJ.⁴⁰⁸ Jämtland Härjedalen har tagit fram en kort webutbildningsfilm om jämställdhet och intersektionella

⁴⁰⁴ Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁰⁵ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁰⁶ Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

⁴⁰⁷ Halland, Värmland, Västerbotten.

⁴⁰⁸ JÄJ är en regional portal som finns till för att lyfta goda exempel på jämställdhetssatsningar i Jönköpings län och hur ett ökat fokus på jämställdhet kan förbättra en mängd olika saker.

perspektiv. För att hålla kunskapen levande och bli påmind om att inkludera perspektiven i de insatser som genomförs ska medarbetarna genomföra utbildningen årligen.

Exempel på satsningar som bidrar till utvecklingen i länet

Utöver de insatser som stärker och utvecklar regionernas eget arbete genomför de även en mängd insatser som bidrar till utvecklingen i länet. Det handlar bland annat om att delta i och bevilja utvecklingsprojekt som syftar till att bidra till en jämställd regional tillväxt.

Några exempel:

- I Norrbotten genomförs projektet *Jämställdhet och digitalisering för ökad konkurrenskraft, Develoopen*. Projektet verkar för en ökad mångfald på länets arbetsplatser och stimulerar en breddad rekrytering. Inom projektet arbetas ett verktyg fram som ska hjälpa företag och företagsfrämjare att styra mot ett hållbart företagande, framför allt med den sociala och ekonomiska dimensionen, där jämställdhet, inkludering, mångfald och integration är centralt.
- Skåne finansierar *Jämställd Utveckling Skåne* som utvecklar och sprider kunskap om hur jämställdhet påverkar regional utveckling och tillväxt. *Jämställd Utveckling Skåne* har bland annat haft dialog med Skånes klusterorganisationer och stödaktörer kring konkreta verktyg för att inkludera jämställdhet i tillväxtarbetet.
- I Västmanland drivs projektet *Transmission*. Projektet bidrar till den regionala utvecklingsstrategins målområde *ett nyskapande Västmanland genom hållbar tillväxt* där det anges att nyindustrialisering genom förnyelse- och omställningsarbete, automation och digitaliseringen ska ha skapat starka och nya förutsättningar för god konkurrenskraft.

Utmaningar

Några regioner⁴⁰⁹ beskriver att coronakrisen påverkat arbetet. Det handlar exempelvis om att ambitionsnivåerna justeras eller att genomförandet av insatserna ställts om.

Värmland skriver exempelvis att "Det är lätt att glömma bort jämställdhet i kristider, men medvetna satsningar för att förhindra detta har gjort att vi analyserats insatser och faktaunderlag utifrån kön."⁴¹⁰

⁴⁰⁹ Halland, Dalarna, Jönköping, Norrbotten Värmland, Västernorrland, Västra Götaland.

⁴¹⁰ Värmland, 2021.

Att projektfansiera långsiktigt förändringsarbete lyfts också som en utmaning. Blekinge skriver exempelvis:

Insikterna vi fått i projektet jämställd regional tillväxt tillämpar vi i allt vi gör. Exempelvis vid val av bilder i kampanjen Tänk om?!. Det är dock en utmaning när vi inte har projektmedel att prioriterade riktade insatser och hålla i gång de processer som vi har haft igång. De här långsiktiga utmaningarna kräver långsiktigt fokus. När vi inte har dedikerade resurser till frågorna tappar vi i genomförandekraft.⁴¹¹

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Nästan alla regioner⁴¹² har i sina redovisningar beskrivit hur insatserna direkt eller indirekt bidrar till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Exempelvis handlar det om att beskriva vilket målområde, prioritering eller utmaning som insatsen ska bidra till eller medverka till att lösa.

Halland skriver att deltagandet i Sveriges kommuner och regioners satsning modellregioner bidrar till den regionala utvecklingsstrategins prioritering *ett jämställt Halland*. Ett annat exempel är Sörmland som beskriver att statistikunderlaget *På tal om kvinnor och män Sörmland 2020* bidrar till den övergripande målsättningen om *ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa och utan orättfärdiga skillnader* i den regionala utvecklingsstrategin.

Några regioner beskriver hur arbetet bidrar till andra strategier och målsättningar inom det regionala tillväxtarbetet. Exempelvis tar Stockholms arbete utgångspunkt i *Ett jämställt Stockholm – Länsstrategi för jämställdhetsintegrering 2018–2020*. Där arbetet leds av Länsstyrelsen i Stockholm.

Resultat

Majoriteten av regionerna⁴¹³ beskriver prestationer inom området. Generellt handlar det om prestationer som bidrar till ökad kunskap, exempelvis genom kartläggningar, utbildningar och publikationer. Det handlar även om att skapa och upprätthålla nätverk såsom digitala träffar och event.

Andra prestationer som lyfts är att skapa och sprida verktyg som underlättar eller förstärker jämställdhet inom det regionala tillväxtarbetet. I sin redovisning beskriver Kronoberg verktyget vagavaljayrke.se. Verktyget syftar till att stödja lärare, studie- och

⁴¹¹ Blekinge, 2021.

⁴¹² Blekinge, Stockholm, Västerbotten, Uppsala och Västernorrland har valt att göra andra kopplingar.

⁴¹³ Blekinge, Gotland, Gävleborg Halland, Jönköping Kronoberg Norrbotten, Skåne, Uppsala, Värmland Västmanland, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

yrkesvägledare, handledare, rektor eller andra verksamhetschefer att utmana stereotypa föreställningar och normer kring tjejers och killars karriärsväl.

Ett annat exempel är Östergötland som gett ett uppdrag till Almi Företagspartner Östergötland AB att ha ett särskilt fokus på att nå kvinnor som deltagare i insatser i högre grad.

Några regioner⁴¹⁴ redovisar inte prestationer lika tydligt som andra. Exempelvis beskriver både Jämtland Härjedalen och Västra Götaland förväntade resultat. Stockholm och Västerbotten beskriver inga prestationer och Kalmars prestationer är svår att tolka som prestationer.

Dalarna skriver:

En utmaning under året har varit att arbetsbelastningen inom förvaltningen har varit hög. Programskrivning och framtagande av en ny regional utvecklingsstrategi i kombination av särskilda insatser som covid-pandemin krävt, har prioriterats. Detta har gjort att vissa processer och arbeten behövt läggas åt sidan. Därför har inga särskilda insatser inom området genomförts under året.⁴¹⁵

En majoritet av regionerna⁴¹⁶ beskriver effekter på kort och lång sikt. Generellt handlar det om ökad medvetenhet, bättre insikt och synliggörande.

Exempel på konkreta effekter som redovisats är:

- Fler kvinnor i ledande positioner inom industrin.⁴¹⁷
- Fler kvinnor som tar del av rådgivningsinsatser.⁴¹⁸
- Bättre förändringslogik.⁴¹⁹
- Bättre beslutsunderlag.⁴²⁰
- Fler kvinnor som tar del av företagsstöd.⁴²¹

Avseende effekterna på lång sikt handlar det generellt om ökad jämställdhet exempelvis inom arbetsmarknaden eller i länet som sådant.

⁴¹⁴ Dalarna, Jämtland Härjedalen Kalmar, Stockholm, Västerbotten och Västra Götaland.

⁴¹⁵ Dalarna, 2021.

⁴¹⁶ Alla utom Dalarna; Stockholm och Uppsala.

⁴¹⁷ Västmanland.

⁴¹⁸ Östergötland.

⁴¹⁹ Örebro.

⁴²⁰ Värmland.

⁴²¹ Västerbotten.

6.2.2 Sammanfattande analys

Alla regioner svarar på åiterrapporteringskravet, dock skiljer sig redogörelserna åt. Några regioner lämnar utförliga redogörelser och lämnar flera exempel på insatser som de själva eller andra genomför med stöd från dem. Andra regioner skriver endast ett par meningar som beskriver arbetet.

De arbete som genomförs har sin grund i regionernas tidigare arbete och arbetet kopplas till regeringsuppdraget, och erbjudandet, hållbar regional utveckling.

Övergripande kännetecken för 2020 är att regionerna genomför insatser som både stärker det egna arbetet och andra aktörers arbete att bidra till en jämställd regional tillväxt.

Regionernas arbete delas upp i följande övergripande områden, insatser som bidrar till att:

- Jämställdhetsintegrera strategiskt viktiga strategier och program.
- Utveckla och stärka den egna verksamheten för att bidra till målsättningen att kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala tillväxtarbetet och få tillgång till tillväxtresurser.
- Genomföra insatser som bidrar till att motverka en könssegregerad arbetsmarknad, exempelvis inom vård och omsorgsområdet.
- Ta fram och utveckla kunskap inom området.

Coronakrisen har medfört att regionerna ställt om och digitaliserat genomförandet. Krisen lyfts delvis som en utmaning för genomförandet, framför allt kopplat till nätverksverksamheten.

Sammanfattning – Jämställd regional tillväxt

- Regionerna redovisar sina insatser och prestationer i varierande omfattning med olika ambitionsnivå.
- Regionerna arbetar både med att utveckla sin egen verksamhet och med att stärka och stödja andra aktörers arbete.
- Regionerna redovisar en bredd av insatser som både syftar till att jämställdhetsintegrera strategier och program men även som syftar till att utveckla metoder och arbetssätt som stärker andras arbete. Andra områden är hantering av projektmedel och företagsstöd.
- Coronakrisen har medfört att regionerna ställt om arbetet.
- Arbetet kopplas samman med uppdraget, och erbjudandet, *Vägar till hållbar utveckling* i hög utsträckning.

6.3 Integration och mångfald

En nationell strategi för hållbar tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 framhåller att det är centralt att arbeta för integration och tillvaratagande av alla människors kompetens, kreativitet och entreprenörskap i hela landet. Det innebär att integrationsperspektiven på ett tydligt sätt integreras i det regionala tillväxtarbetet.

Instruktionen för återrapporteringen består av att:

- Kortfattat beskriva hur regionen arbetat med integration och mångfald under året och eventuella utmaningar.
- Ge exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation respektive faktiska eller förväntade resultat på kort och lång sikt.

Sammanställningen för 2020 visar att samtliga regioner gör insatser inom området. Dock varierar regionernas redovisningar sett till innehåll och omfattning. En del regioner hänvisar i sina redovisningar om integration och mångfald till andra avsnitt, främst samverkan med andra aktörer och kompetensförsörjning.

6.3.1 Integration och mångfald – Insatser och utmaningar

Samtliga regioner⁴²² redovisar insatser på området integration och mångfald. Redovisningarna skiljer sig åt i innehåll och omfattning, från mycket kortfattade redovisningar till något mer utvecklade och beskrivande återsrapporteringar. Regionerna rapporterar insatser inom integration och mångfald främst kopplat till

kompetensförsörjning och samverkan. Insatser kopplat till kultur och fritid, attraktiva miljöer och tillgänglighet, entreprenörskap och företagande förekommer, men i betydligt mindre utsträckning. Med andra ord är integrations- och mångfaldsfrågan föremål för andra strategiska sammanhang snarare än att vara ett eget område och stuprör. Som Halland uttrycker det är arbete med integration och mångfald "en fråga om inkludering och öppenhet som berör alla delar av samhället".⁴²³ Halland kopplar integrations- och mångfaldsinriktat arbete till frågor som kompetensförsörjning, boende, fysisk planering, attraktivitet, företagande, folkhälsa, kultur, demografi och demokrati.

Tillväxtverket kategoriserar regionernas redovisningar utifrån de vanligaste inkomna rapporteringarna enligt nedan. Under kategorin övriga insatser ges ett antal exempel på insatser som genomförs inom andra återsrapporteringsområden.

- Kompetensförsörjning
- Samverkan
- Övriga insatser

Kompetensförsörjning

Regionernas insatser som främjar integration och mångfald är av betydelse för utveckling av strukturer och arbetssätt för långsiktigt kompetensförsörjningsarbete. Kompetensförsörjning är ett utpekat område i den nationella strategin, vilket avspeglas som ett prioriterat område i de regionala utvecklingsstrategierna. 18 regioner⁴²⁴ genomför integrationsrelaterade insatser för stärkt kompetensförsörjning. Av återsrapporteringarna framgår att regionernas arbete med integration och mångfald kopplat till kompetensförsörjning främst åsyftat till att öka inkludering på

⁴²² Jämtland Härjedalen har med anledning av lågt flyktingmottagande under 2020 inte prioriterat insatser inom integration och mångfald. I stället refererar regionen till det arbete som genomförts inom hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet. Jämtland Härjedalen fortsätter utveckla arbete med integration och mångfald bland annat inom ramen för projektet *Vägar till hållbar utveckling*.

⁴²³ Halland, 2021.

⁴²⁴ Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

arbetsmarknaden för målgruppen utrikesfödda samt att möta rådande kompetensbrist i företag.

Sju regioner⁴²⁵ anger insatser som avser att inkludera olika grupper med svag ställning på arbetsmarknaden till att närma och etablera sig på arbetsmarknaden.

Sedan 2015 driver Gävleborg partnerskapet *Integration Gävleborg* tillsammans med flera aktörer. Syftet är att bidra till en social hållbar samhällsutveckling, genom att samordna, stärka och utveckla arbetet med integration i Gävleborg. Under 2020 beviljades partnerskapet medel ur Asyl-, migrations- och integrationsfonden för att bedriva kunskapsprojektet *Integration Gävleborg 2.0* inom fokusområdet *Arbete och egen försörjning*. Gävleborg driver också projektet *Nya eXtra stöd i Gävleborg*, som bygger vidare på resultat och erfarenheter från det avslutade projektet *eXtra stöd i Gävleborg*. Projektet riktar sig främst till utrikesfödda personer men också till personer med en funktionsnedsättning som medför en minskad arbetsförmåga och därmed står långt ifrån arbetsmarknaden.

Blekinge genomför insatser inom kompetensförsörjning för att få upp andelen utrikesfödda som arbetar. Projektet *Kompetensintegration* utvecklar metoder för att underlätta för utrikesfödda att komma in på arbetsmarknaden. En insikt från projektet är att större fokus behöver läggas på att stötta arbetsgivare. Blekinge och Skåne driver ett gemensamt socialfondsfinansierat projektet med fokus på kompetensförsörjningsinsatser för personer i utsatt ställning på arbetsmarknaden i samband med coronapandemin. Projektet pågår under 2020–2022 och fokuserar bland annat på kompetensutveckling med digitala förtecken. Blekinges klusterorganisationer såsom Techtank, Blue Science Park, NetPort Science Park och Blekinge Business Incubator är genomförare tillsammans med motsvarande organisationer i Skåne.

Som ett led i att möta rådande kompetensbrist i företag med behov av kompetens inom data och systemvetenskap syftar projektet *Match IT* i Skåne att genom matchning av nyanlända och utrikesfödda med utbildningsbakgrund inom dessa två områden åtgärda kompetensbristen hos arbetsgivare i branschen. Projektet syftar vidare till att utveckla en uppskalningsbar metod som kan implementeras i större skala och inom fler bristyrken. Medverkande arbetsgivare får därigenom tillgång till kompetens samt en ökad kunskap om breddad rekrytering och vinsterna med mångfald. Utvecklingsprojektet *Integration och tillväxt Västernorrland* som pågick under 2017–2020 syftade till att skapa tillväxt i länets näringsliv genom att ta tillvara utrikesföddas kompetens. Insatserna riktades därför till företag och utrikesfödda för att matcha kompetens

⁴²⁵ Gävleborg, Halland, Jönköping, Norrbotten, Sörmland, Västra Götaland, Östergötland.

utifrån företagens behov och därmed öka förutsättningen för tillväxt hos företagen.

Samverkan

Samtliga regioner redovisar samverkan kring integration och mångfald. Antingen i löptext, tabellform eller genom att hänvisa till andra avsnitt i återrapporteringen, främst samverkan med andra aktörer. Regionernas insatser inom samverkan på integrations- och mångfaldsområdet fokuserar med anledning av corona främst på att kraftsamla kring frågor som rör främjande av arbetsmarknadsintegration av utrikesfödda på regional nivå. Det handlar också om insatser där samverkan specifikt lyfts fram som ett medel för förbättrad integration i regionen. De generella dragen är att regionerna genomfört insatser för att utveckla samverkan för utbyte av erfarenheter och kunskap samt för att samordna och genomföra insatser på integrationsområdet. Några exempel är:

- Sörmland och Länsstyrelsen samverkar bland annat kring kompetensutveckling och integration med utgångspunkt från den regionala utvecklingsstrategin och Agenda 2030.
- Gotland deltar i ett strategiskt nätverk med Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Uppsala universitet Campus Gotland samt Länsstyrelsen. Nätverket samordnar genomförandet av arbetet för att förverkliga Gotlands integrationsstrategi som sträcker sig fram till 2023.
- Uppsala tillhandahåller *Forum för en inkluderande arbetsmarknad* som syftar till att samla kommuner och myndigheter med nyckelfunktionen för att nyttja socialfondens medel för kompetensförsörjning och inkluderande arbetsmarknad.
- *Arbetsmarknadssamverkan Kronoberg* är en samverkansstruktur inom arbetsmarknadsfrågor för kommuner och myndigheter i Kronoberg. Den syftar till att gemensamt möta befintliga utmaningar inom arbetsmarknad och integration. Målen för arbetet kopplas direkt till *Strategisk överenskommelse för Kronobergs län 2019–2025, Mottagande och etablering i arbets- och samhällsliv*.
- Dalarna deltar i samverkan med Högskolan Dalarna och Uppsala universitet i det europeiska forskningsprojektet *MATILDE* finansierat av EU:s forsknings- och innovationsprogram Horisont 2020. Projektet syftar till att undersöka hur migration inverkar på utvecklingen på lokal nivå och sammanhållningen i bergs- och glesbygdsområden samt vilka socioekonomiska effekter migrationen har på dessa områden. Målet är att identifiera faktorer som kan förbättra integrationen och den lokala utvecklingen.

Övriga insatser

Regionerna redovisar insatser inom integration och mångfald även i andra delar av återrapporteringen. Till exempel lyfter Jönköping under avsnittet om innovation projektet *Vart i hela världen är världen på väg* som syftar till att stärka näringslivets möjligheter till omställning i spåren av corona. Målet är att på kort sikt förmå näringslivet att påskynda arbetet med det omställningsarbete som måste göras för att på lång sikt bli en långsiktigt hållbar och innovativ tillväxtregion. Resultatet är bland annat ett jämställt och jämlikt näringsliv präglad av mångfald. Projektet *Entreprenörskap för sociala innovationer i Kronoberg* ska på kort sikt bidra till ökad kompetens och kunskap om socialt företagande, ny samverkan och samarbeten för att möta viktiga samhällsutmaningar inom områden integration, kriminalitet, återbruk och hållbarhet.

Strukturbild Sörmland utgör en del av den regionala utvecklingsstrategin i Sörmland och är ett exempel på integrations- och mångfaldsfrämjande insats inom området attraktiva miljöer och tillgänglighet. Sörmland arbetar mot målsättningen om attraktiva miljöer för invånare, företag och besökare. En utmaning i den fysiska planeringen är att skapa fler bostäder för de som är nya i Sörmland eller har svagare ställning på bostadsmarknaden. Som ett led i att främja integration och mångfald lyfts vikten av att bygga bostäder med olika bostadstyper, storlekar och upplåtelseformer för alla samhällets grupper. Projektet *Delmos – Minska och motverka segregation* i Skåne ska bidra till ökad kunskap och möjligheter att genom fysisk planering minska och motverka segregation.

På kulturområdet sker samverkan vid behov mellan regionen och Länsstyrelsen i Örebro. Samverkan avser frågor som rör kulturmiljö, kulturarv och integration. Länsstyrelsen projektfinansierar bland annat ett integrationsprojekt med fokus på familjecentraler och integration. Integrationsprojektet *Alla barns rätt till kultur* visar på behovet av ökad etnisk mångfald i Örebros kulturliv och vikten att utgå från målgruppen i utvecklingsarbete. Nationell verksamhet *Konsten att delta* som handlar om matchningsinsatser mellan nyanlända professionella kulturskapare och etablerade professionella kulturskapare i Örebro finns kvar men är vilande till följd av effekterna av corona. I Västerbotten genomförs flera insatser inom kulturområdet som fokuserar på mångfald, inkludering, hbtq-frågor och mänskliga rättigheter, främst inom ramen för regionala biblioteksverksamheten.

Utmaningar

Några regioner⁴²⁶ lyfter utmaningar i genomförandet av insatser på området integration och mångfald. Det förändrade migrationsläget under 2020 har gjort att Dalarna haft varierande resurser och

⁴²⁶ Dalarna, Kalmar, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Västernorrland.

prioriteringar på området under året. Ett minskat mottagande av nyanlända i Dalarna gör att det blir svårare att få med kommuner och andra aktörer i en regional kontext. Jämtland Härjedalen hänvisar till ett lågt flyktingmottagande i regionen som skäl till att deltagande på området inte prioriterats under 2020. Några utmaningar Västernorrland lyfter är att många nyanlända flyttat ut från länet till andra delar av Sverige, att Migrationsverket stängt ner flera särskilda boenden som erbjudits nyanlända i kommuner samt svårigheterna att exempelvis anpassa utbildningsinsatser till utrikesfödda.

En annan utmaning som lyfts är den självklara kopplingen mellan effekterna till följd av corona och regionernas behov att prioritera insatser som möter akuta behov och utmaningar. Bland andra hade Jönköping svårigheter till följd av corona i form av förseningar kopplat till aktiviteter och insatser i flera av sina projekt med fokus på integration och mångfald. Kalmar anger att "arbetet med integration och mångfald har haft en något undanskymd plats under året då pandemin hamnat i fokus."⁴²⁷ Norrbotten intensifierar å andra sidan arbetet inom flera områden, däribland integration och mångfald. Genom samverkan och överenskommelse mellan civila samhället och offentlig sektor arbetar regionen med att ta fram en överenskommelse mellan civilsamhället och aktörer på regional och lokal nivå.⁴²⁸ Mycket av det arbetet berör integration och mångfald eftersom berörda aktörer samverkar i fråga om insatser inom området. Syftet är att bidra med ökad kunskap om befintlig samverkan samt lyfta möjligheter och utmaningar kopplat till samverkan mellan civilsamhället och offentlig sektor.

Övriga utmaningar som lyfts är avsaknad av systematiskt arbetssätt med tydligt avdelade resurser på mångfaldsområdet delvis beroende på att mångfaldsbegreppet är brett och används i olika betydelser. Varierad kunskap om vilka krav rollen som regionalt utvecklingsansvariga ställer inom integration och mångfald är en annan utmaning som tas upp kopplat till genomförandet av insatser inom integration och mångfald.

Insatsernas bidrag till måluppfyllnad

18 regioner⁴²⁹ redovisar hur insatsen bidragit till fastställda mål i ett antal strategier. Några exempel på strategier är regionala utvecklingsstrategier, integrationsstrategier, kompetensförsörjningsstrategier, tillväxtstrategier, med flera.

⁴²⁷ Kalmar, 2021.

⁴²⁸ Arbetet bedrivs i projektform genom det så kallade SÖK-projektet som finansieras av Norrbotten och länsstyrelsen.

⁴²⁹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

Regionerna rapporterar en hyfsad bredd av insatser och mål i tabellen gällande integration och mångfald. Från mer strategiska insatser, som arbetet med programmeringen inför kommande strukturfondsperiod, till enskilda projekt. Sett till de mål som regionerna refererar att insatserna bidragit till, är det oftast till det som berör kompetensförsörjning och ökat arbetskraftsutbud, livskvalitet och attraktionskraft, jämställd och jämlik arbetsmarknad.

En mindre del av regionernas insatser kopplar till andra strategiska mål. Kronoberg relaterar till exempel projektet *Entreprenörskap för sociala innovationer* till insatsområde 1. Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation i Europeiska regionala utvecklingsfonden för Småland och öarna. Inom ramen för programmeringen inför kommande strukturfondsperiod anger Gävleborg att programförslaget i sin grundläggande analys tagit hänsyn till Agenda 2030, jämställdhet, klimatförändringar, integration, mångfald och icke-diskriminering, samiskt inflytande och näringslivets omställning.

Resultat

Under integration och mångfald redovisar 18 regioner⁴³⁰ resultat i form av effekter på kort och/eller lång sikt. Spridningen mellan regionernas svar är omfattande liksom i vilken utsträckning resultaten är beskrivna.

Effekter som redovisas på kort sikt avser främst kunskapshöjande insatser om faktorer som påverkar arbetsetablering av utrikesfödda samt en stärkt samverkan mellan relevanta aktörer regionalt som kan bidra till en effektivare etablering av nyanlända och utrikesfödda på arbetsmarknaden och samhället. Halland och Gotland redovisar också hälsofrämjande effekter för målgruppen nyanlända och utrikesfödda. Resultatet i Halland ska bland annat bidra till att synliggöra och utveckla det psykosociala stödet för målgruppen.

Effekter som redovisas på lång sikt avser främst ökad sysselsättningsgrad och minskat försörjningsstöd i grupper som idag står långt ifrån arbetsmarknaden, implementering av arbetssätt, metoder och samverkansformer som skapar bättre förutsättningar för etablering och inkludering samt en förbättrad integration och kompetensförsörjning. Kronoberg lyfter också ökad kompetens och kunskap om socialt företagande, ny samverkan och samarbeten för att möta viktiga samhällsutmaningar inom områden integration, kriminalitet, återbruk och hållbarhet som en viktig effekt som ska uppnås på lång sikt. Generellt förväntas insatser medföra effekter i

⁴³⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland. Gävleborg, Jämtland Härjedalen och Uppsala hänvisar till kompetensförsörjning och samverkan.

form av förbättrad arbetskraftsförsörjning genom att kompetens och innovationskraft hos nyanlända och utrikes födda bättre tas tillvara.

Det rapporteras också om resultat som bidrar till effekter hos målgruppen i insatser kopplat till kompetensförsörjning. I Norrbotten förväntas lärcentrautveckling i alla kommuner bidra med bättre möjligheter för nyanlända att utifrån egna förutsättningar ta steget in på arbetsmarknaden och/eller vidareutbilda sig.

6.3.2 Sammanfattande analys

Regionernas arbete inom integration och mångfald handlar precis som föregående år framför allt om insatser för ökad samverkan och insatser kopplat till kompetensförsörjning. Det är beaktansvärt att regionernas arbete med integration och mångfald också kopplas till frågor som rör boende, fysisk planering, attraktivitet, företagande, folkhälsa, kultur, och i förekommande fall till demokrati och demografi.

Regionernas huvudsakliga målgrupper för insatser på området integration och mångfald består av nyanlända, utrikesfödda och i förekommande fall unga. Tillväxtverket förstår att regionernas målgrupper främst är grupper vars ställning på arbetsmarknaden ytterligare försvagats till följd av den ekonomiska kris som corona medfört under 2020. Tillväxtverket noterar därtill att regionernas arbete med socialt företagande lyfts i enstaka fall som ett verktyg för att möta viktiga samhällsutmaningar inom områden integration, kriminalitet, återbruk och hållbarhet. Tillväxtverket ser positivt på det i och med de positiva samhällseffekter som socialt företagande kan bidra med.

Det noteras att regionerna fortsätter utveckla strategisk samverkan för att samordna, stärka och utveckla arbetet med integration och mångfald på flera områden inom regionen. Tillväxtverket konstaterar att arbetet i det avseendet handlar inte minst om att identifiera kontext där integration och mångfald kan ha en ordinarie plats. Samverkansaktörer som nämns är främst länsstyrelsen och kommuner och i andra fall även lärosäten, andra regioner, statliga myndigheter och aktörer från näringslivet och civilsamhället.

Åtterrapporeringarna vittnar vidare om att regionerna ser integration och mångfald som föremål för andra strategiska sammanhang snarare än att vara ett eget område och stuprör. Det i sig bedömer Tillväxtverket vara en bidragande omständighet till att regionernas arbete med integration och mångfald även redovisas under andra områden för återrapporering. Regionernas arbete med Agenda 2030, uppdragen Hållbar utveckling och Socialt entreprenörskap stärker integrations- och mångfaldsperspektivet ytterligare.

Det förändrade migrationsläget som kännetecknats av minskat mottagande av nyanlända i regionerna har i förekommande fall lett till att det blivit svårare att kraftsamla kring integration med andra

aktörer i en regional kontext. Att vända befolkningsutvecklingen där nyanlända och utrikesfödda flyttar ut från vissa regioner till andra delar av Sverige ställer krav på att intensifiera arbete med insatser för ökad attraktivitet.

Effekterna till följd av corona har onekligen påverkat regionerna och deras arbete på integrationsområdet. Tillväxtverket noterar två betydande inriktningar i det hänseendet. Å ena sidan har några regioner valt att till följd av försvårande omständigheter orsakade av pandemin prioritera ner integrations- och mångfaldsfrämjande insatser till förmån för andra akuta insatser. Tillväxtverket konstaterar samtidigt att pandemins negativa inverkan på arbetsmarknaden å andra sidan medfört än större kraftsamling kring kompetensförsörjning på integrations- och mångfaldsområdet. Åtterrapporteringarna tyder på att regionerna i allt väsentligt intensifierat sysselsättningsfrämjande insatser med fokus på utrikesfödda och andra grupper med svag ställning på arbetsmarknaden.

Att arbeta med integration, mångfald och en social hållbar samhällsutveckling i stort är högaktuellt nu i och med krisen till följd av corona. Det i sin tur kräver att regionerna liksom vi själva behöver vara mer snabbfotade och förändringsbenägna i en alltmer föränderlig omvärld. Det finns behov av att hitta nya vägar för att skapa och sprida kunskap på integrations- och mångfaldsområdet, hitta smartare sätt att jobba för att vara effektiva, och utveckla samverkan och samarbeten – både internt och externt.

Sammanfattning – Integration och mångfald

- Målgrupperna för regionernas insatser på området integration och mångfald är i huvudsak nyanlända, utrikesfödda och i förekommande fall unga.
- De flesta integrations- och mångfaldsstärkande insatserna görs inom kompetensförsörjningsområdet med syfte att stärka målgruppernas kompetens och förutsättningar på arbetsmarknaden samt att arbetsgivare bättre ska kunna tillvarata kompetensen hos målgrupperna.
- Majoritet av regionerna arbetar med att vidareutveckla strategisk samverkan på regional nivå för att samordna, stärka och utveckla arbetet med integration och mångfald.
- Regionerna ser integration och mångfald som föremål för andra strategiska sammanhang och som ett genomgående perspektiv i de insatser som görs.

6.4 Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet

I nationella strategin framkommer det bland annat att arbetet i kommuner och regioner avseende regionala och lokala strategier,

program och mål inom klimat-, miljö- och energiområdena är viktigt.⁴³¹ Återrapporteringskravet gäller det pågående uppdraget om att ta fram och genomföra en *Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet för perioden 2017–2020*.

Instruktionen för återrapporteringen består av att:

- Kortfattat beskriva hur genomförandet av den regionala handlingsplanen för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet har bedrivits under året och eventuella utmaningar.
- Ge exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation respektive faktiska eller förväntade resultat på kort och lång sikt.

Samtliga 21 regioner redovisar, i varierande omfattning och inriktning, information som relaterar till återrapporteringskravet.

Rapporteringen är närliggande med redovisningarna som framkommer i avsnitt 6.1 Hållbarhetsintegrering i det regionala tillväxtarbetet.

6.4.1 Insatser och utmaningar

Den regionala handlingsplanen för att integrera klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet syftar till att få ett ökat genomslag för dessa perspektiv i strategier, program och insatser inom det regionala tillväxtarbetet.

Sex regioner⁴³² anger att genomförandet av handlingsplanen har stärkts och/eller fortsätter genom insatsen *Hållbara stöd i Vägar till hållbar utveckling*⁴³³. Skåne beskriver att arbetet som skulle följas upp genom handlingsplanen samt utvecklingen av metoder och verktyg för att integrera klimat- och miljöperspektiven kommer att genomföras inom ramen för insatsen *Vägar till hållbar utveckling*. Det är viktigt att se hållbarhetsperspektiven helhetligt som ett verktyg för prioritering i tillväxtarbetet.

Fyra regioner⁴³⁴ anger specifikt att arbetet med handlingsplanen fortsätter genom genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Gävleborg framhäver att handlingsplanen har varit viktig för att sätta fokus på vad inom klimat- och miljöområdet som är centralt för det regionala tillväxtuppdraget och att kommande

⁴³¹ En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020.

⁴³² Gotland, Gävleborg, Jönköping, Norrbotten, Skåne, Västernorrland.

⁴³³ Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

⁴³⁴ Gotland, Gävleborg, Västernorrland, Västra Götaland.

regionala utvecklingsstrategi pekar ut cirkulär ekonomi och ett transportsystem baserat på förnybara drivmedel som områden att arbeta vidare med.

Tio regioner⁴³⁵ nämner samarbetet med länsstyrelsen som en betydande del i genomförandet av handlingsplanen. Majoriteten av dessa regioner lyfter särskilt upp det gemensamma energi- och klimatstrategiska arbetet. Östergötland beskriver att ett stort fokus lagts på att tillsammans med Länsstyrelsen bygga upp en gemensam plattform och arbetssätt för det regionala energi- och klimatstrategiska arbetet. Västernorrland anger att det goda samarbetet med Länsstyrelsen för att samordna strategier, program och planer är avgörande för att gemensamt kunna åstadkomma en hållbar omställning. Västernorrland föreslår även att länsstyrelsernas uppdrag i regleringsbrevet borde förtydligas när det gäller hur länsstyrelserna ska samverka med lokala och regionala aktörer för ett stärkt klimat- och miljöarbete i förhållande till den regionala tillväxtpolitiken.

Vad gäller utmaningar i genomförandet av handlingsplanen rapporterar Jämtland Härjedalen att den uppsökande verksamheten, som är en viktig del av genomförandet av handlingsplanen, påverkas av den rådande pandemin. Detta är en utmaning samtidigt som det möjliggör för fler att delta vid till exempel digitala seminarier. Blekinge anger att avsaknad av personalresurser med kompetens inom klimat- och miljöfrågor är en utmaning.

Stockholm rapporterar att handlingsplanen har resulterat i en uppdaterad bild av hur klimatarbetet fortlöper i regionen men att genomförandet innebär en viss utmaning då regionen inte har ensam rådighet över alla berörda delar. Gotland redogör att inga av handlingsplanens planerande interna aktiviteter är genomförda på grund av otillräckliga personella resurser.

Insatsernas bidrag till måluppfyllnad

Samtliga 21 regioner anger att insatser bidrar till mål i den regionala utvecklingsstrategin. Kronoberg rapporterar bland annat att insatsen om hållbart byggande och träbyggnad bidrar till prioritering 4 i den regionala utvecklingsstrategin om att utveckla en innovativ region och ett brett näringsliv samt målformuleringen om att klimatpåverkan ska minska. Information om vilka fastställda mål som uppnås framgår dock inte i alla insatser.

Resultat

Samtliga 21 regioner redovisar exempel på insatser som har genomförts som en del av handlingsplanen, förväntade och/eller

⁴³⁵ Halland, Kalmar, Norrbotten, Sörmland, Uppsala, Västra Götaland, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

uppnådda resultat framför allt för insatser som regionen stödjer, medfinansierar, driver alternativt har kännedom om. Några exempel på resultat följer nedan.

Västmanland rapporterar om en framtagen modell för att integrera miljöaspekten i projekt som beviljas av regionala tillväxtmedel. Effekten av framtagandet leder till att fler projekt arbetar med miljöfrågor även om huvudsyftet är något annat. Det ger också större förståelse för vikten av att arbeta med klimat- och miljöfrågor i projekten.

Norrbotten har genomfört en regional elnätsanalys som kortsiktigt förväntas ge ökad regional kunskap och samverkan inom Norrbottens elförsörjning och långsiktigt att den bidrar till att skapa en hållbar elförsörjning som kan försörja kommunernas och industriernas energibehov.

I Värmland får företag hjälp med energieffektivisering samt med att hitta åtgärder för att minska sin energianvändning. Den förväntade långsiktiga effekten är att regionen uppnår målet om att bli klimatneutralt.

Kronoberg, i samarbete med Kalmar, driver Trähuskolan som syftar till att öka kunskapen om träbyggnader och minskad klimatpåverkan från byggnation. Effekterna förväntas leda till ökad kunskap om hållbart byggande och på längre sikt minskad klimatpåverkan och ökad resurseffektivitet.

6.4.2 Sammanfattande analys

Redovisningarna pekar på att handlingsplanerna genomförs i samtliga regioner, men i varierande omfattning och inriktning. Detta ligger i linje med sammanställningen av det regionala tillväxtarbetet 2019 i vilken också samtliga regioner redovisade insatser.

Det verkar vara i övergripande processer såsom revideringar av regionala utvecklingsstrategier som klimat- och miljöperspektiven integreras. Det är därmed svårt att utläsa om de listade insatserna följer regionernas handlingsplaner. Flera regioner rapporterar insatser som handlar om metoder och verktyg för att integrera klimat- och miljöperspektiven som en tvärgående fråga i projekt- och företagsstöd såväl som olika kompetenshöjande insatser inom miljö-, klimat- och energiområdet.

Redovisningarna visar att miljö, klimat och energifrågorna fortsatt genomsyrar det regionala tillväxtarbetet i allt högre utsträckning med koppling till mål som konkurrenskraft, resurseffektivitet och minskad klimatpåverkan. Samarbetet med länsstyrelsen, med betoning på det klimat- och energistrategiska arbetet, lyfts upp av många regioner. Redovisningarna påvisar också att regionerna arbetar mer med samtliga hållbarhetsperspektiv, där miljö och klimat är en del, i den

regionala tillväxtpolitiken. Insatsen *Hållbara stöd i Vägar till hållbar utveckling*⁴³⁶ nämns av flera regioner som betydelsefullt.

De flesta insatser som redovisas har bäring på energi, energieffektivisering och förnybar energi; hållbara transporter; cirkulär ekonomi och hållbart byggande. På samma sätt som i 2019 års sammanställning ger rapporteringarna intryck av att insatserna som medfinansieras av Europeiska regionalfonden utgör en betydande del av regioners insatser på området. Redovisningarna omfattar insatser som drivs av regioner men också av andra regionala aktörer och bygger på en bred samverkan inom miljö-, klimat- och energifrågor med kommuner, länsstyrelser, näringsliv, akademi och myndigheter.

Några regioner rapporterar att handlingsplanen har lett till att miljöperspektivet har lyfts fram i större utsträckning i det ordinarie tillväxtfrämjande arbetet än tidigare samt att medvetenheten om behovet och nyttan av att arbeta med miljö- och klimatperspektivet har ökat. Handlingsplanen verkar också för en del regioner gett en mer samlad bild av det pågående miljö- och klimatarbete.

Utmaningarna som regionerna nämner är bland annat brist på personella resurser, avsaknad av kompetens inom miljö- och klimatområdet, prioriteringar mellan olika sakområden samt om svårigheten att redovisa klimat- och miljöperspektiven specifikt då integrering av samtliga hållbarhetsperspektiv också krävs.

⁴³⁶ Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).

Sammanfattning – Regional handlingsplan för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven

- Handlingsplanerna för att integrera och stärka klimat- och miljöperspektiven i det regionala tillväxtarbetet genomförs i samtliga regioner, men i varierande omfattning och inriktning.
- Samarbetet med länsstyrelsen, med betoning på det klimat- och energistrategiska arbetet, lyfts upp av många regioner.
- De flesta insatser som redovisas har bäring på energi, energieffektivisering och förnybar energi; hållbara transporter; cirkulär ekonomi och hållbart byggande.
- Redovisningarna påvisar att regionerna arbetar mer med samtliga hållbarhetsperspektiv, där miljö och klimat är en del, i den regionala tillväxtpolitiken.
- Några regioner rapporterar att handlingsplanen har lett till att miljöperspektivet har lyfts fram i större utsträckning i det ordinarie tillväxtfrämjande arbetet än tidigare samt att medvetenheten om behovet och nyttan av att arbeta med miljö- och klimatperspektivet har ökat.
- Redovisningarna omfattar insatser som drivs av regioner men också av andra regionala aktörer och bygger på en bred samverkan inom miljö-, klimat- och energifrågor med kommuner, länsstyrelser, näringsliv, akademi och myndigheter.
- Utmaningarna som regionerna nämner är bland annat brist på personella resurser, avsaknad av kompetens inom miljö- och klimatområdet, prioriteringar mellan olika sakområden.

7 Sammanställning återrapportering 5 – Arbetet med att analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet

I detta kapitel beskrivs regionernas arbete med analys, uppföljning och utvärdering. Den regionala tillväxtpolitiken är ett tvärsektoriellt politikområde som kräver samverkan både vertikalt och horisontellt. Ett grundläggande antagande inom regional tillväxtpolitik är att centrala samhällsutmaningar som globalisering, klimatförändringar, demografisk utveckling och social sammanhållning kräver en ansats som sträcker sig över styrnivåer (lokal, regional, nationell och internationell nivå) och sektorsområden (privat/offentligt samt över olika politikområden). Därför verkar den regionala tillväxtpolitiken över flera olika utgiftsområden i statsbudgeten och har medfinansiering från olika aktörer och finansieringskällor som en central genomförandeprincip. En stor del av genomförandet sker genom projektverksamhet, som ofta beskrivs som en "katalysator" eller ett smörjmedel. Med relativt små medel genomför aktörer i tid och rum begränsade insatser som ska bidra till långsiktiga, strukturella förändringar. Detta genom att testa och ta fram nya lösningar och arbetssätt som efter avslutade projekt ska tas tillvara i ett större sammanhang.

Utvecklingsperspektivet för med sig ett behov av lärande på alla nivåer. Vilka resultat som uppstår av insatserna, vad som fungerar, för vem och under vilka förutsättningar är exempel på centrala frågeställningar i det regionala tillväxtarbetet. Behovet av lärande i sin tur medför ett behov av systematiskt arbete med analys, uppföljning och utvärdering.⁴³⁷

Såväl EU-kommissionen som regeringen, den senare i *En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020*, lyfter också fram analyser, uppföljning och utvärdering som centrala verktyg för lärande och ett effektivt, resultatnriktat genomförande av den regionala tillväxtpolitiken. Förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete anger att de regionalt tillväxtansvariga aktörerna ska följa utvecklingen i länet och analysera, följa upp och utvärdera det regionala tillväxtarbetet i länet. Arbetet med analyser, uppföljning och utvärdering ska ske löpande, systematiskt och långsiktigt.⁴³⁸

Återrapporteringskravet består av två frågeställningar samt en tabell där analyser, uppföljningar och utvärderingar ska listas baserat på typ av aktivitet, om det finansierats helt, delvis eller inte alls av anslag 1:1,

⁴³⁷ Se exempelvis Tillväxtverket, *Politik för utvecklingskraft i hela Sverige, Rapport 0257*, 2018 och Tillväxtverket, *Uppföljning med fokus på resultat – Slutrapport för arbetet med ett nytt nationellt uppföljningssystem för projektverksamhet med finansiering från anslag 1:1, Regionala tillväxtåtgärder*, 2019.

⁴³⁸ 16 § förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete.

samt hur erfarenheter och kunskap tagits till vara. Frågeställningarna är formulerad enligt nedan.

- Beskriv kortfattat hur arbetet har genomförts. Beskriv även eventuella utmaningar i genomförandet.
- Finns det en plan eller strategi för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering för regionen?

Samtliga regioner har svarat på återrappporteringskravet. Förutsättningarna för arbetet ser olika ut rent resursmässigt i regionerna beroende på storlek, vilket även påpekas i återrappporterarna.⁴³⁹

Årets återrappportering kännetecknas av ändrade prioriteringar från regionernas sida på grund av coronapandemin. Samtliga regioner har behövt omprioritera och använda en del resurser för snabba kortsiktiga analyser kopplat till coronas effekter i regionen.

Nedanstående sammanställning av svaren bygger på regionernas redovisningar och de tabeller som beskriver vilka analyser, uppföljningar och utvärderingar som gjorts, se bilaga 7.

7.1.1 Plan eller strategi för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering

I år har Tillväxtverket ställt frågan *Finns det en plan eller strategi för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering för regionen?*

Elva⁴⁴⁰ av 21 regioner har svarat att de har en etablerad plan för analys, uppföljning och utvärdering. I de flesta fall revideras analysplanen i samband med arbetet med den regionala utvecklingsstrategin där lärande från tidigare år har en viktig roll för den regionala utvecklingen.

Sju⁴⁴¹ av de 10 regioner som i dagsläget inte har en analys- och uppföljningsplan svarar att arbetet för att upprätthålla ett ramverk för systematiskt arbete med uppföljning och utvärdering är på gång. De resterande tre regionerna⁴⁴² gör årliga prioriteringar över vilka analyser, uppföljningar och utvärderingar som ska göras utöver uppföljningen av den regionala utvecklingsstrategin och andra årliga rapporter.

⁴³⁹ Av Blekinge, Jämtland Härjedalen.

⁴⁴⁰ Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Gotland, Kalmar, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁴¹ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala.

⁴⁴² Blekinge, Halland, Östergötland.

7.1.2 Beskrivning av arbetet

I sammanställningen har Tillväxtverket ändrat något i kategoriseringen från tidigare år, baserat på att det kan vara svårt att avgöra det långsiktiga arbetet baserat på årliga avrapporteringar. Frågan kring huruvida regionen arbetar utifrån en plan har dock inkluderats, vilket redovisats ovan. Sedan är ansatsen att definiera om det finns gemensamma drag i regionernas arbete.

Tidigare i kapitlet nämns att regionerna har olika förutsättningar för att bedriva analys-, uppföljnings- och utvärderingsarbete av resursskäl. Utöver detta bör det beaktas att beskrivningarna från regionerna skiljer sig åt vad gäller omfattning och detaljgrad, vilket gör att jämförelse mellan olika regioner bör göras med viss försiktighet. Generellt finns en hög ambitionsnivå vad gäller arbetet med analys, uppföljning och utvärdering. År 2020 har dock varit extremt på många sätt och vis på grund av coronapandemin. Drygt hälften av regionerna⁴⁴³ nämner i sin beskrivning av 2020 års arbete utmaningar och nya uppdrag på grund av detta. Det har krävts omprioriteringar för att kunna följa vilka konsekvenser pandemin får i länen och dess omvärld.

När det handlar om analys, uppföljning och utvärdering är lärande en viktig aspekt. Hur tas kunskaperna vidare för att stärka det kommande arbetet? I 2020 års redovisning beskriver 10 regioner⁴⁴⁴ hur de arbetar strategiskt med lärande och hur det ska hanteras i verksamheten. Nedan kommer ett antal exempel på detta. De är kortfattat beskrivna, men mer information går att hitta i bilaga 7.

- I Östergötland har det genomförts en distansutbildning i att leda processer för att öka kunskapen om framgångsrika projektprocesser och utbyta erfarenheter kring arbetet med projektlogik, planering, styrning, genomförande och uppföljning.
- Region Norrbotten skriver att inom ramen för den övergripande regionala utvecklingsstrategin tar regionen fram delstrategier och en av dem är en lärandeplan. Under 2020 kompletterades denna lärandeplan med en finansieringsstrategi. Strategin visar hur regionen vill använda sina regionala utvecklingsmedel, individuellt eller i kombination med finansiering från EU-fonder eller finansieringskällor. Den beskriver sammanhållningspolitiken, 1:1-anslaget, medfinansiering, styrande strategier och planer från EU-nivå till regional nivå. Den beskriver även prioriteringar, hållbar utveckling, länets geografi, projekttider,

⁴⁴³ Dalarna, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁴⁴ Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland, Örebro.

samhandling, förändringslogik, handläggarens roll och bedömning av inkomna ansökningar samt regionalt lärande.

Vilka system och ramverk finns för att kunna driva arbetet med analys, uppföljning och utvärdering? I 2020 års rapportering beskriver samtliga regioner vilka strukturer de har för att nå resultat. Det kan handla om vilka verktyg som finns och vilken organisation som upparbetats för att kunna hantera frågorna.

Som exempel går att nämna följande regioners arbete:

- Region Västernorrland har ett digitalt verktyg vid namn Hypergene, vilket är ett uppföljningsverktyg för regionens organisation. Verktyget är planerat att implementeras i verksamheten under vintern 2020–2021 vilket inleds med utbildningsinsatser för strateger, analytiker och projektledare. Genom ett digitalt uppföljningsverktyg får regionen en gemensam möjlighet att likvärdigt logga tidiga insatser och också följa dessa. Genom att notera när tidiga insatser eventuellt blir gemensamma utvecklingsprojekt med medfinansiering ur 1:1-anslaget Regionala tillväxtåtgärder går det också att se i vilken omfattning initiativ drivs vidare i ordinarie processer och när regional och annan finansiering används. Hypergene ger också regionen möjlighet att systematiskt följa insatser och satsningar som inte finansieras av 1:1-anslaget och därmed inte kan loggas och följas i Nyps2020.
- I Kalmar har under 2020 analysfunktionen bedrivit ett utvecklingsprojekt som resulterat i metodutveckling, kompetensutveckling och inköp av nya data. En rutin för beställning av analys har etablerats och rutinen ska säkerställa att analysfunktionen kommer in i ärendeprocessen i rätt skede samt underlätta samordning och prioritering av analysbehov.

Samarbete över regiongränserna nämns av tämligen många regioner.⁴⁴⁵ Det kan handla om nätverk för analys eller ett förstärkt lärande. Förutsättningarna för att driva uppföljnings-, utvärderings- och analysarbete skiljer sig åt mellan regionerna, betänkandes deras skilda ekonomi. Att samarbeta mellan regionerna kan vara ett sätt att stärka arbetet med mer resurser. Det kan även vara ett sätt att generellt förstärka arbetet och dela kunskaper och information.

⁴⁴⁵ Blekinge, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kronoberg, Värmland, Västernorrland, Västmanland, Örebro.

7.1.3 Genomförda insatser

De vanligaste typerna av insatser är olika former av analyser, utredningar och/eller kartläggningar inom ett brett spektrum av områden.

Samtliga regioner har under 2020 styrt om resurser till snabba analyser av effekter av coronapandemi i regionen (30 av 313 åiterrapporterade insatser), ofta med fokus på näringslivet. Örebro och Västra Götalandsregionen är de som i störst utsträckning har åiterrapporterat coronarelaterade analyser och uppföljningar.

Det strategiska arbetet med regionala utvecklingsstrategier genomförs under 2020 i 12⁴⁴⁶ av 21 regioner. I dessa analyser ligger fokus på kunskap och nulägesanalys för framtagande av uppdaterade strategier.

Vanligt förekommande är analyser kring näringsliv, arbetsmarknad och kompetensförsörjning, som utgör ungefär 20 procent angivna genomförda insatser under 2020. Exempel på sådana analyser följer nedan.

- Dalarna har gjort en analys av effekter på arbetsmarknad och befolkning som en följd av en eventuell etablering av Google. I samverkan med Invest in Dalarna och Avesta kommun har Raps prognosverktyg använts för att ta fram prognoser på hur antal sysselsatta och invånare förändras som en följd av en eventuell etablering i Horndal. Arbetet är på experimentstadiet än så länge så ingen rapport har ännu publicerats publikt. Det främsta syftet har dock varit att ta fram underlag för planering samt att bedöma effekter av denna typ av etablering. Förhoppningen är att kunna göra fler etableringsanalyser framöver.
- Västernorrland har tagit fram ett kunskapshöjande underlag för affärsutvecklingsprogram inom Smart industri 2.0 och publicerat rapporten *Digital Transformation i Västernorrland - En intervjuserie om företagsledares egna berättelser*.
- *Utbildning i Östergötland – statistik om olika utbildningsformer i Östergötland*. För att bidra till kunskapsuppbyggnaden på området började Östergötland under 2020 publicera en interaktiv rapport på webben med statistik om olika utbildningsformer (grundskola, gymnasieskola, vuxenutbildning, yrkeshögskola, högskola) i länet. Spridning på kompetensförsörjningsdagen samt i olika nätverk.

Andra återkommande teman i mer än hälften av regionerna⁴⁴⁷ är hållbarhet, integration och jämlikhet. Dessa analyser har som syfte att

⁴⁴⁶ Blekinge, Gotland, Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁴⁷ Dalarna, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Uppsala, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

sprida kunskap och ligga till grund för strategiska beslut. Några exempel är:

- Västmanland har analyserat arbetsetableringen för utrikesfödda kvinnor i regionen och producerat fördjupad kunskap om arbetsintegrering för utrikesfödda och deras behov för etablering på arbetsmarknaden.
- Gävleborg har tagit fram ett underlag i arbetet med den regionala innovationsstrategin och utvecklingen av fossilfria energilösningar i kollektivtrafiken med insatsen *Tillkommande förnyelsebar fordonsenergi i Gävleborg*.

För mer än en tredjedel av regionerna⁴⁴⁸ ligger analysfokus också på smart specialisering och kunskapsunderlag för kommande strategier inom smart specialisering. Östergötland har bland annat publicerat en tematisk utvärdering av arbetet med strategi för smart specialisering (S3) som omfattar 11 projekt. Utvärderingen presenterar strategins betydelse för näringslivet, innovationsstödsystemets roll i samband med strategin och strategins hållbarhet.

När det gäller uppföljningar och utvärderingar är de inte lika många till antalet som analyserna. 17 regioner⁴⁴⁹ har angett att de genomfört uppföljningar och utvärderingar. Sju regioner⁴⁵⁰ har i sin uppräknings av aktiviteter nämnt att de har gjort utvärderingar.

Kopplat till tillväxtarbetet kan tre typer av insatser urskiljas, från lägsta till högsta aggregeringsnivå: uppföljning och/eller utvärdering av enskilda projekt, av insatsportföljer samt tillväxtarbetet på övergripande nivå. I årets redovisning har ett mindre antal angett uppföljningar av enskilda projekt⁴⁵¹. Emellertid bör det noteras att de insatser regionerna angett inte är en helhetsbild av verksamheten, utan en exemplifiering av arbetet. Med största sannolikhet har fler regioner gjort dessa uppföljningar, men valt att inte redovisa dem. Det kan också handla om omprioriteringar på grund av coronapandemin. Nio regioner⁴⁵² redovisar att de har gjort uppföljningar eller utvärderingar av insatsportföljer. Tolv regioner⁴⁵³ redovisar att de har

⁴⁴⁸ Kalmar, Kronoberg, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁴⁹ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁵⁰ Gävleborg, Jönköping, Västernorrland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁵¹ Blekinge, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Västerbotten, Västernorrland, Örebro, Östergötland.

⁴⁵² Blekinge, Gävleborg, Halland, Kalmar, Norrbotten, Värmland, Västerbotten, Östergötland, Västra Götaland.

⁴⁵³ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Värmland, Västra Götaland, Örebro.

följt upp arbetet med den regionala utvecklingsstrategin eller det regionala utvecklingsarbetet på en övergripande nivå.

En insatsportfölj kan bestå av insatser med exempelvis gemensam tematisk inriktning (till exempel innovation), stödtyper (projektverksamhet eller företagsstöd) eller som genomförs av en viss typ av aktörer (till exempel klusterorganisationer). Exempel på regioner som har arbetat med detta är:

- Gävleborg har framställt *Möjligheternas region – beviljade projektmedel och företagsstöd 2019*, vilken används för att synliggöra och inspirera till användning av anslag 1:1.

Bland de regioner som har genomfört uppföljning eller utvärdering av insatsportföljer är aggregerade uppföljningar av företagsstödens effekter vanligast.

Uppföljningar eller utvärderingar som rör tillväxtarbetet på övergripande nivå, exempelvis hur det är organiserat eller genomförs redovisas för tolv regioner⁴⁵⁴. Några exempel är:

- Blekinge tar årligen fram, som ett led i uppföljningsarbetet av den regionala utvecklingsstrategin, en rapport som presenterar utvecklingen för de mål och indikatorer som finns i den regionala utvecklingsstrategin *Attraktiva Blekinge*. Uppföljningen är en del av det analysarbete som Blekinge bedriver i syfte att följa utvecklingen i länet utifrån de förutsättningar som finns just där.
- I Örebro's årliga uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin har fem samhällsutmaningar identifierats. Dessa samhällsutmaningar beskrivs utifrån de tre hållbarhetsdimensionerna. Uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin behandlar prioriterade områden, handlingsplaner, projekt och indikatorer.

7.1.4 Finansiering av insatser – 1:1 medel

I tabellen där regionerna har listat sitt arbete inom området anges om aktiviteten helt eller delvis har finansierats av anslag 1:1.

Det är ungefär 43 procent av de återrapporterade insatser som har genomförts helt eller delvis med finansiering från anslag 1:1. Dessa insatser består till störst del av analyser (78 procent), följd av uppföljningar (16 procent) och utvärderingar (6 procent). Detta speglar fördelningen av insatser oavsett typ av finansiering. De insatser som är helt eller delvis finansierade av 1:1-medel är delvis tematiska analyser kring till exempel hållbarhet, näringsliv, kompetensförsörjning, infrastruktur och delvis arbete med den regionala utvecklingsstrategin, uppföljning och utvärderingar av

⁴⁵⁴ Blekinge, Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Värmland, Västra Götaland, Örebro.

projekt samt analysarbete kring Europeiska social- och regionalfonden och smart specialisering.

Exempel på analys som har finansierats av 1:1-medel är:

- Region Värmland har gjort en genus- och jämställdhetsanalys inom för regionen viktiga branscher, såsom skoglig bioekonomi. De kommer följa upp regeringens jämställdhetspolitiska mål på den regionala nivån, men även göra kvalitativa analyser av tre övergripande områden med stor bäring på den ojämställda värmländska arbetsmarknaden.
- Mobildataanalys av rörelsemönster i Västernorrland. Underlaget ska ligga till grund för påbörjade och kommande trafikupphandlingar för buss och tåg.

De flesta uppföljningar som har finansierats av 1:1-medel under 2020 är årliga uppföljningar av företagsstödet och uppföljningar av indikatorer som regioner har tagit fram i sina regionala utvecklingsstrategier. Hållbarhet är ett område som återkommer i flera av återrapporteringarna⁴⁵⁵, exempel på insatser är följande:

- Östergötland har gjort en utvärdering av projektet *Hållbara transporter i Östergötland*. Utvärderingens syfte, enligt regionen, var att samla erfarenheter kring hur projektet genomfördes samt vad man kan dra för lärdomar inför framtida projekt. Flera betydande resultat har uppnåtts som innebär potentiell långsiktig samhällsnytta inom och utanför regionen.
- Norrbotten har gjort en kartläggning och uppföljning av arbetet med genomförandet av Agenda 2030. Även Kalmar har gjort en uppföljning av Agenda 2030 på regional nivå.

Ett antal regioner⁴⁵⁶ har genomfört insatser med 1:1-finansiering kopplat till coronapandemin. Det går att notera att de flesta coronarelaterade analyser har gjorts med andra medel än 1:1.

7.1.5 Lärande från analyser, uppföljningar och utvärderingar

Samtliga regioner redovisar i någon utsträckning att erfarenheter och kunskap har tagits till vara, men hur det ser ut skiljer sig åt mellan regionerna. Västerbotten beskriver inte hur resultat från de genomförda analyserna tas tillvara.

Samtliga regioner redovisar att erfarenheter och kunskap ska bilda underlag till verksamhetsplanering/reviderade eller nya strategier, såsom utvecklingsstrategier, sektoriella strategier eller inför programmeringsarbetet kopplat till nästa programperiod för

⁴⁵⁵ Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Uppsala, Västernorrland, Östergötland.

⁴⁵⁶ Dalarna, Kronoberg, Värmland, Västerbotten.

strukturfonderna. Cirka 29 procent av de rapporterade insatserna syftar till att ta fram underlag som ska ligga till grund för regionens strategiarbete eller för politiska beslut. Ytterligare 9 procent är kunskapsunderlag för snabba beslut för coronaåtgärder.

Cirka 29 procent av de 313 återrapporterade insatserna syftar huvudsakligen till kunskapsspridning och kunskapsutveckling, främst i Gävleborg, Uppsala och Västernorrland.

Slutligen rapporterar samtliga regioner att cirka 20 procent av arbetet består av löpande rapportering.

7.1.6 Sammanfattande analys

År 2020 präglades till stor del av den pågående coronapandemin. Den har inneburit att regionerna fått ställa om sitt arbete och lagt mer analysresurser på coronarelaterade frågor. Detta har gjort att utvecklingsarbetet har stannat upp och fått skjutas på framtiden i många fall.

Den regionala tillväxtpolitikens breda inriktning och genomförande ställer stora krav på välutvecklade system för analys, uppföljning och utvärdering som genererar gemensamt lärande hos aktörer på såväl regional som nationell nivå. 18 regioner anger att de har, eller arbetar med att ta fram strategier för arbetet med analys, uppföljning och utvärdering och resterande har en modell med årlig uppföljning och utvärdering som de följer. System och strategier för att följa och analysera arbetet finns på ett eller annat sätt i samtliga regioner, med andra ord.

Den absoluta majoriteten av regionerna anger att de tar tillvara erfarenheter och kunskaper från arbetet. Det handlar om inspel till nya strategier och planer, om att sprida kunskapen till berörda aktörer och att bygga vidare på den kunskap som skapas. Hur arbetet ser ut skiljer sig självfallet mellan regionerna, beroende på olika behov och förutsättningar, men arbetet pågår brett i regionerna.

Såsom under rapporteringen för 2019 är en stor andel av de insatser som beskrivits av regionerna analyser/utredningar/kartläggningar av olika slag med ett brett spektrum av innehåll. Fokus ligger främst på regionens utveckling och förutsättningar och inte tillväxtarbetet i sig. Det handlar mycket om kunskapsunderlag kring områden som näringsliv, kompetensförsörjning, infrastruktur, hållbarhet och smart specialisering. Nio regioner har redovisat att de tagit fram aggregerade uppföljningar/utvärderingar, utifrån olika typer av insatsportföljer eller uppföljningar av tillväxtarbetets genomförande. Detta är en minskning sett till fjolåret, men corona bör ha haft en stor inverkan här.

Redovisningarna ger positiva indikationer gällande regionernas analysarbete för uppföljning, utvärdering och lärande, men det är svårt att utifrån underlagen bedöma kvaliteten och ändamålsenligheten i

arbetet. Detaljeringsgraden och omfattningen av regionernas återrapporteringar skiljer sig åt.

Sammanfattning – Analys, uppföljning och utvärdering

- Generellt finns en hög ambitionsnivå vad gäller arbetet med analys, uppföljning och utvärdering. År 2020 har dock varit extremt på många sätt och vis på grund av coronapandemin. Drygt hälften av regioner nämner i sin beskrivning av 2020 års arbete utmaningar och nya uppdrag på grund av detta. Det har krävts omprioriteringar för att kunna följa vilka konsekvenser pandemin får i länen och dess omvärld.
- Mer än hälften av regioner redovisar att de har en etablerad plan för analys, uppföljning och utvärdering. De som inte redan har ett ramverk för systematiskt arbete med uppföljning och utvärdering redovisar att arbetet är påbörjat.
- De vanligaste typerna av insatser är olika tematiska analyser/utredningar/kartläggningar och fokus ligger ofta på analys av regionens utveckling eller förutsättningar och inte tillväxtarbetet i sig.
- Samtliga regioner redovisar att erfarenheter och kunskap ska bilda underlag till verksamhetsplanering/reviderade eller nya strategier, såsom utvecklingsstrategier, sektoriella strategier eller inför programmeringsarbetet kopplat till nästa programperiod för strukturfonderna.

8 Erbjudande att redovisa arbete som bidrar till Agenda 2030

I detta kapitel beskrivs hur regionernas arbete bidrar till Agenda 2030. Återrapporteringen avser punkt sex i villkorsbeslutet för budgetår 2020. Erbjudandet förekom senast i villkorsbeslutet för budgetår 2018 då berörda landsting och samverkansorgan erbjöds inkomma med en översiktlig redovisning av sitt eventuella arbete med Agenda 2030 inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret.⁴⁵⁷ Redovisningen skulle lämnas in i februari 2018 och utgjorde underlag till regeringens dåvarande arbete med en nationell handlingsplan för arbetet med Agenda 2030.

Den regionala tillväxtpolitiken är ett tvärsektoriellt politikområde som för sitt genomförande är i behov av en dynamisk samverkan både vertikalt och horisontellt. På samma sätt kräver även genomförandet av Agenda 2030 en dynamisk samverkan mellan olika samhällssektorer och aktörer. Regioner och kommuner har centrala roller när det gäller genomförandet av Agenda 2030. Detta eftersom det är på den lokala och regionala arenan som agendan omsätts till praktisk handling. I budgetpropositionen för 2020, utgiftsområde 19 Regional tillväxt, framgår att den regionala tillväxtpolitiken ska bidra till genomförandet av Agenda 2030 och ett stort antal av de globala målen för hållbar utveckling.⁴⁵⁸

Instruktionen för återrapporteringen, som är ett erbjudande, består av att:

- Kortfattat beskriva hur regionens arbete inom ramen för det regionala utvecklingsansvaret bidrar till Agenda 2030.
- Ge exempel på genomförda insatser under året.
- Insatserna ska beskrivas med avseende på aktivitet, bidrag till fastställda mål, prestation respektive faktiska eller förväntade resultat på kort och lång sikt.

8.1.1 Beskrivning av arbetet

Samtliga 21 regioner⁴⁵⁹ redovisar återrapporteringserbjudandet. Redovisningarna skiljer sig åt i innehåll och omfattning. Från mycket kortfattade redovisningar till betydligt mer omfattande och

⁴⁵⁷ Villkor m.m. för budgetåret 2018, N2017/07699/RTS N2017/07588/KLS N2017/07589/KLS (delvis).

⁴⁵⁸ Prop. 2019/20:1, *Budgetpropositionen för 2020*, Stockholm: Finansdepartementet.

⁴⁵⁹ Sörmland och Värmland redovisar endast insatser, i övrigt hänvisar de till andra delar i återrapporteringen.

beskrivande rapporteringar. 19 regioner⁴⁶⁰ hänvisar även till andra delar av återrapporeringen avseende deras arbete med Agenda 2030. Detta gör att sammanställningen av regionernas arbete med Agenda 2030 i detta kapitel inte är heltäckande. För att få den samlade bilden krävs läsning av hela sammanställningen.

Tillväxtverket har kategoriserat regionernas övergripande redovisningar utifrån de vanligaste inkomna rapporteringarna. Dessa har också kompletterats med en mer öppen kategori som visar på bredden i insatserna regionalt. Kategorierna är:

- Agenda 2030 och den regionala utvecklingsstrategin.
- Nya arbetssätt och samverkansarenor.
- Kunskapshöjande insatser.
- Andra typer av övergripande insatser.

Agenda 2030 och den regionala utvecklingsstrategin

Det är tydligt att arbetet med att revidera eller ta fram nya regionala utvecklingsstrategier har pågått under 2020 och att Agenda 2030 har utgjort en viktig utgångspunkt för arbetet. Den vanligaste rapporteringen handlar om att de regionala utvecklingsstrategierna har kopplats ihop med Agenda 2030. Utöver att regionerna beskriver det som att Agenda 2030 har utgjort en utgångspunkt för den regionala utvecklingsstrategin redovisas också arbeten med att försöka konkretisera de globala målen till ett tydligare regionalt sammanhang.

17 av regionerna⁴⁶¹ redovisar att de har regionala utvecklingsstrategier, antingen beslutade eller under framtagande, som relaterar till Agenda 2030. Det är något fler än föregående år. Flera regioner⁴⁶² redogör även för att andra strategiska program har haft Agenda 2030 som ramverk vid framtagandet.

- Gävleborg redovisar att hållbar utveckling är själva målet för all regional utveckling, något som tydliggörs genom den regionala utvecklingsstrategin. Inriktningen är en omställning till en hållbar utveckling i linje med Agenda 2030.
- Kalmar har Agenda 2030 som en ram för den regionala utvecklingsstrategin och redovisar hur samtliga av de 17 globala målen kopplar an till det regionala utvecklingsarbetet.

⁴⁶⁰ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁶¹ Blekinge, Dalarna, Gotland, Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Skåne, Stockholm, Sörmland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland, Örebro.

⁴⁶² Gävleborg, Halland, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Västernorrland.

- Västmanland har pekat ut områden inom Agenda 2030 som regionen avser att fokusera på.
- Uppsalas regionala utvecklingsstrategi kommer utgöra länets Agenda 2030-strategi. Deklarationen i Agenda 2030 har varit en drivande kraft i processen med att revidera den regionala utvecklingsstrategin.

Nya arbetssätt och samverkansarenor

Hälften av regionerna⁴⁶³ redovisar att de under budgetåret 2020 arbetat med nya arbetssätt och samverkansarenor med anledning av genomförandet av Agenda 2030. Insatserna handlar dels om att regionerna utforskar nya arbetssätt inom det regionala utvecklingsarbetet, dels om att etablera, eller stöpa om befintliga, samverkansplattformar mellan olika aktörer inom länet. Att notera är att flera regioner⁴⁶⁴ lyfter Agenda 2030 inom ramen för det beskrivna samarbetet med länsstyrelsen under kapitel 5 Samverkan med andra aktörer. Inom ramen för samverkansarenorna har bland annat dialog skett om hur Agenda 2030 kan integreras i olika former av styr- och ledningsdokument, olika former av kunskapshöjande aktiviteter genomförts liksom försök att hitta samsyn kring vilka gemensamma utmaningar som exempelvis regionen, länsstyrelsen, kommunerna och andra aktörer ska samlas kring.

- Gävleborg utvecklar ett utforskande arbetssätt inom ramen för innovationsarbetet inom smart specialisering.
- Norrbotten har startat ett regionalt nätverk för hälsofrämjande samhällsplanering som fokuserar på globalt mål tre om God hälsa och välbefinnande samt globalt mål elva om Hållbara städer och samhällen.
- Norrbotten och Sörmland har upprättat avsiktsförklaringar mellan regionen och Länsstyrelsen med syfte att öka genomförandetakten av Agenda 2030 (Norrbotten) liksom stärkt regional samverkan som skapar värde med utgångspunkt i Agenda 2030 (Sörmland).
- Västernorrland bedriver en utmaningsdriven samverkan och kommer utveckla ett samverkansverktyg som bland annat ska synliggöra de konflikter som uppstår när omställningen till hållbar utveckling ska beaktas ur alla perspektiv.
- Västra Götaland har tagit fram vägledande principer som fungerar som verktyg för att integrera Agenda 2030 i genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin. Principerna handlar dels om att öka invånarnas delaktighet i samhällsutvecklingen, dels att ta tillvara olika platser

⁴⁶³ Gävleborg, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Västernorrland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁶⁴ Halland, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Skåne, Sörmland, Värmland, Västerbotten, Västernorrland.

förutsättningar och möjligheter för att klara omställningen till ett hållbart samhälle.

- Östergötland redovisar att ett förtroendebaserat arbetssätt har utvecklats i och med regionala aktörers samverkan runt Agenda 2030.

Kunskapshöjande insatser

Det regionerna främst redovisar kopplat till kunskapshöjande insatser är regionernas medverkan i Glokala Sverige. Glokala Sverige är ett kommunikations- och utbildningsprojekt som drivs av Svenska FN-förbundet, Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt Internationellt Centrum för Lokal Demokrati (ICLD). Syftet är att stärka kunskap och engagemang för Agenda 2030 i både kommuner och regioner. Sex regioner⁴⁶⁵ uppger att de deltagit i Glokala Sverige under 2020 eller att regionen under 2020 fattat beslut om att ansluta sig till projektet under 2021. Föregående år uppgav fem regioner att de under 2019 hade deltagit i Glokala Sverige. Enligt Glokala Sverige deltar däremot 18 regioner i satsningen från och med 2021.⁴⁶⁶ Alla regioner som deltar har således inte valt att redovisa sin medverkan i projektet inom ramen för återrapporteringen av villkorsbeslutet. Andra kunskapshöjande insatser kan vara kunskapsunderlag som har tagits fram med stöd av forskare för att få en överblick av Agenda 2030:s genomslag i länet.

- Jämtland Härjedalen redovisar att deras deltagande i Glokala Sverige bidrar till omställning och hållbar utveckling i länet genom de beslut och insatser som genomförs inom ramen för projektet.
- Norrbotten har tagit fram ett kunskapsunderlag med stöd av en tvärvetenskaplig forskargrupp vid Luleå Tekniska Universitet avseende genomförandet av Agenda 2030 i länet. Rapporten utgör underlag för arbetet med Agenda 2030 och en del av samverkansprojektet Regional förnyelse som sker mellan regionen, länsstyrelsen och Luleå Tekniska Universitet.
- Stockholm har påbörjat att kartlägga interna processer och projekt kopplat till Agenda 2030 inom ramen för deras medverkan i Glokala Sverige. De har också haft erfarenhetsutbyte med övriga projektdeltagare.
- Sörmland har deltagit i Glokala Sverige under 2020 och redovisar att det har stärkt regionens möjligheter att förverkliga Agenda 2030.

⁴⁶⁵ Jämtland Härjedalen, Jönköping, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Uppsala.

⁴⁶⁶ www.fn.se/glokalasverige/deltagare

Andra typer av övergripande insatser

Utöver arbetet med de regionala utvecklingsstrategierna och kopplingen till Agenda 2030, utforskandet av nya arbetssätt, insatser för att stärka samverkan och höja kompetensen om agendan redovisar regionerna även andra insatser. De insatserna är i mångt och mycket unika för den enskilda regionen men bedöms vara både intressanta och relevanta för återrapporteringen i sin helhet. Insatserna är av en mer övergripande karaktär och inte nödvändigtvis samma som också rapporteras i tabellform.

- Jämtland Härjedalen bedriver ett nationellt påverkansarbete för att möjligheterna till resande och transporter via järnväg ska förbättras. Regionen driver också ett påverkansarbete för utbyggnaden av bredband för att möjliggöra att kunna bo och verka i hela länet.
- Västernorrland har, sedan år 2000, sänkt sin energianvändning mest jämfört med andra regioner. De vill på så sätt föregå med gott exempel i sina egna verksamheter när det gäller att bidra till en omställning, något som de också hoppas kan inspirera andra aktörer i länet.
- Östergötland har i högre utsträckning fokus på samhällsutmaningar och konkret verksamhetsplanering i stället för planer och program.

Insatsernas bidrag till måluppfyllelse

Mer än hälften av regionerna⁴⁶⁷ har besvarat frågan hur insatserna inom arbetet med Agenda 2030 bidragit till mål som fastställts i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet respektive de territoriella samarbetsprogrammen. Främst besvarar regionerna hur insatserna bidragit till mål som fastställs i den regionala utvecklingsstrategin. Tio⁴⁶⁸ av regionerna redovisar även insatsernas bidrag till de globala målen i Agenda 2030. Av dessa tio regioner anger sex⁴⁶⁹ regioner specifika Agenda 2030 mål. De vanligaste globala mål som anges är:

- 5. Jämställdhet.
- 8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt.
- 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur.
- 10. Minskad ojämlikhet.

Exempel på hur några regioner redovisar insatsernas bidrag till måluppfyllelse är:

⁴⁶⁷ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁶⁸ Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁶⁹ Gävleborg, Halland, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm.

- Halland redovisar att Vattenkartlägningsprojektet förväntas bidra till regionala mål samt flertalet delmål inom Agenda 2030; 6.1 Säkert dricksvatten för alla, 6.4 Effektivare vattenanvändning, 6.5 Integrerad förvaltning av vattenresurser.
- Kalmars projekt Högsby bidrar till de globala målen; 1. Ingen fattigdom, 2. Ingen hunger, 3. God hälsa och välbefinnande, 4. God utbildning för alla, 5. Jämställdhet, 8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, 10. Minskad ojämlikhet, 11. Hållbara städer och samhällen, 16. Fredliga och inkluderande samhällen.
- Västra Götaland betalar ut verksamhetsbidrag till Agenda 2030 i Väst. Insatsen bidrar till regionens prioriterade område ett resurseffektivt samhälle med minskad klimatpåverkan.

Resultat

Sammanfattning tretton regioner⁴⁷⁰ som redovisat måloppfyllelse har också redovisat vilka resultat som insatserna förväntas bidra till.

Redovisningen sker i form av angivna prestationer samt vilka kortsiktiga och långsiktiga effekter som insatserna förväntas ge. Precis som i den mer övergripande redovisningen utgör samverkan ett återkommande tema. Av de 13 regioner som redovisar resultat samt förväntade resultat av insatser rapporterar åtta⁴⁷¹ prestationer som syftar till att stärka samverkan. Sammantaget redovisas dock en relativt stor bredd i insatserna. Utöver samverkan handlar prestationerna om bland annat framtagandet av kunskapsunderlag, genomförandet av workshops, metodutveckling, projektinitiering, processtöd, hållbarhetsnycklar och uppbyggnad av kompetenskluster.

Sju av regionerna⁴⁷² anger antingen förverkligande av, eller bidrag till, de globala målen och Agenda 2030 som långsiktiga effekter av insatserna.

- Sörmland skriver att avsiktsförklaringen mellan länsstyrelsen och regionen förväntas ge stärkt regional samverkan som skapar nytta och värde för de som lever och verkar i Sörmland med utgångspunkt i Agenda 2030.
- Västra Götaland anger att ett förväntat resultat är att Miljömål 2030 och Mål för social hållbarhet bidrar till en hållbar utveckling och tydliggör Västra Götalands prioriteringar i

⁴⁷⁰ Gävleborg, Halland, Jämtland Härjedalen, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Värmland, Västra Götaland, Örebro, Östergötland.

⁴⁷¹ Gävleborg, Jönköping, Kalmar, Norrbotten, Stockholm, Sörmland, Västra Götaland, Östergötland.

⁴⁷² Gävleborg, Kronoberg, Norrbotten, Sörmland, Värmland, Västra Götaland, Östergötland.

genomförandet av den ekologiska och sociala dimensionen i de globala hållbarhetsmålen.

- Östergötland beskriver att en effekt på lång sikt är att målen i Agenda 2030 uppnås i Region Östergötland och i Östergötland.

Andra effekter som redovisas är exempelvis:

- En mer jämlik och jämställd regional utveckling där olika grupper och kvinnor och män genom inkluderande strategier bidrar mer lika och delar makt mer lika.⁴⁷³
- Fler företag inom e-hälsa etablerar sig i länet.⁴⁷⁴
- Ökad innovationsgrad inom livsmedelsindustrin.⁴⁷⁵
- Att företag framgångsrikt kan möta fordonsbranschens transformationsutmaningar.⁴⁷⁶

8.1.2 Sammanfattande analys

Då vissa regioner har valt att redovisa arbetet med Agenda 2030 även under andra åiterrapporteringskrav, eller i huvudsak under andra åiterrapporteringskrav, ges i detta kapitel inte en samlad bild av arbetet med Agenda 2030. Med det i beaktan är ändå intrycket av regionernas redovisningar att arbetet med Agenda 2030 har fördjupats regionalt. Eftersom arbetet med agendan inte redovisades 2019 görs jämförelsen med regionernas redovisningar av deras hållbarhetsarbete⁴⁷⁷ för budgetåret 2019.

Tillväxtverket konstaterade i föregående års sammanställning att regionerna uppvisade en god ambition och en vilja att arbeta med hållbar utveckling. Men att det över lag verkade som att arbetet bedrevs relativt övergripande och med ett fokus på övergripande styrdokument, samverkan och kunskapshöjande insatser.⁴⁷⁸

Det intrycket har förändrats avseende åiterrapporteringen av arbetet med Agenda 2030 under budgetåret 2020. Uppfattningen är att regionerna har kommit längre i sitt arbete med Agenda 2030 under

⁴⁷³ Gävleborg.

⁴⁷⁴ Kalmar.

⁴⁷⁵ Kalmar.

⁴⁷⁶ Stockholm.

⁴⁷⁷ Åiterrapporteringskrav 4.1 som knyter an till 4 § förordning (2017:583) om regionalt tillväxtarbete att ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet ska vara en integrerad del i analyser, strategier, program och insatser i det regionala tillväxtarbetet.

⁴⁷⁸ Tillväxtverket, *Regionalt tillväxtarbete 2019 – Insatser och resultat under det gångna året, kapitel 6 Sammanställning av åiterrapportering 4 - Hållbarhet i det regionala tillväxtarbetet*, 2020.

2020. Arbetet med Agenda 2030 som en del av regionernas processer med de regionala utvecklingsstrategierna har gett avtryck på det regionala utvecklingsarbetet. Redovisningarna är mer konkretiserade. Detta oavsett om det handlar om att regionerna redovisar arbetet med Agenda 2030 kopplat till andra strategiska dokument och program, nya former av arbetssätt, samverkansarenor, kunskapshöjande insatser eller mer konkreta insatser i form av exempelvis olika projekt och dess förväntade resultat.

I en utvärdering⁴⁷⁹ som gjorts inom Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet konstateras samma utveckling. Enligt utvärderingen har processen med att koppla ihop Agenda 2030 och den regionala utvecklingsstrategin också lett till ökad kunskap om Agenda 2030 och gett avtryck på bland annat analysunderlag och målstyrning. De nya regionala utvecklingsstrategierna styr tydligare mot en hållbar utveckling jämfört med tidigare.

Tillväxtverket skrev i slutrapporten till regeringsuppdraget att lämna förslag på hur hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken kan stärkas att styrningen av politikområdet behöver ett ändrat fokus. Men att det samtidigt inte var tillräckligt för att stärka hållbarhetsarbetet inom politikområdet. För att möjliggöra en samhällsomställning och åstadkomma andra resultat än de som nuvarande arbetssätt medför behövs även nya arbetssätt.⁴⁸⁰ Likaså konstaterade Agenda 2030-delegationen i sitt slutbetänkande *Världens utmaning – världens möjlighet*⁴⁸¹ att existerande arbetssätt i många fall behöver utvecklas, stärkas och förändras för att agendan ska kunna uppfyllas.

Regionernas redovisningar visar att ungefär hälften av regionerna utforskar nya arbetssätt i relation till Agenda 2030 och hållbar regional utveckling. Arbetssätten involverar också många gånger samverkan med fler aktörer i länet.

Som redan nämnts skiljer sig redovisningarna av arbetet åt mellan regionerna. Det skapar till viss del funderingar avseende regionernas genomförandekapacitet när det gäller arbetet med Agenda 2030. Några regioner beskriver mycket kortfattat sitt arbete med Agenda 2030. Beror det på att deras arbete ännu inte kommit så långt, eller finns det andra typer av förklaringar? Om de kortfattade

⁴⁷⁹ Policy in Practice, *Det första året på väg mot hållbar utveckling – Följeutvärdering av det första genomförandeåret i regeringsuppdraget för hållbar utveckling i det regionala tillväxtarbetet*, 2021.

⁴⁸⁰ Tillväxtverket, *Slutrapport Förslag på hur hållbarhetsarbetet inom den regionala tillväxtpolitiken kan stärkas*, N2018/04488/RTS, 2020.

⁴⁸¹ SOU 2019:12 Agenda 2030-delegationen, *Agenda 2030 och Sverige: Världens utmaning – världens möjlighet*, 2019.

beskrivningarna orsakas av att arbetet ännu inte kommit så långt kan skillnaden i arbetet med Agenda 2030 och hållbar utveckling vara värt att fortsatt följa. Detta med syftet att säkerställa att någon eller några regioner inte hamnar på efterkälke avseende den omställning som behöver göras för att kunna bidra till en hållbar utveckling. Här har Tillväxtverkets arbete med *Vägar till hållbar utveckling*⁴⁸² en viktig roll.

Tillväxtverket uppfattar generellt att regionernas redovisningar av arbetet med Agenda 2030 är mer konkretiserat än tidigare år. Det är också tydligare att regionerna arbetar med att hitta både övergripande strategier och mer konkreta insatser. Detta för att möta samhällsutmaningarna, kunna bidra till Agenda 2030 och en hållbar regional utveckling på sikt.

Sammanfattning – Agenda 2030

- Tillväxtverkets intryck är att arbetet med Agenda 2030 har fördjupats och konkretiserats regionalt. Samtidigt skiljer sig regionernas redovisningar markant åt.
- Agenda 2030 utgör utgångspunkt för reviderade och nya regionala utvecklingsstrategier.
- Gävleborg och Norrbotten redovisar att de arbetat med att integrera hållbarhetsaspekter i de nya regionalfondsprogrammen.
- Hälften av regionerna har redovisat arbeten med att utforska nya arbetssätt kopplat till Agenda 2030 inom ramen för det regionala utvecklingsarbetet.
- De vanligaste övergripande insatserna som redovisas är arbetet med Agenda 2030 kopplat till den regionala utvecklingsstrategin, nya arbetssätt och samverkansarenor och kunskapshöjande insatser främst genom medverkan i Glokala Sverige.
- De mer konkreta insatserna som redovisas har en relativt stor bredd. Från vattenkartläggningsprojekt, satsningar på att stödja fordonsindustrins omställning liksom en satsning på kompetenskluster kring e-hälsa.

⁴⁸² Tillväxtverkets regeringsuppdrag att utveckla och stärka arbetet med hållbar utveckling inom det regionala tillväxtarbetet, N2019/02162/RTL (delvis).